

შ. აშირაძის შვილი

საქართველოდან
სხვადასხვა დროს გატანილი
სამუზეუმო განკეულობა
და მისი დაბრუნება

თბილისი

შ. აბიანაშვილი

საქართველოდან
სხვადასხვა დროს გაგანილი
სამუზეუმო განძეულობა და
მისი დაბრუნება

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა
თბილისი 1968

ნაშრომში მოთხრობილია საქართველოდან რუსეთში და საზღვარგარეთ სხვადასხვა დროს გატანილი სამუზეუმო განძეულობისა და მისი დაბრუნების შესახებ. აქვე მოცემულია განძეულობის მოკლე სია.

წიგნი განკუთვნილია ისტორიკოსებისა და ქართული კულტურის საკითხებით დაინტერესებულ მკითხველთა ფართო წრისათვის.

დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვებამ ძირიანად შეცვალა ჩვენი ქვეყნის განვითარების გეზი, გაამდიდრა კაცობრიობის კულტურა ახალი იდეებით და შინაარსით. დიდი ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის გამარჯვებამ კულტურისა და ხელოვნების ყველა დარგის მონაპოვარი გახადა მშრომელი მასების ნამდვილ საკუთრებად.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების დღიდან დიდი ლენინის ინიციატივით, მის თანამებრძოლთა — ა. ვ. ლუნაჩარსკის და მ. ნ. პოკროვსკის უშუალო ხელმძღვანელობით განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა ხალხის მიერ საუკუნეთა მანძილზე შექმნილი კულტურისა და ხელოვნების ძეგლების მოვლას, დაცვას და მეცნიერულ შესწავლას.

ა. ვ. ლუნაჩარსკის კალამს ეკუთვნის საგაზეთო წერილები, რომლებშიც დაწვრილებითაა განხილული, თუ რა მნიშვნელობა აქვს კომუნისტური საზოგადოების მშენებლობის საქმეში ხალხის მიერ საუკუნეთა მანძილზე შექმნილ კულტურისა და ხელოვნების ძეგლებს. „რატომ ვიცავთ ჩვენ დიდ თეატრს?“ „რატომ ვიცავთ ჩვენ საეკლესიო განძეულობას“, „რატომ ვიცავთ ჩვენ რომანოვების სასახლეებს“ და სხვ. ამ სათაურები იმ წერილებისა, რომლებიც გამოაქვეყნა ა. ვ. ლუნაჩარსკიმ ოციან წლებში იმ დროის გაზეთებში.

საბჭოთა ხელისუფლებამ ყურადღება მიაქცია არა მხოლოდ იმ კულტურულ მონაპოვარს, რომელიც შექმნა რუსმა ხალხმა საუკუნეთა მანძილზე, არამედ სათანადო მზრუნველობა გამოიჩინა საბჭოთა კავშირში შემავალი ერების ნაციონალური კულტურის დაცვისა და მეცნიერული შესწავლის საქმეშიც. დიდი ლენინის ინიციატივით ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმის მიერ 1922 წ. 20 ივნისს გამოტანილ იქნა დადგენილება (N 48 (4), რომლის საფუძველზე საქართველოს საბჭოთა რესპუბლიკას გაეცა სამუზეუმო და საარქივო კოლექციები, რომლებიც წადებული იყო მუზეუმის მთავრობის მიერ და ინახებოდა რუსეთის ფედერაციის საცავებში. წინასწარ თათბირზე, რომელზედაც განხილული იყო ზემოხსენებული დადგენილების განხორციელების გეგმა, პროფ. მ. ნ. პოკროვსკიმ, რომელიც იმ დროს ასრულებდა განათლების სახალხო კომისიის მოადგილის თანამდებობას (სახალხო კომისარი იყო ა. ვ. ლუნაჩარსკი) პირდაპირ განაცხადა: „მეფის ხელისუფლება ავიწროებდა საქართველოს, ითვისებდა და იტაცებდა ერის კულტურის განძს, საბჭოთა ხელისუფლებამ უნდა გამოასწოროს ეს შეცდომა და განამტკიცოს რუსი და ქართველი ხალხის მეგობრობა“. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ პირადად მე 1923 წლის განმავლობაში არა ერთხელ მომიხდა ა. ვ. ლუნაჩარსკის შეწუხება ძველი ქართული კულტურისა და ხელოვნების ძეგლების გადმოცემის პრაქტიკული განხორციელებისას და იგი ყოველთვის გულწრფელად გვეხმარებოდა ამ საქმეში.

საქართველოს განძეულობის გატაცებისა და მითვისების საქმეში დიდი

„ღვაწლი“ მიუძღვის ქუთაისის გუბერნატორ ლევაშოვს. 1856 წ. მან დიდი ზიანი მიაყენა გელათის მონასტრის საგანძურს: წაიღო და მიითვისა ღვთისმშობლის მინაქრის ხატი ვედრებისა (X საუკუნე — ხახულის ხატის ძირითადი ნაწილი), მინაქრებით შემკული სახარების მოჭედებულობა (XI—XII სს.), რომელიც ამჟამად გაყოფილია ორ ნაწილად: ერთი ნაწილი დაცულია ბერლინის სასახლის მუზეუმში, მეორე კი შეადგენს ბელგიელი კოლექციონერის საკუთრებას.

პეტერბურგელმა ფოტოგრაფმა საბინ გუსმა ეგზარქოსის დახმარებით „ხატების განახლების მიზნით“ გაიტაცა ჯუმათისა და შემოქმედის მონასტრებიდან შესანიშნავი ქართული მინაქრები და ვერცხლით ნაჭედი ხატები და სხვა (დაწვრილებით ყველა ცნობა მოყვანილია ჩემს მონოგრაფიაში მინაქრების შესახებ, რომელიც გამოიცა პარიზში (ფრანგულ ენაზე), მილანში (იტალიურ ენაზე) და ნიუ-იორკში (ინგლისურ ენაზე).

საბჭოთა კავშირის მთავრობის დადგენილების რეალიზაციის მიზნით შეიქმნა საგანგებო კომისია რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის, რუსეთის ფედერაციის განათლების კომისარიატისა და საბჭოთა საქართველოს მეცნიერთა მონაწილეობით. აღნიშნული კომისიის მუშაობის ორგანიზაცია მიენდო დ. ა. ჯგუშისას — საქართველოს წარმომადგენელს რუსეთის ფედერაციულ რესპუბლიკაში აკადემიური საქმეების განხრით — და მის მოადგილეს ნ. ი. ყორღანისას. ამ კომისიის მუშაობაში მონაწილეობდნენ გამოჩენილი ქართველი მეცნიერები: კ. ს. კეკელიძე, ა. გ. შანიძე, პ. ი. ინგოროყვა და ს. ნ. კაკაბაძე. რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის მხრით კომისიის მუშაობაში მონაწილეობდნენ აკადემიკოსები: ნ. ი. მარი, ს. თ. ოლდენბურგი, ვ. ვ. ბარტოლდი და ი. ნ. მარი (ნიკო მარის ვაჟი). კომისიის მუშაობის შედეგად 1922 წ. 29 აგვისტოს მიღებულ იქნა შემდეგი დადგენილება: „ყველა ქართული წარმოშობის რეგალიები და სიძველენი, რომლებიც დაცულია რუსეთის სრ ფედერაციის მუზეუმებსა და საცავებში მათი ქართული წარმოშობის დასაბუთების შემდეგ უნდა გადაეცეს საქართველოს სს რესპუბლიკას“ (ოქმი № 57, პ. 12).

აღნიშნული დადგენილების საფუძველზე შედგენილ იქნა ზუსტი სიები ძველი ქართული ხელნაწერების, ისტორიული დოკუმენტებისა და ხელოვნების ნაწარმოებთა, რომელთა გადაცემა საქართველოს სს რესპუბლიკისათვის აღნიშნულ კომისიას მიაჩნდა საჭიროდ. კომისიის მუშაობაში მონაწილეობა დამევალა მეც. კომისიის ქართველ წევრთა უმრავლესობა საქართველო დაბრუნდა, ხოლო მე რუსეთში დავრჩი იმ კოლექციების სიების შედგენა და მიღებაში მონაწილეობისათვის, რომელთა შესახებ უკვე გარკვეული თანხმება იყო მიღწეული. ჩემთან ერთად, როგორც ექსპერტი რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის მხრიდან, ამ მუშაობაში მონაწილეობდა ა. ნ. გენკო. ჩვენ შევადგინეთ ლენინგრადის საჯარო ბიბლიოთეკის იმ ხელნაწერთა აღწერილობა, რომლებიც გადაეცა საქართველოს («Опись рукописей Публичной библиотеки, переданных Грузии, составленная экспертами А. Н. Генко и Ш. Я. Амиранашвили в заседаниях от 24, 25, 26, 30, 31 мая и 1 июня 1923 года»).

იური მარმა და მე შევადგინეთ სია საქართველოსათვის გადაცემული იმ ქართულ ხელნაწერებისა, რომლებიც დაცული იყო რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის სააზიო მუზეუმში. ამრიგად, ქართული ხელნაწერების ძვირ-

ფასი კოლექციის ძირითადი ნაწილი, რომელიც ლენინგრადში იყო დაცული, ჩამოტანილ იქნა საქართველოში და ამჟამად ეს კოლექცია ამშვენებს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აკად. კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტის ფონდებს.

მოსკოვში მუშაობის დროს განსაკუთრებით მაინტერესებდა მ. პ. ბოტკინის კოლექციის ბედი, რომელშიც დაცული იყო ქართული მინაქრების ბრწყინვალე ნიმუშები, რომელთა დიდი ნაწილი მოტაცებული იყო საქართველოს საგანძურადან: გელათიდან, მარტვილიდან და ჭუმათიდან. დიდი გამოკითხვის შემდეგ გამოიჩვენა, რომ მ. პ. ბოტკინის კოლექცია მთლიანად იყო ჩამორთმეული მთავრობის მიერ და ინახებოდა სახელმწიფო საგანძურში (Государственное хранилище ценностей). მე დაუყოვნებლივ მივმართე ამ დაწესებულების დირექტორს, რომელმაც მაცნობა, რომ მხოლოდ ხუთი წლის შემდეგ შეუძლია მას მოგვცეს გარკვეული პასუხი — ინახება თუ არა მათ საგანძურში მ. პ. ბოტკინის კოლექცია.

ამ ცნობამ ძალიან შემაწუხა. რამდენიმე დღის შემდეგ, სახელდობრ 1923 წლის 12 აპრილს, თხოვნით მივმართე რუსეთის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის პრეზიდიუმის სამდივნოს მოეცათ ჩვენთვის რამდენიმე შემოწმებული ცალი მთავრობის დადგენილებისა საქართველოსათვის საარქივო მასალების და სამუზეუმო კოლექციების გადმოცემის შესახებ.

როცა ხსენებული დადგენილების ასლები მივიღე და გამოვედი ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის სამდივნოდან, რომელიც იმ დროს კრემლის ერთ-ერთ სასახლეში იმყოფებოდა, სრულიად მოულოდნელად სასახლის მახლობლად შევხვდი ი. სტალინს, ა. ენუქიძესა და ა. სვანიძეს. მე კარგად ვიცნობდი ა. სვანიძეს, რომელიც ჩემი სტუდენტობის დროს საქართველოს მუზეუმის ბიბლიოთეკის გამგედ მუშაობდა. იგი განსაკუთრებით დაინტერესებული იყო საქართველოს უძველესი ხანის ისტორიის საკითხებით, კარგად ფლობდა უცხო ენებს, განსაკუთრებით კი გერმანულ ენას, პირადად მე გარკვეული ჟურნალებით მეპყრობოდა. მან თავაზიანად გააცნო ჩემი საქმიანობა ი. სტალინსა და ა. ენუქიძეს და მკითხა, როგორ მიმდინარეობდა კოლექციების მიღების საქმე. მე დაწვრილებით მოვახსენე საქმის ვითარება და კერძოდ შევჩერდი იმ დაბრკოლებაზე, რომელიც აფერხებდა მ. პ. ბოტკინის კოლექციების მიღების საქმეს. ა. სვანიძემ მაშინვე მიმართა ი. სტალინს: „ამაგო სოსო, გთხოვთ დაეხმაროთ ამ ახალგაზრდას“. ი. სტალინმა უბის წიგნი ამოიღო, თავისი ტელეფონის ნომერი ჩაწერა, ფურცელი გადმომცა და თხზრა: „ხვალ დილის 11 საათზე დამირეკეთ და მაცნობეთ საქმის ვითარება“.

მე ჩემს სიხარულს საზღვარი არ ჰქონდა. მთელი ღამე არ მეძინა. დილით მე გამოვეცხადე სახელმწიფო საგანძურში. დირექტორმა დამინახა თუ არა გადაჭრით მითხრა: „ყმაწვილო, გირჩევთ ნუ კარგავთ დროს, ვიმეორებ, რაც უკვე გითხარით. მხოლოდ ხუთი წლის შემდეგ გაირკვევა ის საკითხი, რაც თქვენ ასე გაინტერესებთ“. მე თხოვნით მივმართე დირექტორს, ნება მოეცა მისი ტელეფონით დალაპარაკებისა და როცა ნებართვა მივიღე, უშუალოდ დაველაპარაკე ი. სტალინს, რომელსაც ქართულად ვაცნობე საქმის ვითარება. მან მაშინვე მიპასუხა ქართულადვე: „დაიცადეთ, პასუხს მიიღებთ“. ამის შემდეგ ი. სტალინი ტელეფონით ესაუბრა საგანძურის დირექტორს. საუბრის დამთავრებისთანავე მან სასწრაფო განკარგულება გასცა, რომ მაშინვე ეჩვენებინათ

ჩემთვის მ. პ. ბოტკინის კოლექცია; მე გადავსინჯე იგი; საბედნიეროდ, ქართული მინაქრების კოლექცია მთლიანად აღმოჩნდა. შევადგინე მათი სია და მიღება-ჩაბარების აქტი. კოლექციაში აღმოჩნდა გელათიდან წაღებული ღვთისმშობლის ხატი მინაქრისა, რომელიც ერთ დროს ამშვენებდა ხახულის კარედი ხატის ცენტრალურ ნაწილს; იქ იყო აგრეთვე ჭუმათისა და შემოქმედის ტაძრების მინაქრის ხატები, ჯვრები და სხვა განძეულობა. მიღება-ჩაბარების აქტის გაფორმების შემდეგ ეს განძეულობაც საქართველოში ჩამოვიტანეთ და ამჟამად ქართული მინაქრების ეს ძვირფასი კოლექცია, სხვა ეროვნულ განძეულობასთან ერთად, საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმშია დაცული.

ქართული კულტურისა და ხელოვნების ძეგლთა სამშობლოში დაბრუნებას სხვა მრავალი დაბრკოლება და სიძნელე გადაეღობა. დავასახელებ მხოლოდ ერთს, იმ დროისათვის მეტად დამახასიათებელ, ფაქტს. მოსკოვის სახელმწიფო საისტორიო მუზეუმში დაცული იყო საფარის ეკლესიის კანკელის ფილები, შემკული შესანიშნავი რელიეფური ქანდაკებებითა და ჩუქურთმებით, რომლებიც რუსეთში ჩამოტანილ იქნა პ. ს. უვაროვას მიერ. იქვე იყო დაცული რამდენიმე ფრაგმენტი წებელდის კანკელისა და ბედიის ტაძრის ქანდაკებათა ნიმუშები. საფარის კანკელის რელიეფური კომპოზიციები შესრულებულია XI საუკუნის პირველ ნახევარში და მხატვრულ-ისტორიული მნიშვნელობით, ოსტატობის მაღალი დონით წარმოადგენს ქართული ხელოვნების თვალსაჩინო ნაწარმოებს, რომელსაც ხელოვნების ზოგადი ისტორიისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მთავრობის დადგენილებით საქართველოს დაუბრუნდებოდა მხოლოდ ქართული წარმოშობის განძეულობა, რაც სათანადოდ უნდა ყოფილიყო დასაბუთებული. ცნობილი რუსი ისტორიკოსისა და ნუმიზმატის ა. ვ. ორენიკოვის მტკიცებით კი საფარის კანკელი არ იყო ქართული ხელოვნების ნაწარმოები; იგი, მეცნიერის აზრით, უთუოდ ბიზანტიელ ოსტატს ეკუთვნოდა. ამ საკითხის გარკვევის მიზნით განათლების სახალხო კომისრის მოადგილემ პროფ. მ. ნ. პოკროვსკიმ დანიშნა პაექრობა, რომელიც მისივე თავმჯდომარეობით გაიმართა. პაექრობაში ვმონაწილეობდი მეც, როგორც ექსპერტი საქართველოს ხელოვნებათმცოდნეობის დარგში. დისპუტის მონაწილეთა ყურადღება მივაქციე ერთ მეტად დამახასიათებელ გარემოებას. საფარის კანკელის ერთ ფილაზე, რომელზედაც გამოსახულია მეტად რთულ კომპოზიცია — ღვთისმშობლის დაბადება, ღვთისმშობლის დედა ხის მოჩუქრთმებულ სარეცელზე წევს, რაც სავსებით უცნობია ბიზანტიური, ძველსლავური და დასავლეთ ევროპის ხელოვნებისათვის, ხოლო გვხვდება ქართულ ხელოვნებაში. სადავო საკითხი საქართველოს სასარგებლოდ გადაწყდა. მ. ნ. პოკროვსკის 1923 წ. 19 ივლისის განკარგულებით საფარის კანკელის, წებელდისა და ბედიის ტაძრის ქანდაკებანი საქართველოს გადაეცა და ამჟამად ყველა აღნიშნული ძეგლი საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმს ამშვენებს.

ქართველი ერის კულტურული მემკვიდრეობის დაბრუნების საქმის დიდი წარმატებით აღფრთოვანებულმა 1923 წ. ივნისის ბოლოს წერილი გავუგზავნე საფრანგეთში პროფ. ე. ს. თაყაიშვილს, რომელსაც ვაცნობე მეტად სასიხარულო ამბავი იმის შესახებ, რომ საბჭოთა მთავრობამ ქართველ ხალხს

დაუბრუნა ისტორიული დოკუმენტები, ხელნაწერები, ხელოვნების თვალსა-
ჩინო ნიმუშები, რომლებიც წაღებული იყო საქართველოდან ცარიზმის დროს.
წერილში დაწვრილებით აღნიშნე ყველა მნიშვნელოვანი ძველი ძველი ქარ-
თული კულტურისა და ხელოვნებისა, აგრეთვე ძველი ხელნაწერები, შემკუ-
ლი ილუსტრაციებით და მინაქრებით, რომლებიც სამუდამოდ გადაეცა სა-
ქართველოს; ამასთანავე, ვთხოვე წერილობით გაეცა პასუხი, თუ როგორ არის
დაცული ის ეროვნული განძი, რომელიც 1921 წელს მენშევიკების მთავრო-
ბამ წაიღო საფრანგეთში. ჩემს წერილზე ე. თაყაიშვილისგან მივიღე პასუხი,
რომელიც დაცულია საქართველოს ყოფილი საისტორიო-საეთნოგრაფიო სა-
ზოგადოების არქივში. საქართველოს ისტორიის გამოჩენილი მკვლევარი პროფ.
ე. თაყაიშვილი გულწრფელად იყო აღფრთოვანებული საბჭოთა მთავრობის
დიდი ყურადღებით ქართველი ერისადმი. მან დამატებით მაცნობა, საბჭოთა
კავშირის რომელ ცენტრებში ინახებოდა კიდევ საქართველოს სიძველეები.
წერილში ე. თაყაიშვილმა ხაზგასმით აღნიშნა, რომ საქართველოდან 1921 წელს
წაღებული განძი კარგადაა დაცული და მას იმედი აქვს, რომ ახლო მო-
მავალში ყველაფერი ქართველ ხალხს დაუბრუნდება.

თუ რა პირობებში მოხდა საქართველოდან 1921 წელს სამუზეუმო გან-
ძეულობის წაღება, ეს დაწვრილებითაა აღნიშნული ე. თაყაიშვილის წერილში,
რომელიც მან საქართველოში დაბრუნების შემდეგ დაწერა (იხ. რ. მეტრევე-
ლი და შ. ბადრიძე; ხელოვნების ისტორიის საინტერესო დოკუმენტი, „საბჭო-
თა ხელოვნება“, №4, 1967, გვ. 54—57).

1935 წ. 9 აპრილს ე. თაყაიშვილმა პარიზიდან გამოგზავნა წერილი საქარ-
თველოს განათლების სახალხო კომისარიატის სამეცნიერო დაწესებულებათა
სამმართველოს უფროსის ვ. ბერიძის სახელზე, სადაც მეტად საყურადღებო
ცნობებია საქართველოდან გატანილი სამუზეუმო განძის შესახებ. მომყავს წე-
რილის ტექსტი.

„ბ-ნო ვუკოლ, როგორც მოგეხსენებათ, თებერვალში 1921 წ. ზოგიერთი
ნივთი ტფილისის მუზეუმებისა და აგრეთვე ის ნივთები გელათის, მარტვი-
ლის და ხობის მონასტრებისა, რომელნიც ინახებოდნენ ქუთაისის ხაზინაში,
წამოღებულ იქნა მთავრობის მიერ საფრანგეთში დასაცავად და მე დანიშ-
ნულ ვიყავ მეთვალყურედ დამფუძნებელი კრების, სამღვდელოების და თვით
მუზეუმების მიერ.

ვინაიდან ზოგი სამუზეუმო ნივთი არეული იყო მთავრობის სხვა საქო-
ნელთან, ამიტომ მარსელში მისვლისას მოვითხოვე კომისია, რომელიც გამო-
ყოფდა სამუზეუმო ნივთებს სხვა ნივთებისაგან და მიიღებდა ზომებს მათი
ჯეროვანი დაცვისათვის.

კომისია შესდგა ოთხი კაცისაგან: პროფესორ ზურაბ ავალიშვილის,
ანდრია დეკანოზიშვილის, იოსებ ელიგულაშვილის და ჩემგან. ის ყუთები
რიცხვით ცამეტი, რომელნიც ტფილისის მუზეუმებიდან იყო წამოღებული
და მუზეუმების ბეჭდებით დაბეჭდილი, კომისიას არ გაუხსნია, სხვები გავხსე-
ნით, ნივთები გადავარჩიეთ და სამუზეუმო ფონდში მოვათავსეთ: ყველა წა-
მოღებული გელათის, მარტვილის და ხობის ნივთები, აგრეთვე ყველა წამო-
ღებული ზუგდიდის სასახლის ნივთები და ყველა ის ნივთები, რომელნიც მთავ-
რობას ხაზინაში ჰქონდა შეგროვილი სხვადასხვა გაუქმებულ დაწესებუ-
ლებათაგან და რომელთაც ახლობელი თუ შორეული მნიშვნელობა ჰქონდა

მუზეუმისათვის ისტორიის, არქეოლოგიის, ეთნოგრაფიის თუ ხელოვნების თვალსაზრისით. ყველა ნივთები აღწვსხეთ, სია შევადგინეთ, ჯეროვანად ყუთებში ჩავალაგეთ, დავბეჭდეთ მთავრობის ბეჭედით. სულ შესდგა ტფილისიდან წამოღებულიანად ოცდაცხრამეტი ყუთი, რომელნიც ჩავაბარეთ საფრანგეთის ბანკის მარსელის განყოფილებას შესანახად მთავრობის წარმომადგენლის—მინისტრის აკაკი ჩხენკელის სახელზე. სხვანაირად შეუძლებელი იყო მოთავსება ნივთებისა, ვინაიდან ნივთები მთავრობის სახელით იყო წამოღებული.

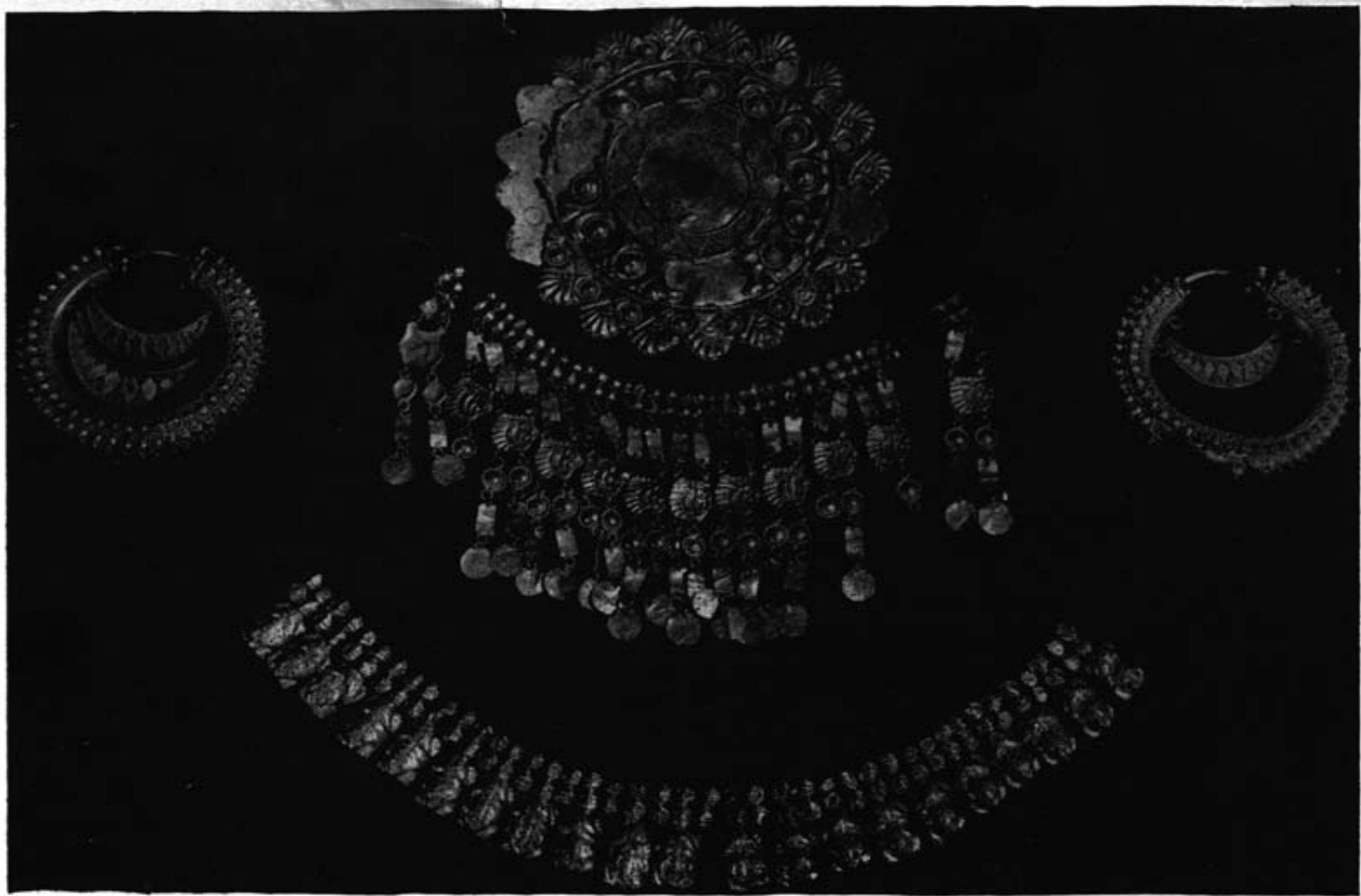
იმ დღიდან უკანასკნელ დრომდე ყუთები იქ ინახებოდა ხელუხლებლად. ხოლო ბოლო დროს ნ. მინგრელსკის ასულმა სალომე ობოლენსკის ქვრივმა საჩივარი შეიტანა სასამართლოში, რომ ზუგდიდის სასახლის ნივთები მას ეკუთვნის როგორც მემკვიდრეს ნ. მინგრელსკისას და ითხოვა წინასწარი „ზაპრეშჩენის“ დადება ამ ნივთებზე. მოპასუხედ დაიბარეს აკაკი ჩხენკელი და ევგენი გეგეჭკორი. სასამართლომ გაარჩია საქმე და „ზაპრეშჩენის“ დადებაზე უარი უთხრა ობოლენსკის ქვრივს. მაგრამ რადგანაც იმ დროს გაუქმდა საფრანგეთში საქართველოს რესპუბლიკის ლეგაცია, ამიტომ სასამართლომ დაადგინა მარსელის ბანკში დადებული 39 ყუთი დროებით შესანახად გადაეცეს მოხელეს ეოდონს, რომელიც შემნახველია აგრეთვე რუსების დატოვებული ნივთებისა. ობოლენსკის ქვრივს ნება აქვს, თუ მოისურვებს, სასამართლოს წესით შეეცადოს უფლების აღდგენას ნივთებზე. მაგრამ მას დღემდის საჩივარი არ დაუწყია და რომც დაიწყოს, იურისტების აზრით, ვერას გახდება, ვინაიდან ნ. მინგრელსკის ქონება დამფუძნებელი კრების დეკრეტით გადარიცხულია კანონიერად საქართველოს სახელმწიფო ფონდში.

სასამართლოს დადგენილების გამო ის 39 ყუთი მარსელის ბანკიდან გადმოუტანიათ პარიზის ბანკში და სხვადასხვა უწყებათა წარმომადგენლების თანდასწრებით უჩვენოდ გაუხსნიათ და ნივთები დაუწყვიათ ერთს სულ მცირე ოთახში. აკაკი ჩხენკელი, რომლის სახელზე ყუთები ინახებოდა, არც მიუწვევიათ გახსნის დროს. რათ ინებეს ეს, ჩვენთვის გაუგებარია.

ჩემი მეთვალყურეობა ამდენ ხანს იმაში გამოიხატებოდა, რომ იმ ყუთებისათვის არავის ხელი არ ეხლო და არც უხლიათ, მანამ საფრანგეთის მთავრობის მოხელეს არ ჩააბარეს ყუთები, ამას მარსელის ბანკის გამგეობაც დაამტკიცებს.

თქვენ კარგად იცით, თუ მე როგორ მიყვარს ქართულ სიძველეებზე მუშაობა, მაგრამ ჩემს თავს ნება ვერ მივეცი, რომ რომელიმე ნივთი ან ხელნაწერი ჩამომეღო და ჩემი შესწავლის ობიექტად გამეხადა იმ შიშით, რომ ის ხელნაწერი ან ნივთი არ დამკარგოდა; ზოგიერთმა პარიზის პროფესორმა და განსაკუთრებით ცნობილმა ბიზანტიოლოგმა გ. მილემ მთხოვეს, ნება დამერთო ნივთები ფოტოგრაფიულად გადმოეღოთ თავისი ხარჯით, მაგრამ მე უარი ვუთხარი და ავუხსენი, რომ ყუთები მუზეუმების ბეჭედებით არის დაბეჭდილი და გადმოცემული შესანახად და ჩვენ მოვალე ვართ, ესე გაუხსნელად პატრონთ ჩავაბაროთ-თქო.

ეხლა მდგომარეობა ძირიანად შეიცვალა, ნივთები უპატრონოდ არის გამოცხადებული. მე აღარა მაქვს საშუალება და უფლება ნივთების დაცვისა და ჯეროვანად შენახვას მეთვალყურეობა გაუწყვიო, ნებაც რომ მქონდეს, ფიზიკური მდგომარეობა არ მაძლევს ამის საშუალებას, მოვხუცდი, ფეხიც დამიშავ-

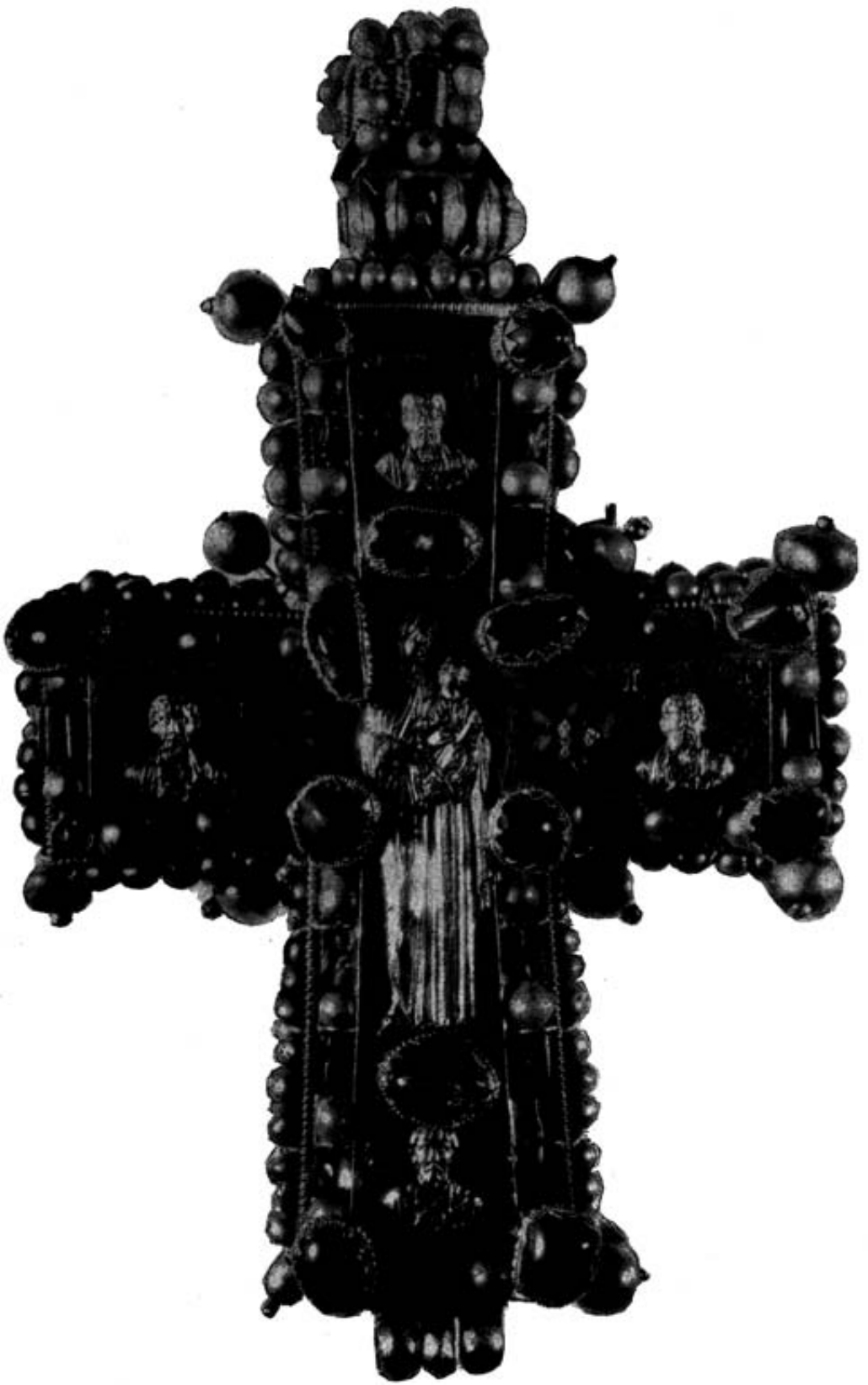
ახალგორის ვანი V ს. ძვ. წ.

წმ. გიგია, VI—VII სს.

ჯვარი სანაწილე (ძელი ჭეშმარიტისათვის), ჯვარცმის გამოსახულებით. VIII—IX სს.

ჯვარი სანაწილე (ძელი ჭეშმარიტისათვის). ზურგზე გამოსახულია
ღვთისმშობელი ყრმითურთ. VIII—IX სს.

და, ძლივს დავდივარ. დღეს ვარ, ხვალ აღარ ვიქნები და ჩემთვის მეორე სიკვდილი იქნება, თუ ის ნივთები ან მისი ნაწილი დაგვეკარგა; თქვენ უწყით, თუ რა წილი მიდევს მე მათ შეკრებაში და მათი დღევანდელი მდგომარეობა მტანჯავს, ვერ დავეშვიდლები, მანამ ის ნივთები საქართველოს არ დაუბრუნდება და მუზეუმს არ ჩაბარდება.

ეხლა მე საფრანგეთის მთავრობას მოხსენებას ვუდგენ, რომელშიაც ახსნილია ყოველი გარემოება ამ ნივთებისა, ესე იგი:

1) რომ ეს ნივთები ევაკუაცია ქმნილია საფრანგეთის ყოფილი ელჩის შვეალიეს რჩევითა და დახმარებით.

2) რომ ნივთები შეადგენენ საკუთრებას არა მათ მიერ ცნობილი მთავრობისა, არამედ კერძო მუზეუმებისა, საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოებისა, წერა-კითხვის საზოგადოებისა, საეკლესიო მუზეუმისა, სამხატვრო გალერეისა და საქართველოს მუზეუმისა.

3) რომ ეს ნივთები მხოლოდ შესანახად ჩაბარებული ჰქონდა საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობას და მეთვალყურედ მე ვიყავი დანიშნული და

4) რომ ეხლა, როდესაც აქ საქართველოს მთავრობის საელჩო მოხსნილია, რომლის სახელზე ნივთები ინახებოდა ბანკში, ის ნივთები უნდა დაუბრუნდეს თავიანთ პატრონებს, ესე იგი საქართველოს მუზეუმებს, მით უმეტეს, რომ ამ მუზეუმების გარშემო და საქართველოს უნივერსიტეტში ეხლა ინტენსიური სამეცნიერო მუშაობა წარმოებს და მკვლევარნი მოკლებულნი არიან საშუალებას ისარგებლონ ამ ნივთებით. მოხსენებული იქნება აგრეთვე, რომ ამჟამად საქართველოში მუშაობენ რუსთაველის იუბილეს გადახდისათვის. ამზადებენ მისი პოემის სამეცნიერო გამოცემას და სამი საუკეთესო ხელნაწერი რუსთაველის პოემისა აქ არის წამოღებული. აგრეთვე მოხსენებული იქნება, რომ საბჭოების ხელისუფლებამ დაუბრუნა საქართველოს ყველა ის სამუზეუმო ქართული ნივთები, რომელნიც წარმოღებული იყო რუსეთში.

ეხლა აუცილებლად საჭიროა, ამ ჩემს მოხსენებას დაერთოს თქვენი, ესე იგი ეხლანდელი საქართველოს რესპუბლიკის ხელისუფლების ხმაც და შუამდგომლობა და მუზეუმების საბჭოების მოთხოვნა საფრანგეთის მთავრობისაგან, რომ მათ დაუბრუნდეს მათი კუთვნილი და შესანახად წამოღებული ნივთები. მართალია, წერა-კითხვის და საეკლესიო მუზეუმები ეხლა გადაცემულია უნივერსიტეტისადმი, მაგრამ მათ მაგიერ უნივერსიტეტი აღძრავს შუამდგომლობას, როგორც მათი კანონიერი მემკვიდრე; საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოება, სამხატვრო გალერეა და საქართველოს მუზეუმი არსებობენ და მათმა გამგეობამ უნდა აღძრან შუამდგომლობა.

გთხოვთ ეს წერილი გააცნოთ საქართველოს რესპუბლიკის ეხლანდელ ხელისუფლებას და დაინტერესებულ მუზეუმებს და დაწესებულებათ და რამდენადაც შეიძლება დაჩქარებით წარმოადგინოთ თქვენი შუამდგომლობა. ამას მოითხოვს ჩვენი ნივთების ინტერესი, რომ განსაცდელში არ ჩავარდეს და არ დაგვეჩაგროს. კიდევ ერთი ცნობა. შესანახი ფული მარტო ერთი წლისაა გადახდილი ორი ათას ხუთასი ფრანკი. დანარჩენს რასაკვირველია მოითხოვენ და უნდა გადაიხადოთ. სამაგიეროდ ბევრს, ერთობ ბევრს ნივთებს მიიღებთ,

რომელნიც წინეთ არ ეკუთვნოდნენ მუზეუმებს. სიტყვას აღარ გავაგრძელებ. ველი თქვენს პასუხს.

ღრმა პატივისცემით ექვთიმე თაყაიშვილი

როდესაც საფრანგეთის მთავრობა ნებას დაგრთავთ ნივთების მიღებისა, უნდა გამოგზავნოთ ორი ან სამი მუზეუმების წარმომადგენელი, რომელნიც ამ ნივთებს იცნობენ და იმედია თქვენც გამოყვებით. ე. თ.“

მიუხედავად მიღებული ზომებისა, საფრანგეთში წაღებული ქართული განძის დაბრუნება სამშობლოში არ მოხერხდა. დასავლეთ ევროპის და ამერიკის ქვეყნებში გავრცელდა ცნობა, რომ პარიზის სახელმწიფო ბანკში დაცულია საქართველოს განძი. ევროპისა და ამერიკის მუზეუმები, კერძო კოლექციონერები შეეცადნენ შეესყიდათ ეს განძი. ზოგიერთი უცხო მეცნიერი და მათ შორის გამოჩენილი ფრანგი მკვლევარი გ. მილე არა ერთხელ ეცადა მიეღო ექ. თაყაიშვილისაგან თანხმობა მოეწყოთ ლუვრში ქართული განძეულობის გამოფენა. მაგრამ ექ. თაყაიშვილმა არ მისცა თანხმობა, იგი უარყოფით პასუხს იმით ასაბუთებდა, რომ ყუთები, რომლებშიც ინახება ქართული განძი, დაბეჭდილია თბილისში ქართული მუზეუმების ბეჭდებით და მათი გახსნა შეუძლებელიაო. გ. მილე დაპირდა ექ. თაყაიშვილს, რომ იგი უზრუნველყოფდა ალავერდისა (1054 წ.) და გელათის (XI—XII სს.) ოთხთავების მინიატურების, აგრეთვე სხვა ქართული ხელნაწერების გამოქვეყნებას. მიუხედავად ამ წინადადებისა, ექ. თაყაიშვილმა არ შეცვალა თავისი გადაწყვეტილება.

გავიდა ღრო, დაიწყო მეორე მსოფლიო ომი. ფაშისტური გერმანიის ჯარებმა ხელში ჩაიგდეს ევროპის სახელმწიფოთა უმრავლესობა, შემდეგ, 1941 წლის ივნისში, ისინი შემოესივნენ საბჭოთა კავშირს. ჩვენი სამხედრო ძალების მამაცურმა წინააღმდეგობამ, მთელი საბჭოთა ხალხის თავდადებამ, კომუნისტური პარტიის ბრძნულმა ხელმძღვანელობამ უზრუნველყო ფაშისტური გერმანიის განადგურება და გადაარჩინა საბჭოთა კავშირი, ევროპის ქვეყნები და მთელი მსოფლიო ფაშიზმის საფრთხისაგან.

1944 წლის 22 ოქტომბერს, საბჭოთა კავშირის მეცნიერებათა აკადემიის მორიგ სესიაზე ყოფნისას, მოსკოვში, მოხსენებითი ბარათი წარვუდგინეთ საბჭოთა კავშირის კომუნისტური პარტიის გენერალურ მდივანს ი. ბ. სტალინს. ბარათში ვთხოვდით, დაგვხმარებოდა, რათა გარკვეულიყო, თუ რა ბედი ეწია საქართველოს განძეულობას, რომელიც წაღებულ იქნა მენშევიკების მიერ საფრანგეთში 1921 წელს, ვთხოვდით აგრეთვე, რომ სათანადო ზომები მიეღო მისი დაბრუნებისათვის. ბარათი გადაეცა კრემლის კომენდატური მორიგეს.

იმავე წლის 16 ნოემბერს, როცა კარგა ხნის დაბრუნებული ვიყავი თბილისში, სასწრაფოდ გამომიძახეს საქართველოს კომუნისტური პარტიის ცენტრალურ კომიტეტში, სადაც მაცნობეს, დაუყოვნებლივ გავმგზავრებულიყავ მოსკოვს, იქედან კი — საფრანგეთში საქართველოს განძეულობის მისაღებად და ჩამოსატანად. მე დაუყოვნებლივ გავემგზავრე მოსკოვს; როგორც იქ გავიგე, სსრკ მთავრობას სათანადო დადგენილება მიეღო საფრანგეთიდან საქართველოს განძეულობის დაბრუნების შესახებ.

მენშევიკურმა მთავრობამ განძეულობის შენახვისათვის საფრანგეთის ბანკს მხოლოდ ერთი წლის ქირა გადაუხადა. მომდევნო ცამეტი წლის განმავ-

ლობაში მას არაფერი არ გადაუხდია ქართული განძის შენახვისათვის, რის გამოც საფრანგეთის მთავრობამ მისი კონფისკაცია მოახდინა როგორც უპატრონო ქონებისა. ყველა ყუთი, რომლებშიც საქართველოს საუნჯე ინახებოდა, საფრანგეთის მთავრობის მოხელეებმა ისე გახსნეს და განძის მოკლე აღწერილობა ისე შეადგინეს, რომ არც მენშევიკური მთავრობის წარმომადგენელი და არც ამ განძის პასუხისმგებელი მცველი ექ. თაყაიშვილი არ მიიწვიეს¹. საფრანგეთის მთავრობამ ყურადღება არ მიაქცია ასეთი მოქმედების წინააღმდეგ ექ. თაყაიშვილის მიერ წარდგენილ დასაბუთებულ პროტესტს.

საქართველოდან წაღებული სამუზეუმო კოლექციების, ძველი ხელნაწერების ისტორიული დოკუმენტების და ხელოვნების სხვადასხვა დარგის ნიმუშების აღწერა, სიის შედგენა და არსებულ სიებთან მისი შეჯერება-შემოწმება ამ სტრიქონების ავტორს დაევალა.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ საქართველოში საბჭოთა ხელისუფლების დამყარებისთანავე საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ღირექციას დაევალა იმ განძეულობის სრული სიის შედგენა, რომელიც წაღებული იყო საქართველოდან მენშევიკების მიერ. ღირექციამ მომანდო სამუზეუმო ინვენტარის წიგნებიდან ამომეწერა სია წაღებული განძეულობისა. მე შევესარულე ეს სამუშაო როგორც ტექნიკურმა მდივანმა. ამ დროს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სიბრძნისმეტყველების ფაკულტეტზე ვსწავლობდი და ზშირად ვმუშაობდი საქართველოს საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოებისა და საეკლესიო მუზეუმებში, რომელთაც თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მესამე სართულის ნაწილი ეკირათ. მუზეუმების საინვენტარო წიგნებში აღნიშნული იყო ყველა ის ნივთი, რომელიც მენშევიკური მთავრობის განკარგულებით გაიტანეს საფრანგეთში. ამ ორი მუზეუმიდან წაღებული ნივთების ძირითად სიას შემდეგ დამატა იმ კოლექციების სია, რომლებიც საქართველოს მუზეუმიდან და საქართველოს ეროვნული გალერეის ფონდებიდან იყო წაღებული. ამავე სიას, სათანადო შემოწმების შემდეგ, დამატა ქუთაისის, ზუგდიდის და ოზურგეთის ხაზინებიდან წაღებული ნივთების სია. ამ სამუშაოს შესრულების შემდეგ მთავრობის საგანგებო კომისიამ შეადგინა ყველა იმ სამუზეუმო კოლექციის საერთო სია, რომლებიც საქართველოდან იყო გატანილი 1921 წელს. ამ სიას თან ერთოდა თვითიწერილი წაღებული ნივთის სავარაუდო ღირებულება ოქროს ვალუტაზე; სიის ერთი ასლი თან უნდა წაგვეღო საფრანგეთში, რათა საშუალება გვქონოდა ადგილობრივ შეგვემოწმებინა რამდენად იყო დაცული გატანილი განძეულობა.

1944 წ. 27 დეკემბერს სავსებით დამთავრდა საფრანგეთში გამგზავრებასთან დაკავშირებული დოკუმენტაციის გაფორმება. როგორც ცნობილია, უფრო ადრე, 3 დეკემბრიდან 10 დეკემბრამდე მოსკოვს ეწვია საფრანგეთის რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე გენერალი დე გოლი. სათანადო მოლაპარაკებების შედეგად დადებულ იქნა ხელშეკრულება საფრანგეთსა და საბჭოთა კავშირს შორის, რომლის სრული ტექსტი გამოქვეყნდა 1944 წლის 19 დეკემბერს გაზეთ „იზვესტიაში“. როგორც შემდეგ გამოირკვა, პირადი შეხვედრის დროს ი. სტალინი ესაუბრა გენერალ დე გოლს საფრანგეთში და-

¹ აქტი ყუთების გახსნის შესახებ და განძის მოკლე აღწერილობა ამჟამად დაცულია საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტში.

ცული საქართველოს განძეულობის შესახებ და მისგან დაპირება მიიღო ქონების დაბრუნების შესახებ.

1945 წ. 12 იანვარს ქონების მიმღები კომისია ორი პირის შემადგენლობით თვითმფრინავით გავემგზავრეთ თეირანში; სამი დღის შემდეგ ჩავფრინდით ეგვიპტის დედაქალაქ ქაიროში. ირანის დედაქალაქში ყოფნისას განსაკუთრებული ყურადღებით დავათვალიერეთ ირანის კულტურის სახელმწიფო მუზეუმი. ერთი დღით ბაღდადში მოგვიხდა გაჩერება. იქაური მუზეუმის კოლექციებმა დიდი შთაბეჭდილება მოახდინა ჩვენზე — გავეცანით შოფლიო ხელოვნების ერთ-ერთი დიდი ცენტრის საუნჯეს. თვითმფრინავიდან დავინახეთ ღრუბლებით შემოსილი სინას მთა, სადაც შუა საუკუნეთა მანძილზე ქართული მწერლობისა და სახვითი ხელოვნების ერთ-ერთი თვალსაჩინო კერა არსებობდა. სამწუხაროდ, ჩვენი დრო მეტად შეზღუდული იყო. ორი დღის განმავლობაში ვეცნობოდით ძველი ეგვიპტის ძეგლებს, კერძოდ პირამიდებს, დავათვალიერეთ ფრანგ არქეოლოგთა გათხრები სფინქსის მახლობლად; წარუხოცელი შთაბეჭდილება დატოვა ჩვენზე ეგვიპტის დედაქალაქის არქიტექტურამ, მუზეუმების კოლექციებმა.

19 იანვარს ჩავედით მარსელში, 20 იანვარს ერთი დღით გავჩერდით ქ. დიქონში, 21 იანვარს ჩვენი თვითმფრინავი დაეშვა პარიზში ორლის აეროდრომზე, სადაც გველოდებოდნენ სსრ კავშირის საელჩოს წარმომადგენლები. ჩვენ შეგვატყობინეს, რომ საქართველოს განძეულობა გენერალ დე გოლის სასწრაფო განკარგულებით უკვე მიეღოთ საბჭოთა კავშირის საელჩოს და თავის სეიფში შეენახა. სსრ კავშირის ელჩის ა. ე. ბოგომოლოვის განკარგულებით მე სასტუმრო „ბრისტოლიდან“ საცხოვრებლად გადავედი ჩვენი საელჩოს შენობაში.

22 იანვარს დღით ჩვენი საელჩოს წევრებთან ერთად დავესწარით სორბონის უნივერსიტეტის საზეიმო გახსნას. ეს იყო ფრანგი ხალხის ნამდვილი ეროვნული დღესასწაული: გერმანელი ოკუპანტების განდევნის შემდეგ აღდგა ევროპის ერთ-ერთი უძველესი უმაღლესი სასწავლებელი, რომელიც დახურული იყო გერმანელ ფაშისტთა ბატონობის დროს. უნივერსიტეტის წინ ორ მწკრივად იდგნენ სტუდენტები, რომლებმაც ოვაცია გაუმართეს სსრკ წარმომადგენლებს. საზეიმო კრება გახსნა სორბონის უნივერსიტეტის რექტორმა, შეასრულეს საფრანგეთის სახელმწიფოს ჰიმნი, შემდეგ — სსრკ და სხვა მოკავშირე სახელმწიფოების ჰიმნები, რის შემდეგაც დაიწყო საზეიმო სხდომა.

იმავ დღეს საღამოს ვინახულეთ ექ. თაყაიშვილი, რომელიც სსრკ გენერალური კონსულის ბინაში ცხოვრობდა. იგი მოუთმენლად ელოდა ჩვენს ჩასვლას. ვერ აგიწერთ მის სიხარულს; მან მოიგონა უნივერსიტეტი — მშობლიური უმაღლესი სასწავლებელი, ჩვენი სტუდენტობა და სხვ.

— როგორ დაბერებულხარ, ძლივს გიცანი, — იყო მისი პირველი სიტყვები. იგი ამ დროს უკვე 82 წლისა იყო, თავს კარგად არ გრძნობდა, ავადმყოფობდა. მე ხშირად ვნახულობდი მას, დაწვრილებით გავაცანი კოლექციების აღწერისა და შემოწმების შედეგები; დაძაბულად ვმუშაობდი წარმომადგენლობის სეიფში დღითა და ღამით, შესვენების საათებში ვეცნობოდი პარიზის მუზეუმებს, ამ ქალაქის ძეგლებს, არქიტექტურის ბრწყინვალე ნიმუშებს, სამხატვრო გამოფენებს. მოვიხიბლე ქალაქის ზღაპრული სილამაზით, სადაც ყოველი კუთხე დიდი ფრანგი ხალხის კულტურაზე მეტყველებს. დიდი ინტერე-

სითა და ყურადღებით ვუსმენდი გამოჩენილ ფრანგ მეცნიერთა ლექციებს, რამდენჯერმე დავესწარი სემინარულ მუშაობას, ხშირად ვათვალიერებდი ბუკინისტურ მალაზიებს.

დაძაბული მუშაობის შედეგად უკვე 15-თებერვლისათვის დავამთავრე კოლექციების აღწერა და სიის შეჯერება თბილისიდან ჩამოტანილ სიებთან. საესებით დოკუმენტურად დადგინდა, რომ ყველა კოლექცია, ცალკეული ნივთი და დოკუმენტი უკლებლივ იყო შენახული. სიების შედგენისა და შეჯერების შემდეგ ყველა ნივთი საგანგებოდ შევფუთეთ და ყუთებში ჩავალაგეთ. მუშაობის პერიოდში ექ. თაყაიშვილი ავადმყოფობდა, მაგრამ საქმის ვითარებას გაცნობილი იყო ჩემი მეშვეობით.

როგორც ზემოთ იყო ნათქვამი, საფრანგეთის მთავრობამ მოახდინა საქართველოდან ჩამოტანილი განძის კონფისკაცია, როგორც უპატრონო ქონებისა. ამ დღიდან ექ. თაყაიშვილმა არ იცოდა ნივთების ბედი და როცა გაიგო, რომ ყველაფერი ხელუხლებელი აღმოჩნდა, მეტად გაეხარდა.

თუმცა 1945 წლის 15 თებერვლისათვის მთელი სამუშაო უკვე დამთავრდა, მაგრამ პარიზიდან სამშობლოში გამომგზავრება და ნივთების წამოღება სახიფათო იყო, ვინაიდან ომი ჯერ კიდევ არ იყო დამთავრებული. ჩვენ მოსკოვიდან ველოდით თვითმფრინავებს 15 თებერვლიდან 4 აპრილამდე.

ნივთების წამოსაღებად მოსკოვიდან მოფრინდა სამი თვითმფრინავი. ერთი მათგანი დაიტვირთა საბჭოთა საელჩოს საარქივო მასალებით და მოსკოვში გაიგზავნა. როდესაც გვაცნობეს, რომ აღნიშნული თვითმფრინავი მშვიდობით ჩავიდა სამშობლოში, მაშინვე — ერთი დღის განმავლობაში — დავტვირთეთ დანარჩენი ორი თვითმფრინავი განძეულობით, თან წავიყვანეთ შეიარაღებული მცველები და 5 აპრილს სამშობლოში გავემგზავრეთ. ორი დღე შევჩერდით რომში, შემდეგ გავემგზავრეთ ქაიროში, სადაც აგრეთვე ორი დღე დავჩიით; ქაიროდან ჩავედით თეირანში, ხოლო 12 აპრილს ჩვენი თვითმფრინავები თბილისის აეროდრომზე დაეშვნენ.

ექ. თაყაიშვილი მეტად ღელავდა ამ ხანგრძლივი საპაერო მოგზაურობის დროს. ეს იყო მისი პირველი მგზავრობა თვითმფრინავით. მან ჯერ კიდევ წამოსვლისას ჩამომართვა სიტყვა, რომ თუ გზაში ცუდი რამ მოუვიდოდა, არსად არ დავტოვებდით და ცოცხალსა თუ მკვდარს სამშობლოში ჩამოვიყვანდით. საბედნიეროდ მან ეს ხანგრძლივი მოგზაურობა კარგად აიტანა, ხოლო სამშობლოს ნახვამ მეტი მხნეობა და სულიერი ძალა შესძინა.

საბჭოთა მთავრობამ ღირსეულად დააფასა ექ. თაყაიშვილის მოღვაწეობა და მისი დიდი ამაგი მშობლიური ხალხის წინაშე. იგი აირჩიეს საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილ წევრად და თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორად. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიამ ქართულად და რუსულად გამოაქვეყნა მისი კაპიტალური შრომა: არქეოლოგიური ექსპედიცია სამხრეთ საქართველოში, აგრეთვე მისი სხვა შრომები. ღვაწლმოსილი მეცნიერი და საზოგადო მოღვაწე ექ. თაყაიშვილი გარდაიცვალა 1953 წლის 21 თებერვალს 90 წლის ასაკში.

როგორც კი საქართველოს სამუზეუმო განძი თბილისში ჩამოვიტანეთ, საქართველოს მთავრობამ დანიშნა მიმღები კომისია, რომელმაც ერთხელ კი-

დევ შემოწმა ჩამოტანილი სამუზეუმო ნივთები. შემოწმება ორი თვის განმავლობაში წარმოებდა, რის შემდეგაც აკად. ს. ჯანაშიას ხელმძღვანელობით შედგა ამ ნივთების აღწერილობა. ეს აღწერილობა რუსულ ენაზე ცალკე ბროშურის სახით დაიბეჭდა კიდეც 1946 წელს. («Опись грузинских музейных ценностей, вывезенных бывшим меньшевистским правительством за границу в 1921 г. и возвращенных из Парижа в Грузию в 1945 г. составленная приемочной комиссией СНК ГССР»).

აღნიშნული კომისიის გადაწყვეტილებით ხელნაწერები და საარქივო დოკუმენტები გადაეცა საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ხელნაწერთა განყოფილებას (ამჟამად სსსრ მეცნიერებათა აკადემიის კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი), არქეოლოგიური კოლექციები — საქართველოს მუზეუმს, ხოლო ხელოვნების ნაწარმოებნი — მთლიანად საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმს.

ჩამოტანილი განძეულობიდან ზოგიერთ კოლექციას ქართული მხატვრული კულტურისა და ხელოვნების ისტორიისათვის უნიკალური მნიშვნელობა აქვს. მაგალითად, ახალგორის განძი, რომელიც ჩვენს წელთაღრიცხვამდე V საუკუნით თარიღდება, მსოფლიო მნიშვნელობისაა. ასეთივე დიდად მნიშვნელოვანია ანტიკური ხანის ოქროს სამკაულები, აღმოჩენილი სარგვეშის, ქსნისა და სტეფანწმინდის ნეკროპოლებში; უნიკალურია ქართული ტიხრული მინაქრისა და ოქრომჭედლობის ნიმუშები — IX საუკუნის ორი ჯვარი მარტვილიდან, რომლებიც მსოფლიო მნიშვნელობის ძეგლებს წარმოადგენენ. სრულიად განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს ქართული ხელოვნებისა და ისტორიისათვის თამარ მეფის ოქროს ჯვარს, შემკულს ძვირფასი ინდური ქვებითა და ისტორიული წარწერით. ადამიანის თვალს ხიბლავს თამარის ეპოქის უდიდესი ქართველი ოქროსმქანდაკელების ბეჟა და ბეშქენ ოპიზარების მიერ შესრულებული წყაროსთავისა და ბერთის ოთხთავების მოჭედილობა (პირველი ეკუთვნის ბეჟას, ხოლო მეორე — ბეშქენს).

ჩამოტანილი საუნჯე შეიცავს ბევრ ძველ ქართულ ხელნაწერს — ორიგინალურსა და ნათარგმნ თხზულებებს. მათი მნიშვნელოვანი ნაწილი შემკულია საუცხოო ილუსტრაციებითა და დეკორაციული მორთულობით, რაც სახელგანთქმულ დიდ ოსტატთა მიერ არის შესრულებული. მათ შორის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვთ: ქართულ სვინაქსარს, გადაწერილს კონსტანტინეპოლში 1030 წელს, იგი შემკულია 78 მინიატურით; ალავერდის ოთხთავს, გადაწერილსა და დასურათებულს იოანე დვალის მიერ, გელათის ოთხთავს 292 მინიატურითა და მორთულობით, რომლებიც შესრულებულია XI—XII საუკუნეთა მიჯნაზე.

ქართული მინიატურის ისტორიისათვის მეტად საყურადღებოა მოქვის ოთხთავის 238 ილუსტრაცია, რომლებიც შესრულებულია 1300 წელს.

მეტად მნიშვნელოვანია „ვეფხისტყაოსნის“ ხელნაწერი, რომელიც გადაწერილია და შემკულია ლამაზად გაფორმებული აშიებით ბეგთაბეგ თანიაშვილის მიერ გიორგი XI ბრძანებით 1680 წელს. ასევე მნიშვნელოვანია „ვეფხისტყაოსნის“ უფრო ადრინდელი ხელნაწერი, გადაწერილი და დასურათებული 1646 წ. ზუგდიდში სამეგრელოს მთავრის ლევან II ბრძანებით იმერთის მეფის კალიგრაფის მამუკა თავაქარაშვილის მიერ.

ცალკე უნდა აღინიშნოს გამოჩენილ ქართველ მოღვაწეთა, მეცნიერთა და მწერალთა მემორიალური ნივთები, რომლებიც აქ არის დაცული.

ჩამოტანილი განძეულობა შეიცავს აგრეთვე დასავლეთ ევროპის ხელოვნების ბევრ თვალსაჩინო ნაწარმოებს. მათ შორის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს შემდეგ სურათებს (დედნებს): „შეუფერებელი ქორწინება“ ლ. კრანახისა (უფროსი) (1472—1553), „მლოცველი ბერ-მონაზონი“ რემბრანდტისა (1606—1669), „ტალირანის პორტრეტი“ პ. პრუდონისა (1758—1823), „პირველი კონსული ხევს ამიენის ტრაქტატს“ ლ. დავიდისა (1748 — 1825)“ და სხვ.

შეუძლებელია აქ თუნდაც დაახლოებით ჩამოითვალოს ის უმნიშვნელოვანესი ნივთები, რომლებსაც პარიზიდან ჩამოტანილი საუნჯე შეიცავს¹, ეს განძეულობა უძვირფასესია ქართული კულტურის ისტორიისათვის, იგი მნიშვნელოვანია საერთო საკაცობრიო კულტურისათვისაც და კიდევ დიდხანს იქნება ხელოვნებისმცოდნეთა და კულტურის ისტორიკოსთა შესწავლის საგანი.

¹ წიგნის ბოლოში დართულია განძეულობის სია და მოკლე აღწერილობა.

1921 წელს საზღვაკგაერთ გაგანილი და 1945 წელს საქართველოში დაბრუნებული
განძეულობის სია

ქველი ქართული ხელნაწერები და ნაბეჭდი წიგნები

1. სვინაქსარი. ეტრატი, 78 მინიატურით შემკული, გადაწერილია 1030 წ. კონსტანტინეპოლში. (27×21). მინიატურები შესრულებულია მაღალ მხატვრულ დონეზე, რაც დამახასიათებელია XI ს. პირველი ნახევრის ქართული დასურათებული ხელნაწერებისათვის. ილუსტრაციებს აქვს მსოფლიო მნიშვნელობა.

2. „კავშირნი ღმრთისმეტყუებითნი“ პროკლე დიადოხოსისა. თარგმანი და კომენტარები XI—XII სს. გამოჩენილი ქართველი ფილოსოფოსის იოანე პეტრიწისა. ქალაღი (34×25); ნუსხური. უძველესი ნუსხა ამ თხზულებისა გადაწერილია კალიგრაფიული ხელით.

3. მიქაელ მოდრეკილის საგალობელთა კრებული. ეტრატი, (38×29), X ს. აქვს სანოტო ნიშნები. 277 ფურცელი. ჩასმულია ტყავის ყდაში.

4. ოთხთავი. გადაწერილი XII ს. ნაწყვეტი (9 ფურცელი). ორ ფურცელზე გამოსახულია „კამარები“ (23×18). ხელნაწერშია ფურცლები მათე და მარკოზ მახარებლის გამოსახულებით. ერთ ფურცელზე გამოსახულია (15,5×12,5) ლუკა მახარებელი.

5. ათი მინიატურა შ. რუსთველის პოემიდან „ვეფხვის ტყაოსანი“. XVII ს.

6. შ. რუსთველის პოემა „ვეფხვის ტყაოსანი“. ქალაღი. გადაწერილი 1680 წ. ცნობილი კალიგრაფის ბეგთაბეგის მიერ, ქართლის მეფის გიორგი XI-ის დავალებით. ხელნაწერის გვერდები შემკულია ოქროთ დაწერილი ბორდიურებით, ჩასმულია ოქროთი ტვიფრულ ყდაში.

7. ქსნის ოთხთავი. ეტრატი (23×19), X ს. 185 ფურცელი. უყდო. ძლიერ დაზიანებული. დასაწყისში შემონახულია ორი მხატვრულად შესრულებული კამარა.

8. ოთხთავი. ეტრატი (16×12). ტექსტი დაწერილია ორ სვეტად ასომთავრულით. ხელნაწერი დაზიანებულია. 250 ფურცელი. შემკულია XI ს. მთავრული ასოებით. მინიატურები თარიღდება 1054 წლით.

9. ყანჩაეთის ოთხთავი (23×19). ჩასმულია ტყავის ყდაში. კარგად შენახული. გადაწერილია ორ სვეტად ნუსხურით. ხელნაწერში არის ოთხი მჯდომარე მახარებლის გამოსახულება.

10. დიდი სჯულისკანონი. არსენ იყალთოელის თარგმნილი. ქალაღი

1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100

მე

ხარება. ზაქარია ვალაშკერტელის სეინაქსარის მინიატურა. 1030 წ.

ჯვარი აყვავებული. ალავერდის ოთხთავი. 1054 წ. მხატვარი იოანე დვალი.

(33×24). დაწერილია ორ სვეტად ნუსხურით. XIII—XIV სს. ხელნაწერი შეიცავს უფრო მოგვიანო ხელით დაწერილ ფურცლებსაც. 296 ფურცელი.

11. ყანჩაეთის ჟამნ-გულანი. ხელნაწერი ქალაღზე (24×18), ჩასმულია ტყავის ყდაში. გადაწერილია 1674 წ. ონოფრე მთიულის მიერ ევდემონ ურბნელისათვის. ნუსხური. ხელნაწერი ილუსტრირებულია.

12. ეფრემ მცირის თარგმანთა კრებული. დაწერილია ორ სვეტად ნუსხურით. XI—XII სს. დასაწყისი და ბოლო აკლია. 148 ფურცელი. 58-ე გვერდზე გამოსახულია 12 ზოდიაქო მზის ირგვლივ.

13. ოთხთავი. ეტრატი. დაწერილია ორ სვეტად ასომთავრულით; მოხატული ინიციალებით (29×23). დეფექტური (149 ფურცელი). XI ს. ხელნაწერი ჩასმულია წითელ ტყავგადაკრულ ფიცრულ ყდაში.

14. VI მსოფლიო კრების სჯულის კანონი, ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმნილი. ეტრატი. ნუსხა-ხუცური (19×15); 1028 წ. 208 ფურცელი. აქვს თავსართი.

15. ურბნისის ოთხთავი. გადაწერილია XI ს. იოანე ტატანელის მიერ მრგლოვანი ხელით. ეტრატი (20×14); მოხატულია კამარებით და ინიციალებით. აქვს მრავალი მინაწერი. პირველ ფურცელზე წარმოდგენილია ორი კამარა, რომელიც ზემოთაა წაჭრილი. ხელნაწერი ჩასმულია ტყავგადაკრულ გატეხილ ფიცრულ ყდაში.

16. ოთხთავი და საქმე მოციქულთაჲ, ალავერდიდან; ეტრატი. დაწერილია XVI ს. ორ სვეტად ნუსხა-ხუცურით (12×19). ჩასმულია ოქროს ქედურ ყდაში, რომელიც შემკულია ძვირფასი ქვებით (57 ც.). ყდის საკეტში ოქროს შილია. მინიატურები გამოხატავენ მახარებლებს. ხელნაწერში ჩადებულია სანისზე შემკული 42 მარგალიტით და ზურმუხტით.

17. ქვეშის ოთხთავი. ჩასმული მოგვიანო ვერცხლის ქედურ ყდაში, რომელიც მოქედნილია. ქალაღი. გადაწერილია 1673 წ. ორ სვეტად ნუსხა-ხუცურით (13×10); 315 ფურცელი. ხელნაწერში არის მაღალი ოსტატობით შესრულებული მინიატურები და თავსართები (გამოხატავენ 15 კომპოზიციას ახალი აღთქმიდან და მახარებლებს).

18. ალავერდის ოთხთავი. ექვთიმე მთაწმიდელის თარგმანი. ეტრატი (24×18). გადაწერილია 1053 წ. გიორგი და მიქაელის მიერ. დასურათებულია იოანე დვალის მიერ. ხელნაწერი მორთულია კამარებით, თავსართებით, ოთხი მახარებლის გამოსახულებით და 5 მინიატურით, რომლებიც ასურათებენ აპოკრიფულ ეპისტოლეს ავგაროზ ედესის მეფისა ქრისტესადმი. კიდევებზე იკითხება ისტორიული მნიშვნელობის მინაწერები.

18-ა. ალავერდის ოთხთავის ყდა. ყდის წინა მხარეს, რომელიც წარმოადგენს ოქროცურვებულ ვერცხლს, შენარჩუნებულია ქრისტეს წელსზედა გამოსახულება. შესრულებულია ფერწერით. ყდის მეორე მხარეს გამოსახულია ღვთისმშობელი ყრმითურთ, რომელიც ამჟამად გადასულია. ყდის წინა მხარეს მოცემულია XI ს. მინაქრის პატარა ხატი წმიდა გიორგის გამოსახულებით და წარწერით „გიორგი“. ყდის ზედა მხარე შემკულია ძვირფასი ქვებით (36 ც.) და მარგალიტით (30 ც.). ხელნაწერში წმიდა ნაწილებია.

19. ტბეთის ოთხთავი. ეტრატი. ნუსხური (27×20); XII ს. ჩასმულია მოქედილ ყდაში, რომელზედაც გამოსახულია ქრისტე და მოციქულნი. ყდა

დაზიანებულია. ხელნაწერს შემორჩენილი აქვს გვიანი ხანის მინიატურები. გადაწერილია გიორგი III მეფობის დროს იოანესა და პავლეს მიერ.

20. ოთხთავი ქვათახევის მონასტრიდან. ქალაღი (31×21). 44 ფურცელი. ფურცლები დაზიანების შედეგად ტყდება. აქვს რუსული ხელობის ვერცხლის ყდა.

21. წყაროსთავის ოთხთავი. ეტრათი (25×18). 274 ფურცელი. შემკულია ოთხი მახარებლის მინიატურით. ჩასმულია ბეჭა ოპიზარის მიერ მოჭედილ ყდაში. აქვს ძვირფასი ქვები (6 ც.). გადაწერილია საფარელ-მტბევიარის დაკვეთით იოანე და გიორგის მიერ XII ს. ხელნაწერი გელათიდანაა.

22. ბერთის ოთხთავი. ეტრათი (22×17); 349 ფურცელი. შემკულია მინიატურებით: ოთხი მახარებლის გამოსახულებით. ყდა მოჭედილია ბეშქენ ოპიზარის მიერ, რომლის სახელი იკითხება ყდის პირველ გვერდზე. ჩასმულია ყდაში. ყდა შემკულია 8 ძვირფასი ქვით და 3 მარგალიტით, გადაწერილია იოანე ოპიზარის მიერ XII ს. ხელნაწერი მოთავსებულია ძველებურ ქსოვილის ჩანთაში. გელათიდან.

23. გელათის ოთხთავი. ეტრათი (26×18). XI ს. ბოლო. შემკულია კამარებით და მინიატურებით, რომლებიც გამოხატავენ მახარებლებს და ტექსტის ილუსტრაციებს (292). აქვს სანიშნე 44 ძვირფასი ქვით შემკული და ვერცხლის ბუდე. ხელნაწერი მსოფლიო მნიშვნელობისაა.

24. ოთხთავი. ეტრათი. ნუსხური (15×11); 248 ფურცელი. ხელნაწერი ჩადებულია ვერცხლის გრეხილურ ბუდეში. გადაწერილია 1504 წ. ვინმე აკაკის მიერ ყვარყვარე ათაბაგის ასულის დედოფალ თამარის დაკვეთით. ხელნაწერი შემკულია მახარებელთა გამოსახულებებით, თავსართავებით და მოხატული ინიცილებით. მინაწერებში არის მოცემული სამცხის ათაბაგთა და მათი ოჯახის წევრების გარდაცვალების თარიღები: ბაადური (1474), დედისიმედი (1489), ყვარყვარე (1499) და ჭაიხოსრო (1500). ყდის შიდა მხარეს ჩასმულია ოთხი გამოსახულება.

25. „თეთროსანული“ დავითნი. ქალაღი (24×18). ნუსხური. ჩასმულია შის გატეხილ ყდაში. აქვს მინიატურები, რომლებიც შემდეგ ჩაწებებულია XIV—XV სს. ხელნაწერში.

26. აკათისტო. ქალაღი. ნუსხური (20×14). 87 ფურცელი. 72 მინიატურა. შესრულებული კათალიკოს ნიკოლოზ ამილახვარის დაკვეთით. გადაწერილია 1681 წ.

27. ოთხთავის ნაწყვეტები და ლოცვანი (8,5×6). მხედრული. ქალაღი. XVII ს. 56 ფურცელი. აქვს 7 მინიატურა წმიდანთა გამოსახულებით.

28. აკათისტო. ქალაღი. ნუსხური. XVII ს. 80 ფურცელი. შემკულია 10 მინიატურით. ეკუთვნოდა ერეკლე II-ს.

29. ოთხთავი. ქალაღი. ნუსხური (6×4). 41 რვეული. (328 ფ. ?). ფურცლები დაზიანებულია. გადაწერილია XVII ს. შემკულია თავსართავებით.

30. საწელიწდო. ქალაღი. ნუსხური (10×7). XVII—XVIII სს. გადაწერილია ვახტანგ VI-ის დაკვეთით, იესე გარსევანიშვილის მიერ. ჩასმულია ტყავის ყდაში.

31. „ვეფხვის ტყაოსანი“. ქალაღი. გადაწერილია 1646 წ. კალიგრაფ მამუკა თავაქარაშვილის მიერ. 247 ფურცელი.

32. ჟამნ-გულანი. ქალაღდი. დაწერილია ორ სვეტად (28×18). აქვს ილუსტრაციები. გადაწერილია 1661 წ. ჩასმულია ტყავის ყდაში.

33. „ვეფხვის ტყაოსანი“. ქალაღდი. გადაწერილია 1671 წ. (34×23). 268 ფურცელი. დასაწყისში აქვს თავსართი.

34. დიდი სჯულისკანონი. ქალაღდი. ნუსხური (32×21). გადაწერილია 1758 წ. კათალიკოს იოსების დაკვეთით იოანეს მიერ.

35. ვახტანგ VI-ის სამართლის წიგნი. ქალაღდი. მხედრული (29×21). გადაწერილია რაჭის ერისთავის როსტომის დაკვეთით 1751 წ.

36. ვახტანგ VI კანონთა კრებული. ქალაღდი. მხედრული (32×24). გადაწერილია 1841 წ. 200 ფურცელი.

37. ძველი ნაბეჭდი ოთხთავი. ჩასმული რუსული ხელობის ოქროცურვებული ვერცხლის ყდაში.

38. ოთხთავი. ქალაღდი (11,5×8,5). 340 ფურცელი. შემკულია თავსართავებითა და ოთხი მახარებლის გამოსახულებით. აქვს ტყავის ყდა. ჩასმულია XIX ს. რუსული ხელობის ვერცხლის ბუდეში. ხელნაწერში არის სანიშნე შემკული მარგალიტებით.

39. ოთხთავი. ქალაღდი (10×7,5). შემკულია ოთხი მახარებლის გამოსახულებით. აქვს ძველი ტყავის რუსული ხელობის ტვიფრული ყდა. ჩასმულია რუსული ხელობის ვერცხლის ბუდეში.

40. ოთხთავი. ქალაღდი. დაწერილია ორ სვეტად ნუსხურით (13×8,5). შემკულია ოთხი მახარებლის გამოსახულებით და თავსართებით. 168 ფურცელი. გადაწერილია XVIII ს. ხელნაწერის ბუდე დამზადებულია ოქროცურვებული ვერცხლისაგან. სოლომონ მეფის დაკვეთით 1776 წ. ხელნაწერი გელათიდანაა.

41. ოთხთავი. ეტრატი (22×17). 266 ფურცელი. დაწერილია ორ სვეტად ნუსხურით. შემკულია ოთხი მახარებლის გამოსახულებით და თავსართებით. XII—XIII სს. ჩასმულია ქედურ ვერცხლის ყდაში. დაზიანებულია. ყდის ერთ მხარეს მოცემულია „ჯვარცმა“, მეორე მხარეს „ჯოჯობეთს წარტყვევნა.“ ყდა XVI ს.

42. ოთხთავი. ეტრატი. XII—XIII სს. მახარებელთა გამოსახულება და თავსართები მიეკუთვნება XIV ს. ვერცხლის ყდა შესრულებულია საზიკონის მიერ.

43. ოთხთავი. მარტვილიდან. სინესტისაგან დაზიანებული. (8,5×6). ჩასმულია ვერცხლის ყდაში, რომელზედაც გამოსახულია „ჯვარცმა“ და ქრისტეს „ჯოჯობეთს წარტყვევნა“. XVIII ს.

44. ოთხთავი. ქალაღდი. ნუსხური (11×8,5). 255 ფურცელი. გადაწერილი 1704 წ. მიტროპოლიტ ნიკიფორეს დაკვეთით. ჩასმულია ვერცხლის ყდაში, რომელიც დამზადებულია 1804 წ. მიტროპოლიტ დავითის დაკვეთით ოსტატ მამჯანის მიერ.

45. ოთხთავი. მარტვილიდან. დაზიანებული. ჩასმულია ვერცხლის ყდაში (8,5×5,5), რომელზედაც გამოსახულია „ჯვარცმა“ და „ჯოჯობეთს წარტყვევნა“.

46. ოთხთავი. მარტვილიდან. ჩასმულია ოქროს ყდაში (8,5×5,5). შემკულია მინაქრით და ძვირფასი ქვებით. მინაქარი არის XVIII ს. ქართული ნამუშევარი.

47. ოთხთავი. ქალაღი. დაზიანებული. ჩასმულია ოქროცურვებულ ვერცხლის ყდაში. (15×9,5).

48. ოთხთავი. ეტრათი. ნუსხური (30×22). გადაწერილია 1300 წ. მოქვეში. ინახებოდა მარტვილში. 238 ფურცელი. შემკულია მრავალრიცხოვანი მინიატურებით და თავსართებით. ყდა ოქროცურვებული ვერცხლის. ერთი მხარე მოცილებული აქვს. ხელნაწერი დაზიანებულია, მიუხედავად ამისა მას დიდი მნიშვნელობა აქვს ქართული ხელოვნების ისტორიისათვის.

49. ოთხთავი. მარტვილიდან (24×14). ტექსტი გადასულია. ჩასმულია მოქვილი ყდაში, რომელიც შესრულებულია ჰყონდიდელ ევდემონ აფაქიძის დაკვეთით ოსტატ ხუხუ ეჯიბიას მიერ.

50. ოთხთავი. ქალაღი. ნუსხური (14×10). 226 ფურცელი. ხელნაწერში დაცულია მინიატურები მახარებელთა გამოსახულებით. გადაწერილია გიორგი XI-ის მეფობის დროს 1687 წ.

51. სახარების საკითხავები მთავარ საეკლესიო დღესასწაულებზე. ქალაღი. დაზიანებული. დაწერილია ორ სვეტად (16×11). 240 ფურცელი. ჩასმულია ოქროცურვებულ ვერცხლის ყდაში, რომელსაც აქვს რელიეფური გამოსახულებანი, 8 დიდი და 58 პატარა ქვებით მოქვილი.

52. ოთხთავი. ქალაღი. დაწერილია ორ სვეტად (8×5,5). 264 ფურცელი. მდიდრადაა მორთული თავსართებით. არშიები მოხატულია ოქროს მელნით. გამამწერია ზაქარია. ჩასმულია ოქროს ყდაში, რომელსაც აქვს გამოსახულებანი.

53. ოთხთავი. ჩასმულია ოქროცურვებულ ვერცხლის ყდაში, რომელსაც აქვს მინაქრიანი მედალიონები. დ. დადიანის ნაქონი.

54. ოთხთავი. ნაბეჭდი. ჩასმული ქვებით მოქვილი ვერცხლის ყდაში. 1873 წ. ეკ. დადიანის ნაქონი.

55. ოთხთავი. საჩხერის სტამბიდან. დაბეჭდილია 1817 წ. ჩასმულია ოქროცურვებულ ვერცხლის ყდაში. დ. დადიანის ნაქონი.

56. ოთხთავი. ჩასმულია ოქროცურვებული ვერცხლის ყდაში (9×8). ყდა კარგად შენახულია. ერთ მხარეს გამოსახულია ქრისტეს „ჯვარცმა“. ღვთისმშობლისა და იოანეს ფიგურებით, მეორე მხარეს კი „ჯოჯოხეთს წარტყვევნა“. მხედრული წარწერის მიხედვით ყდა დაუმზადებიათ 1729 წ. ყდაზე გამოსახულია ორი მახარებელი. ხელნაწერი ნესტისაგან დაზიანებულია.

57. იოანე ოქროპირის ჟამისწირვა. გრაგნილი შეიცავს 6 ეტრათის ფურცელს. ნუსხური. XIII—XIV სს.

58. ერისთავ შალვას ანდერძი ლარგვისის მონასტრის აშენების შესახებ. გრაგნილი შეიცავს 6 ეტრათის ფურცელს. 1470 წ.

59. იოანე ოქროპირის ჟამისწირვა. გრაგნილი შეიცავს 4 ეტრათის ფურცელს. დასაწყისი და ბოლო აკლია. XIII—XIV სს.

60. ჟამისწირვა. გრაგნილი შეიცავს 3 ეტრათის ფურცელს. დასაწყისი და ბოლო აკლია.

61. ჟამისწირვა. გრაგნილი შეიცავს 5 ეტრათის ფურცელს. დასაწყისი და ბოლო აკლია.

62. ჟურნლების გვარის ნაყალბევი ლისხლის სიველი. გრაგნილი შეიცავს 3 ეტრათის ფურცელს. აქვს მინიატურები.

64. თხელი ვერცხლის ფირფიტის მრავალი ნატეხი.
65. ხუთი მოკლე ვერცხლის მილაკი.
66. ერთი ვერცხლის ნემსი.
67. ბრინჯაოს ბუნიკი ჯიხვის თავის გამოსახულებით.
68. უფრო რთული ფორმის მეტად დაზიანებული ბრინჯაოს ბუნიკი. წარმოდგენილია სამ ნაწილად, ზოგიერთი ნაწილი დაკარგულია, ასე მაგ., დაკარგულია მხედრის გამოსახულება.
69. ირმის ვერცხლის თავი.
70. გაურკვეველი დანიშნულების ვერცხლის ნივთის ზედა ნაწილი.
71. კარგად შენახული გოგრის ფორმის ვერცხლის ჭურჭელი. კედლებზე ორი ნახვრეტით.
72. ბრინჯაოს დისკო, კიდესთან ბრტყელი და თხელი ორი ნახვრეტით.
73. ცილინდრული ფორმის ბრინჯაოს ჭურჭლის ფრაგმენტები.
74. ორი ცალი სადა ბრინჯაოს ფირფიტა.
75. მოკლეთარიანი ბრინჯაოს სარკე.
76. სადა ზედაპირიანი ვერცხლის ჭურჭლის ფრაგმენტები, 5 ცალი.
77. ცუდად გამომწვარი მოწითალო-მოყვითალო თიხის ჭურჭლის ნატეხები.
78. ცხოველთა ძვლები.

ნივთიანი სტაფანეშინიდან

(შემოწმებულია „კავკასიის მუზეუმის კოლექციის კატალოგის“ მიხედვით)

1. ბრინჯაოს ფიბულა.
2. სამი ბრინჯაოს ფიბულა.
3. გატეხილი ბრინჯაოს სამაჯური.
4. ბრინჯაოს ბეჭედი ამოკვეთილი ნახატებით და ბეჭდის ნატეხი.
5. ქარვის ასხმულა.
6. ოთხი მძივი მინისებრი მასისა, შემკული სამსახიანი ადამიანის გამოსახულებით.
7. მინის მძივები, ოქროცურვებული.
8. მინისებრი მასის ყვითელი მძივები.
9. ბრინჯაოს სამაჯურის სამი ნაწილი.
10. ბრინჯაოს ბეჭდები.
11. სამი ოქროს სასაფეთქლე რგოლი, ეტიკეტზე და კოლოფზე აღნიშნული ნომრით.
12. წყვილი მსხვილი ოქროს საყურე, გავარსით შემკული; ერთი მათგანი დაზიანებულია, მაგრამ ყველა ნაწილი ადგილზეა.
13. ოქროს საყურე პირამიდალური ფორმის ოქროსავე საკიდით, მსხვილი ოქროს ბურთულისაგან.
14. მეტად დაზიანებული ვერცხლის საყურე.
15. ბავშვის ვერცხლის სამაჯური.
16. ექვსი ოქროს ფირფიტაზე ნატეფრი მხედრის გამოსახულება, ერთ-ერთი მათგანის თავი დაკარგულია.
17. ოქროს ასხმულა, ექვსი ბრტყელი ოთხწახნაგოვანი ფორმისა და ორი მრგვალი ოქროს მძივებისაგან.

18. სარდიონის მძივის ყელსაბამი.
19. სხვადასხვა მასალის მძივები (სარდიონი, მინა, პასტა).
20. ბავშვის ყელსაბამი სხვადასხვა მასალის (სარდიონი, პასტა და სხვ.) მძივებისაგან.
21. ბრინჯაოს საკიდი ირმისა და მტრედის გამოსახულებით, როგორც ჩანს, სტეფანწმინდიდან.
22. ოქროს საკიდი მტრედის გამოსახულებით. ოცდაცხრა ცალი. მათგან ორი გატეხილია.
23. თეთრწერტილიანი ლურჯი სმალტის მძივი, ერთი — დიდი, შვიდი — საშუალო და ოთხი პატარა ნატეხი.
24. სხვადასხვა მასალის პატარა მძივები.
25. მსხვილი ბრინჯაოს ბეჭედი.
26. გრებილური წესით დამზადებული წყვილი ოქროს საყურე მარაოს-მაგვარი საკიდებით.
27. გრებილი ბრინჯაოს სამაჯური ცხოველის თავის გამოსახულებით.
28. ორი ოქროს სასაფეთქლე რგოლი საინვენტარო ნომრებით.
29. ოთხი ოქროს სასაფეთქლე რგოლი.
30. ოქროს მავთულის ორი ბეჭედი.
31. ყვითელი ლითონის ორი ბეჭედი.
32. სამოცდასამი დასაკერებელი ოქროს პატარა ბალთები და ერთი მძივი.
33. მინის ხუთ მილაკში მოთავსებული ოქროს წვრილი მძივები, მათ შორის მსხლის ფორმის საკიდიანი — თხუთმეტი, მრგვალი — ოთხმოცდაორი, აგრეთვე ამობურცული გახვრეტილი ოქროს დასაკერებელი — ოცდათექვსმეტი. ერთი მინის მილაკი ცარიელია.
34. მინისებრი მასის ძეწკვის ნაწილი, აგრეთვე ღილები, ერთ რგოლში ოქროს ბალთაა.

დ ი ბ ო რ ი ღ ა ნ

1. XXII ტაბულა, 80 ოქროს ნატეფრი სამკაულით. დაცულია მთლიანად.
2. XXIII ტაბულა, შენახულია ნაწილობრივ 31 ნატეფრი ფირფიტით, აგრეთვე სარდიონის, ქარვისა და პასტის მძივებით.
3. XXI ტაბულა, დაცულია დაუზიანებლად.

ნ ე ა რ ა ს ო ვ ს ო მ ს კ ო ლ ე ჟ ი ა

1. ცხრამეტი ნატეფრი ოქროს ბალთა.
2. რვა მრგვალი ოქროს ბალთა.
3. წყვილი ოქროს ნივთი ვეფხის თავის გამოსახულებით და ერთი, როგორც ჩანს, ასეთივე ნივთი უთავოდ.
4. ოქროს (?) ფირფიტა, სამკუთხედი ნატეფრი ნახატით.
5. ორი მძივი თეთრი სმალტისაგან.
6. ასხმულა მსხლისებური ფორმისა, მუქი ყვითელი პასტისაგან.

ს ა რ გ ვ ი შ ი ღ ა ნ

ტაბულა ოქროს, ვერცხლისა და რკინის ექსპონატებით:

- ა) ოქროს გვერგვი.

ბ) წითელი თვლებით შემკული სამი ნაწილისაგან შემდგარი ოქროს სამაჯური.

გ) დაზიანებული წყვილი დიდი ამოყვანილი ოქროს მძივი.

დ) თვალდაკარგული ოქროს ბეჭედი.

ე) თვალდაკარგული ოქროს ბეჭედი.

ვ) წითელთვლიანი ოქროს ბეჭედი.

ზ) რკინის ისრისპირი.

თ) ვერცხლის კოვზი (უფრო სწორად — ქალის ტუალეტის ინსტრუმენტი).

ქ ს ა ნ ი ლ ა ნ

1. ტაბულა მცირე ოქროს ნივთებით, ოთხმოცდარვა ცალი, აგრეთვე მძივები და ლურსმნები.

2. ოქროს ბეჭედი, გრავირებული წარწერით.

3. სამი ცალი ორმაგი ოქროს საკიდი, ცალკე — ორი ოქროს ვარდულა.

4. ბურთისებრი ორმაგი ოქროს საკიდი.

5. ორმაგი ოქროს საკიდი.

6. ორმაგი ოქროს საკიდი, სამი ცალი.

7. ცამეტ პაკეტში მოთავსებული სხვადასხვა ფორმის ოქროს ბალთები (ყუთში ჩადებულია ამ კოლექციის დანარჩენი საგნების აღწერილობა. რომლებიც კერძო პირებს ჩაუვარდათ ხელში).

პ ა ნ თ ი ა ა ა ა ა ა ა კ ო ლ ე მ ს ი ა

I

1. ოქროს ყელსაბამის ნაწილი.

2. ოქროს საყურე, რომლის ერთ ბოლოზე ცხოველის ორი თავია გამოსახული.

3. ოქროს საყურე, რომლის ბოლოზე ორი ცხოველია გამოსახული.

4. ოქროს ბეჭედი, წითელი ელფერის მქონე ძვირფასი თვლით.

5. ოქროს ბეჭედი, მდიდრულად შემკული გრეხილურით, მარჯნით, მარგალიტითა და ფირუზით.

6. ოქროს ბეჭედი, მსხვილი აყიყით, რომელზედაც ამოკვეთილია ვენერა მილოსელის გამოსახულება.

7. წყვილი ოქროს საყურე.

8. ოქროს საყურე, ამურის ფიგურით, რომელსაც ხელში მშვილდი უჭირავს.

9. ოქროს საყურე, ამურის ფიგურით.

10. ორნამენტირებული ოქროს მილაკი, ოქროს ძეწკვით.

11. ორნამენტირებული ოქროს ბალთა, მოსევადებული.

12. ორნამენტირებული ოქროს საბურავი, მოსევადებული.

13. ბოსფორული (?) ოქროს მონეტა.

14. ბოსფორული (?) ოქროს მონეტა.

15. მრგვალი ოქროს ფირფიტა.

16. ორი მრგვალი ოქროს ფირფიტა, რომელზედაც კაბუკია გამოსახული პირდაპირ და ქალის თავი — პროფილში.

17. ორი ოქროს მედალიონი, ერთზე გამოსახულია ჭაბუკის თავი პროფილში, მეორეზე ჰერაკლე, რომელიც ლომს ებრძვის.

18. პატარა ოქროს მედალიონი, რომელზედაც რელიეფურად გამოსახულია ჭაბუკის თავი პროფილში.

19. ორი ოქროს ნიღაბი, უკან მირჩილული ყუნწით.

20. ოქროს სამკაული, ორი საკიდით.

21. ოქროს სამკაული, ორი ხვეულით; შიგნით ვარდულებია მოთავსებული.

22. ორი ამოყვანილი ოქროს ბურთულა.

23. ოქროს ფირფიტა და ოქროს პატარა ბალთა.

24. სამკუთხედი ფორმის ოქროს დასაკერებელი ფირფიტები, შემკული ამოყვანილი ორნამენტით.

25. ოქროს სამკაული — ქალის ყელსაბამის ნაწილები.

26. დასაკრძალავი გვირგვინის ორი ოქროს ტოტი (დაფნის ფოთლები).

27. ოქროს სარკი გემით.

28. სხვადასხვა მასალის მძივები: სარდიონის, მთის ბროლის, სმალტისა და ა. შ.

29. ზღვის ნიჟარებით შემკული სხვადასხვა მასალის მძივები.

II

30. სხვადასხვა მასალის მძივები: სმალტის, მთის ბროლის, სარდიონისა და ა. შ., აგრეთვე ოქროს მძივები და ერთი ოქროს ბეჭედი.

31. სხვადასხვა მასალის მძივები.

32. სხვადასხვა მასალის მძივები კოლოფში.

33. ოქროს საყურეები (2 ეგზ.), მოსევადებული.

34. ლალით შემკული მსხლისებრი ფორმის ოქროს საყურე.

35. მრგვალი ოქროს საყურე ცენტრში ლალით, ხოლო კიდებზე ფირუხით შემკული.

36. მოსევადებული ოქროს საყურე.

37. ოქროს საკიდი ქალის ფორმისა, რომლის კიდურები სტილიზებულია ხვეულების სახით.

38. ოქროს მედალიონი, ნიღაბის გამოსახულებით.

39. ოქროს ნიღაბი.

40. ოქროს ნიღაბი, თავსაბურავიანი ქალღმერთის გამოსახულებით.

41. ოქროს ნიღაბი, პანის გამოსახულებით.

42. ოქროს ბეჭედი.

43. წყვილი ოქროს საყურე.

44. წყვილი ოქროს საყურე, ცხოველის თავის გამოსახულებით.

45. ოქროს ფურცელი.

46. ოქროს ფურცლის ნაწილი.

47. ორი ოქროს ფურცელი და სამკუთხედის ფორმის სამი ოქროს ფირფიტა, შემკული ამოტვიფრული გავარსით.

48. დასაკრძალავი გვირგვინის ოქროს ფურცელი.

49. ოქროს სამაჯურის ნაწილი, ბაფთის წნულის სახით, შემკული საკიდებით.

50. ჰედური მძივებისაგან შედგენილი ოქროს სამაჯური.
51. მსხლისებური ფორმის ოქროს საყურეები (გრეხილური);
52. სწორკუთხა ფორმის ორნამენტირებული ორი ოქროს ფირფიტა.
53. სამი ბრინჯაოს ზანზალაკი.

უცნობი წარმოშობისა

1. მცირე ტაბულა: ა) ოქროს საყურე, ნალისებრი საკიდით, ბ) ოქროს ქინძისთავი. ორნამენტირებული თავით, გ) მარგალიტით შემკული წყვილი პატარა ოქროს საყურე და დ) ოთხი ოქროს ასხმულა.
2. ოთხი ოქროს ნილაბი.
3. ოქროს დასაკერებელი, რვა ცალი.
4. სადა ოქროს დასაკერებელი, 44 ცალი.
5. მრგვალი ოქროს დასაკერებელი. 12 ცალი.
6. ფურცლის მსგავსი ოქროს დასაკერებელი, 27 ცალი.
7. ვარდულის მსგავსი ოქროს დასაკერებელი, 4 ცალი.
8. დატვიფრული ბრტყელი ოქროს ბალთა.
9. გავარსით ორნამენტირებული გიდელის ფორმის დიდი ოქროს საკიდი.
10. წყვილი მსხვილი ამოყვანილი ოქროს მძივი.
11. ოცდახუთი გლუვი ოქროს მილაკი.
12. ორმოცდაორი ოქროს მილაკი.
13. ერთი მილაკი და რვა დასაკერებელი. ოქროსი.
14. თორმეტი ორმაგი ოქროს საკიდი.
15. ხუთი სამკუთხა ოქროს დასაკერებელი.
16. ოქროს დასაკერებლის ნამტვრევები. ექვსი ცალი.
17. ოქროს დასაკერებლის ნამტვრევები. ცამეტი ცალი.
18. წვრილი ამობურცული ოქროს დასაკერებელი. ორმოცდაცხრა ცალი.
19. ოქროს ბუდეში ჩასმული სარდიონის გემა.
20. მოგავარსებული. მტრედების გამოსახულებით შემკული მსხვილი ოქროს საყურე, გავარსით შემკული ოქროს ღილი, კახეთიდან.
21. ტაბულა მცხეთის სამაროვნის ნივთებით: ა) ფერადი თვლებით შემკული ორი ოქროს შესაკრავი, ბ) ოცი ამობურცული დასაკერებელი ოქროს კილიტი და გ) ქინძისთავი. მარჯნის თავით.
22. ძვირფასი თვლებით შემკული აყურული ოქროს ბეჭედი. პირამიდული ფორმისა.
23. ოქროს მედალიონი. დიდი ორფერი სარდიონით და ორი სხვა დაცული თვლით.
24. ოქროს ბეჭედი, სარდიონით.
25. ვერცხლის ბეჭედი, ქვა დაკარგულია.
26. ორნამენტირებული, თვლებით შემკული ორმაგი ოქროს სამაჯური.
27. წყვილი ოქროს საყურე, გავარსით ორნამენტირებული, სამი მსხვილი საკიდით (ერთი საკიდი დაცულია ნაწილობრივ).
28. ოქროს საყურე, მარგალიტით შემკული საკიდით.
29. წყვილი პატარა ოქროს საყურე.

30. ბრინჯაოს შვილდსაკინძი.
31. წყვილი ბრინჯაოს ბალთა.
32. ვერცხლის ბეჭდის ნამტვრევები, ქვა დაკარგულია.
33. ოქროს საკიდი, ობოლი მარგალიტით.
34. კარგად შენახული სასანური ოქროს მონეტა.
35. წყვილი ვერცხლის სასაფეთქლე რგოლი.
36. სპილენძის ფირფიტა, შესაძლებელია სარტყლისა იყოს.
37. წყვილი ოქროს საყურე, მირჩილული მსხვილი ბურთისებრი საკიდი.
38. ვერცხლის ბეჭედი, სარდიონით, არაბული წარწერით.
39. წყვილი მსხვილი მრგვალი ქვის მძივი.
40. სამი ოქროს საყურე.
41. ხარის ფუყე თავი, სამი ოქროს საკიდი.
42. წყვილი ოქროს საყურე, მირჩილული ბურთისებრი საკიდი.
43. სამი ოქროს ფრაგმენტი და ორი ვერცხლის.
44. სხვადასხვა ფორმის ოქროს დასაკერებელი სამკაული.
45. ორნამენტირებული ვერცხლის თასის სამი დიდი ფრაგმენტი.
46. უცნობი წარმოშობის, სხვადასხვა შედგენილობისა და ზომის შვიდი მძივი.
47. რელიეფური გამოსახულებით შემკული III ს. ვერცხლის თასი; ცალკე ვერცხლის ფეხი და წყვილი ყური (სარგვეშიდან).
48. ვარდულებით შემკული სამი ვერცხლის თასი.
49. ვერცხლის ქინძისთავი, ოქროს თავით და ძვირფასი თვლებით.
50. წყვილი ვერცხლის ბალთა.
51. სარდიონის ორი საბეჭდავი გემა.
52. რკინისა და ვერცხლის ორი ბეჭედი ქართული წარწერით.
53. თვლებით შემკული ოქროს ღილი.
54. სამი მინაქრის მედალიონი.
55. თვლით შემკული ბეჭედი.
56. ოქროს ბუდეში მოთავსებული მინაქრის მედალიონი.
57. მარჯნის ყელსაბამი, ფირუზით შემკული ოქროცურვებული ვერცხლის საკიდებით.
58. გემა, ფრინველის გამოსახულებით (მიეკუთვნება სარგვეშის (?) სამაჯურს).
59. ვერცხლის მძივი (გრეხილური).
60. მარგალიტითა და ძვირფასი თვლებით შემკული შეკერილი ჯვარი.
61. ერთი რომაული ვერცხლის მონეტა.
62. ექვსი ვერცხლის ბალთა, ცხენის რახტისა.
63. თვლით შემკული ვერცხლის ქინძისთავი.
64. მიტრის ვერცხლის ქინძისთავი მარგალიტითა და თვლით შემკული.
65. ოქროცურვებული ვერცხლის გულის ქინძისთავი, თვლებით შემკული.
66. მიტრის (?) ქინძისთავის ზედა ნაწილი, ბუდეში მოთავსებული თვლით.
67. მიტრის (?) ქინძისთავის ზედა ნაწილი, მარგალიტითა და თვლით შემკული.

68. მიტრის სამკაულის ცალკეული ნაწილები და თვლები, ცხრა ცალი.
69. ნახევარმთვარის მოყვანილობის ოქროს ფირფიტა.
70. სხვადასხვა ზომის ზანზალაკის მსგავსი ბრინჯაოს საკიდი, 52 ცალი.
71. გლუვი ბრინჯაოს დისკო.
72. გატეხილი პატარა ბრინჯაოს სურა, ხელიანი.
73. ბრინჯაოს სამაჯური, 3 ცალი, ერთი გატეხილი.
74. სარტყლის ვერცხლის ბალთის ნამტვრევები, გრეხილური ხელობის.
75. სარტყლის მცირე ზომის ოქროცურვებული ვერცხლის ბალთა.
76. ნატეფრი ფურცელი, 3 ცალი.
77. ერთი მსხვილი, დანარჩენი წვრილი მარგალიტები.
78. მცირე ზომის ვერცხლის ძეწკვი.
79. ოქროცურვებული ვერცხლის ფირფიტა, შემკული ჭედური ორნამენტით, 5 ცალი.
80. ბრინჯაოს შესაკრავი.
81. ორი ოქროს ბუდე, თვლების გარეშე და ერთი მოსევადებული ოქროს ფირფიტა.
82. მრგვალი ვერცხლის ფირფიტა.
83. ბურთისებრი ვერცხლის დილი, სამი ცალი.
84. ზანზალაკისებური ვერცხლის საკიდი.
85. ვერცხლის კოლოფი, მოუკაზმავი, პატარა კარებით.

ნუმიზმატიკური კოლექცია

I. ანისკოპოს კირიონის კოლექცია

1. ლისიმაქეს სტატერი (ოქროს მონეტა), კარგად შენახული.
2. ვესპასიანეს ოქროს მონეტა.
3. კოლხური ოქროს სტატერი, ლისიმაქეს სტატერის მინაბაძი.
4. ბიზანტიური მონეტები: სამი ოქროსი, ერთი ოქრონარევი ვერცხლისა.
5. ორი (ერთი მათგანი, როგორც ჩანს, ოქრონარევი ვერცხლისა) კოლხური ოქროს მონეტა ადამიანის თავის (პროფილში) გამოსახულებით. ამის გარდა ერთი ოქროს მონეტა—„ბარბაროსული“ მინაბაძი.
6. რუსული ოქროს მონეტები: ეკატერინე II ერთი მანეთიანი, ეკატერინე II ერთი ათშაურიანი, 1897 წ. გამოშვებული ნიკოლოზ II ერთი მონეტა 7 მანეთი და ათშაურიანი, ნიკოლოზ II შეიდი ათმანეთიანი მონეტა, 1876 და 1845 წწ. ორი ხუთმანეთიანი, ნიკოლოზ II ცამეტი ხუთმანეთიანი და 1834 წ. მოჭრილი ერთი სამმანეთიანი.
7. „ბარბაროსული“ ტიპის გაბზარული ერთი ოქროს მონეტა.
8. ორი ოქროს რგოლი, რომლებსაც ძვირფასი ქვის ჩარჩოდ იყენებდნენ.

II. სპივრი ძველიპართული მონეტების კოლექციით

- პარკი №1: ა) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 26 ცალი, ბ) აღმოსავლური (64) და ქართული (3) სპილენძის მონეტა.
- პარკი № 2: აღმოსავლური (უმთავრესად სპარსული) ვერცხლის მონეტა, 36 ცალი.

- პარკი №3: ა) აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 16 ცალი, ბ) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 136 ცალი, გ) სარდიონის გემა და ექტონი.
- პარკი №4: ქართულ-მონღოლური ვერცხლის მონეტა, 9 ცალი.
- პარკი №5: აღმოსავლური (ძირითადად სპარსული) სპილენძის მონეტა, 50 ცალი.
- პარკი №6: ა) აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 2 ცალი, ბ) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 58 ცალი.
- პარკი №7: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 18 ცალი.
- პარკი №8: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 42 ცალი.
- პარკი №9: სპარსული ვერცხლის (ოთხი ცალი) და ყუნწიანი ოქროცურვებული კრანი (სამი ცალი).
- პარკი №10: ა) აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 3 ცალი, ბ) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 38 ცალი.
- პარკი №11: ა) არაბული სპილენძის ფელსი, 36 ცალი, ბ) ქართული სპილენძის მონეტა, 33 ცალი.
- პარკი №12: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 47 ცალი.
- პარკი №13: ა) ძველი ქართული სპილენძის მონეტა (XIII ს.), 41 ცალი, ბ) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 2 ცალი.
- პარკი №14: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 36 ცალი.
- პარკი №15: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 40 ცალი.
- პარკი №16: აღმოსავლური (უმთავრესად სპარსული) ვერცხლის მონეტა, 69 ცალი.
- პარკი №17: სპარსული სპილენძის მონეტა, 23 ცალი.
- პარკი №18: ა) მონღოლური, ჰულაგუ ყაენის ვერცხლის მონეტა, 13 ცალი, ბ) აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 12 ცალი.
- პარკი №19: მე-19 საუკუნის სპარსული ვერცხლის მონეტა, 31 ცალი.
- პარკი №20: სპარსული ვერცხლის მონეტა, 42 ცალი.
- პარკი №21: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 53 ცალი, და ვერცხლის მონეტა, ერთი ცალი.
- პარკი №22: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 54 ცალი.
- პარკი №23: XII—XIII სს. ქართული სპილენძის მონეტა, 74 ცალი.
- პარკი №24: ა) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 15 ცალი, ბ) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 85 ცალი.
- პარკი №25: ა) არაბული ფელსი, 13 ცალი, ბ) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 40 ცალი.
- პაკეტი №26: აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა (დამასკო), 1 ცალი.
- პაკეტი №27: აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა (დამასკო), 1 ცალი.
- პაკეტი №28: აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა (ფატიმიანთა ღინასტიის), 3 ცალი.
- პაკეტი №29: აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 1 ცალი.
- კოლოფი №30: სპარსული ვერცხლის მონეტა, 56 ცალი.
- პარკი №31: სპილენძის, 45 ცალი, და ვერცხლის, 1 ცალი, მონეტები.
- გრავილი №32: 1829 წ. მოჭრილი ერთი ვერცხლის მედალი და 1829 წ. მოჭრილი ერთი სპილენძის მედალი.
- პაკეტი №33: აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 33 ცალი.

- პარკი №34: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 62 ცალი.
- პარკი №35: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 73 ცალი, და ვერცხლისა, 1 ცალი.
- პარკი №36: ა) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 37 ცალი, ბ) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 24 ცალი.
- პარკი №37: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 63 ცალი.
- პარკი №38: ა) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 56 ცალი, ბ) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა 98 ცალი.
- პარკი №39: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 52 ცალი, და აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 5 ცალი.
- პარკი №40: სპარსული ვერცხლის მონეტა, 51 ცალი.
- პარკი №41: აღმოსავლური სპილენძისა (57) და ვერცხლის (1) მონეტები.
- პარკი №42: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 23 ცალი.
- პარკი №43: აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 27 ცალი.
- პარკი №44: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 147 ცალი, და აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 12 ცალი, აგრეთვე ერთი ბრინჯაოს ზანზალაკი.
- პარკი №45: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 31 ცალი.
- პარკი №46: XI—XIII სს. ქართული სპილენძის მონეტა, 95 ცალი (მნიშვნელოვანი კოლექცია).
- პარკი №47: სპარსული სპილენძის მონეტა, 68 ცალი.
- პარკი №48: აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 96 ცალი.
- პარკი №49: 79 სპილენძისა და 1 ვერცხლის მონეტა.
- პარკი №50: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 45 ცალი.
- პარკი №51: ა) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 54 ცალი, ბ) XVIII—XIX სს. ქართული სპილენძის მონეტა, 51 ცალი.
- პარკი №52: აღმოსავლური ვერცხლის, 39 ცალი, და აღმოსავლური სპილენძის, 1 ცალი, მონეტები.
- პარკი №53: სელჯუკური ვერცხლის მონეტა, 22 ცალი.
- პარკი №54: სპარსული ვერცხლის მონეტა, 137 ცალი.
- პარკი №55: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 52 ცალი.
- პარკი №56: ვერცხლის (5), მოვერცხლილი (10) და სპილენძის (25) მონეტები.
- კოლოფი №57: ქართული ვერცხლის მონეტები: 2 — დავით ნარინის, 6 — რუსუდან მეფის და 8 — ულუ დავითის.
- კოლოფი №58: აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 33 ცალი.
- კოლოფი №59: არაბული ვერცხლის დირჰემი, 36 ცალი, სასანური (1) და აღმოსავლური (1) ვერცხლის მონეტები.
- კოლოფი №60: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 19 ცალი.
- პარკი №61: ა) აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 57 ცალი, ბ) აღმოსავლური სპილენძისა (35) და ვერცხლის (2) მონეტები.
- პარკი №62: ა) ქართული და აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 51 ცალი, ბ) ქართული (38) და აღმოსავლური (1) სპილენძის მონეტები.
- პარკი №63: აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 51 ცალი.
- ყუთი №64: სპარსული ვერცხლისა (33) და ნიკელის (4) მონეტები.

პაკეტი №65: სპარსული ვერცხლის მონეტა, 12 ცალი, სპარსული ვერცხლის მედალი, 9 ცალი, და სპარსული სპილენძის მედალი, 1 ცალი.

კოლოფი №66: აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 16 ცალი; მათ შორის: 1—პართული, 2—სასანური; აგრეთვე ევროპული ვერცხლის მონეტა, 1 ცალი.

კოლოფი №67: სპარსული ვერცხლის მონეტა, 73 ცალი.

პარკი №68: აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა, 42 ცალი.

პარკი №69: აღმოსავლური სპილენძის მონეტა, 17 ცალი.

პარკი №70: აღმოსავლური ვერცხლისა (116) და სპილენძის (1) მონეტები.

პარკი №71: ყალბი ვერცხლის მონეტა (2 ცალი).

პარკი №72: აღმოსავლური, 7 ცალი, და კოლხური, 3 ცალი, ვერცხლის მონეტები.

პარკი №73: აღმოსავლური ვერცხლისა (21) და სპილენძის (1) მონეტები.

პარკი №74: აღმოსავლური ვერცხლისა (2) და სპილენძის (5) მონეტები. მოსევადებული ჰეღური ვერცხლის სკივრი, კუფური წარწერებით.

მონეტების კოლექცია (სხვადასხვა)

პარკი №1: რუსული ვერცხლის მანეთიანი, 23 ცალი, რუსული ვერცხლის ათშუურიანი, 43 ცალი; რუსული ვერცხლის 25-კაპიკიანი, 8 ცალი; რუსული ვერცხლის 15-კაპიკიანი, 9 ცალი; ევროპული ვერცხლის, 1 ცალი, აღმოსავლური ვერცხლის, 9 ცალი, და აღმოსავლური სპილენძის, 9 ცალი; რომაული სპილენძის, 3 ცალი; ბიზანტიური სპილენძის, 2 ცალი; ჩინური სპილენძის, 1 ცალი; ბაქტრიული ყალბი ვერცხლის, 1 ცალი.

პარკი №2: სხვადასხვა ნომინალის რუსული ვერცხლის მონეტა (5-კაპიკიანიდან 1 მანეთიანამდე), 98 ცალი.

პარკი №3: რუსული ვერცხლის მანეთიანი, 39 ცალი.

პაკეტი №4: რუსული ვერცხლის მონეტა, 33 ცალი.

კოლოფი №5: რუსული ვერცხლის მანეთიანი, 42 ცალი.

კოლოფი №6: დაბალხარისხიანი ვერცხლისაგან მოჭრილი „მორდოვკა“, 421 ცალი.

პაკეტი №7: ელინისტური და რომაული ვერცხლის (10), სპილენძისა (5) და ბრინჯაოს მონეტები.

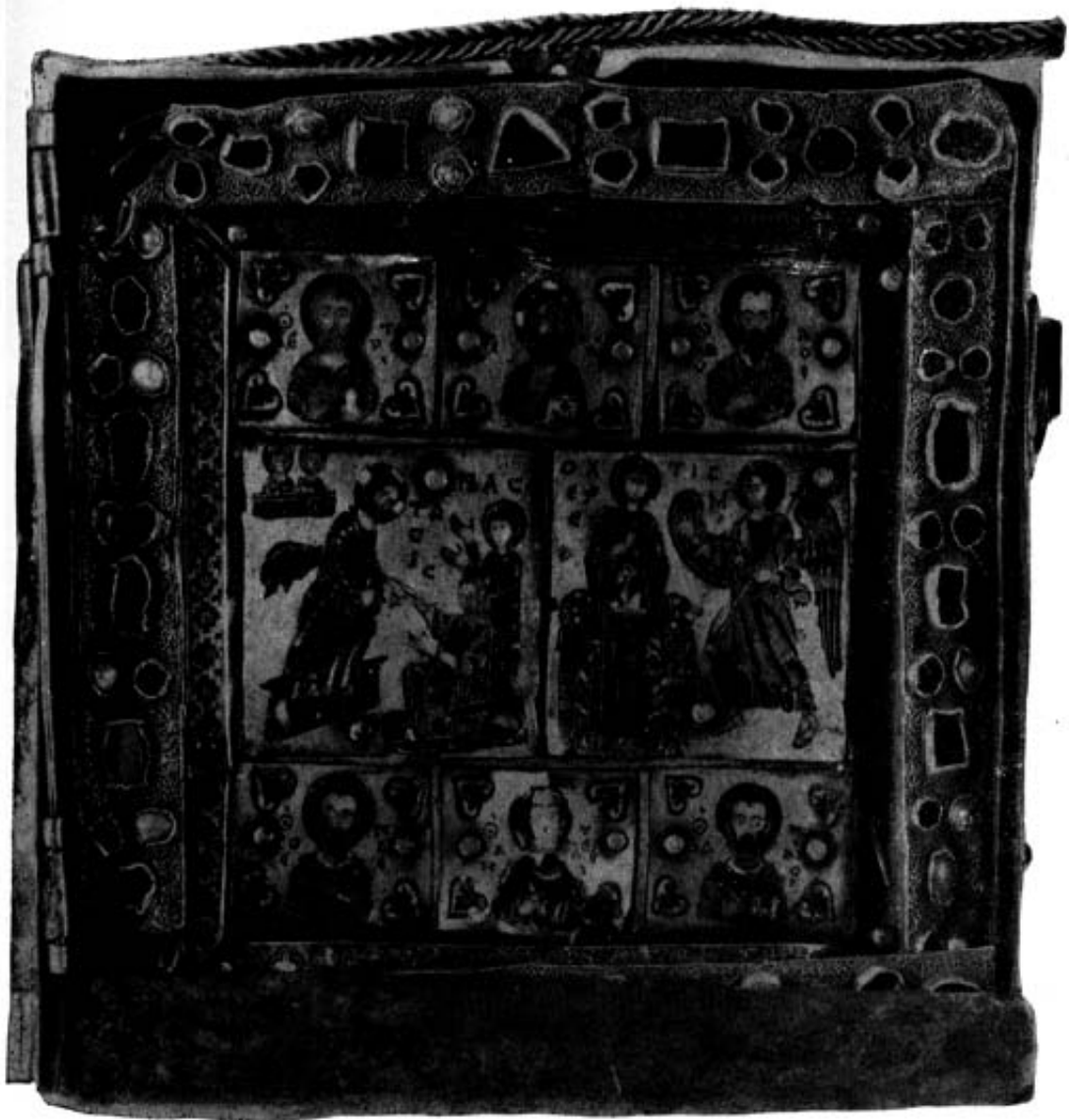
პაკეტი №8: აღმოსავლური ვერცხლისა (58) და სპილენძის (2) მონეტები.

პაკეტი №9: ახალი თურქული ვერცხლის მონეტა, 44 ცალი.

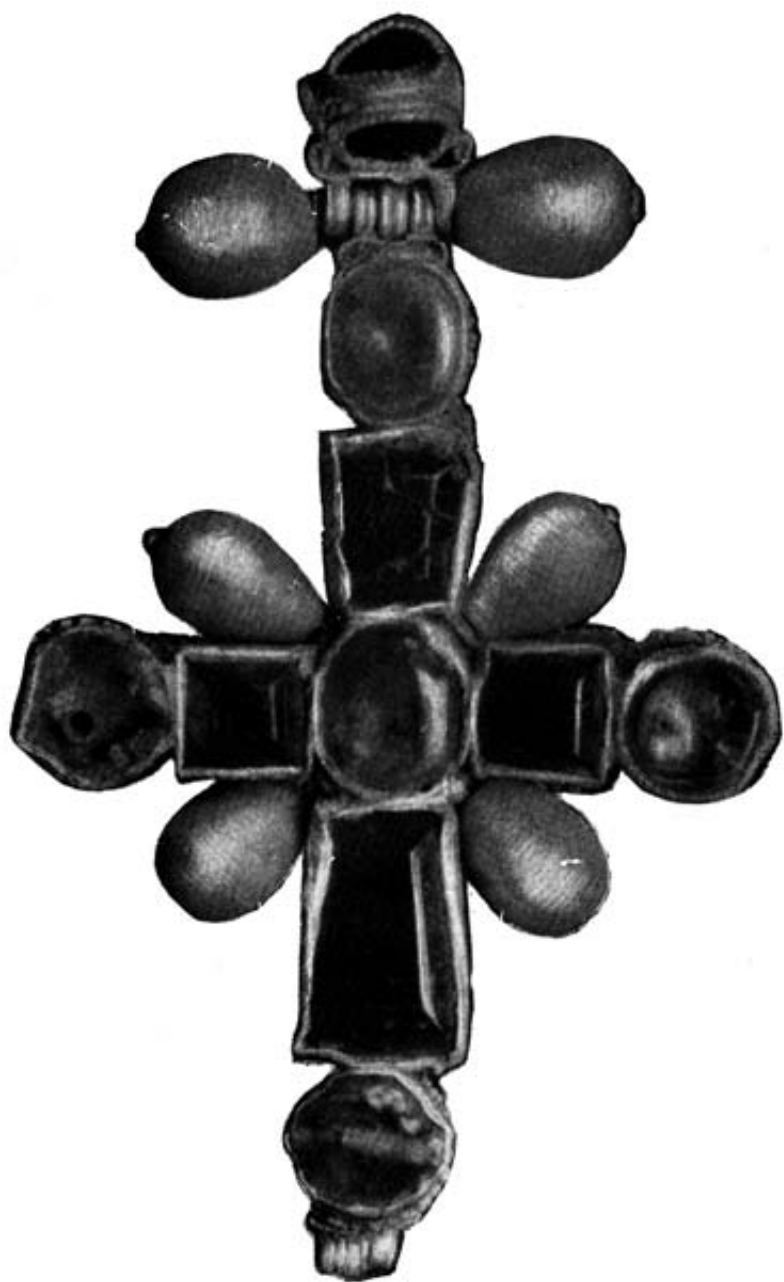
პარკი №10: ვერცხლის მედეები, ეესტები, პლაკეტები, შპილმარკები (15), სხვა ლითონის (ნიკელი, თითბერი) — 68.

პარკი №11: პართული ვერცხლის მონეტა (24), სპილენძის (13), სასანური ვერცხლის (15), სელჯუკური ვერცხლის (9), ჰულაგუიდური ვერცხლის (14), აღმოსავლური ვერცხლის (37) და აღმოსავლური და ევროპული ოქროს ან მოოქერილი (13).

პარკი №12: ანტიკური რომაული ვერცხლის მონეტა (11), ანტიკური (18),

მინაქრის სატი აღდგომის და ხარების გამოსახულებით. XI ს.

თამარ მეფის ჯვარი (1184—1213).

თამარ მეფის ჯვარი (1184—1213).
მეორე (წარწერიანი) მხარე.

ბერთის ოთხთავის მოჭედილობა. ვედრება. XII ს. ბეშქენ თიზარი.

ბიზანტიური და ტრაპეზუნტის ვერცხლის (12), არაბული ვერცხლის (12), ახალი სპარსული ვერცხლის (24) და ყალბი სხვადასხვა შენადნობისაგან (30).

პაკეტი №13: პოლონური ვერცხლის (43), რუსულ-ქართული ვერცხლის (2), ესპანური ვერცხლის (1), აღმოსავლური სპილენძის (20), სპილენძის: რუსული (1) და XVIII ს. ქართული (1).

კოლოფი №14: რომაული ვერცხლის მონეტა, 44 ცალი.

პარკი №15: ვერცხლის მონეტები: რომაული (1), ქართული (1), ბიზანტიური (1), რუსული (46), ევროპული (124), მექსიკური (4), აღმოსავლური (2), სპილენძის აღმოსავლური (9), სხვადასხვა ლითონის (ნიკელის...) ევროპული (16) მონეტები.

კოლოფი №16: სხვადასხვა მონეტები, მათ შორის ბიზანტიური სპილენძის (4), სასანური ვერცხლის (1), XVIII ს. ქართული სპილენძის (3), XIII ს. ქართული სპილენძის (4), აღმოსავლური ვერცხლის (3), ევროპული სპილენძის (1) და დეფექტური სპილენძის (7).

პაკეტი №17: ჩინური ვერცხლის მონეტა, 25 ცალი.

პაკეტი №18: ბიზანტიური მონეტები: ვერცხლისა (15) და სპილენძის (1).

პაკეტი №19: პართული ვერცხლისა (13) და სპილენძის (1), ინდური ვერცხლის (11), რომაული ვერცხლისა (1) და სპილენძის (1), ბიზანტიური და ტრაპიზონული მონეტები ვერცხლისა (4) და სპილენძის (2), არაბული ვერცხლის (1), კილიკიური ვერცხლის (4), გაურკვეველი ვერცხლის (1).

პაკეტი №20: XIII ს. ქართული ვერცხლის მონეტა (9), XVIII ს. (7), აღმოსავლური ვერცხლის (3) და სპილენძის (3), ევროპული ვერცხლის (1), რუსული ვერცხლის (2), დეფექტური ვერცხლის (5).

პაკეტი №21: XII—XIII სს. ქართული სპილენძის მონეტა, 516 ცალი.

პაკეტი №22: რუსუდანის, დავით IV და დავით V ქართული მონეტები: ვერცხლისა (30) და სპილენძის (38).

პაკეტი №23: XIII ს. ქართულ-მონღოლური მონეტები: ვერცხლისა (115), სპილენძის (33).

კოლოფი №24: წვრილი კოლხური თეთრი (9), XIII ს. ქართული სპილენძის (2), რუსუდანის ქართული ვერცხლის (1), XVIII ს. ქართული ვერცხლისა (4) და სპილენძის (7), აღმოსავლური ვერცხლისა (1) და სპილენძის (1).

კოლოფი №25: XVIII ს. ქართული ვერცხლის (9), რუსულ-ქართული ვერცხლის (1), გაურკვეველი ვერცხლის (1), რომაული ვერცხლისა (1) და სპილენძის (1).

პაკეტი №26: რუსულ-ქართული მონეტები: ვერცხლისა (65) და სპილენძის (7).

კოლოფი №27: რუსულ-ქართული ვერცხლის მონეტა, 95 ცალი.

კოლოფი №28: რუსულ-ქართული სპილენძის მონეტა, 27 ცალი.

კოლოფი №29: ქართული მონეტები: ვერცხლისა (26) და სპილენძის (65).

კოლოფი №30: წვრილი ვერცხლის კოლხური (34), XIII და XVIII სს. ქართულ-მუსულმანური მონეტები: ვერცხლის (44), აღმოსავლური ვერცხლის (8).

კოლოფი № 31: წვრილი ვერცხლის კოლხური (325), სტეფანოს II და გიორგი II ქართული (2), ქართული (არაბული დირჰემის მინაბადი) ვერცხლის? (1), XII და XIII სს. ქართული სპილენძის (773).

კოლოფი №32: წვრილი ვერცხლის კოლხური (8), XIII ს. ქართული ვერცხლის (27), XIII—XIV სს. ქართულ-მონღოლური (50), ვერცხლის კირმანეული (51), XIV, XV სს. ქართული ვერცხლის (182), XIX ს. ქართული ვერცხლის (33), ყალბი ვერცხლის (3).

კოლოფი №33: რუსული ვერცხლის მონეტა (250), XVIII ს. ქართული ვერცხლის (85), XIX ს. (38) და სპილენძის (25), XVII—XVIII სს. ქართული ვერცხლის (256).

კოლოფი №34: დიოსკურიის მონეტა (1), XII—XIII სს. ქართული სპილენძის (235), XIII—XIV სს. რუსულ-მონღოლური სპილენძის (287).

პაკეტი №35: XVII—XVIII სს. ქართული სპილენძის (41).

პაკეტი №36: რუსული სპილენძის (7), ევროპული სპილენძის (1), ბიზანტიური სპილენძის (1), აღმოსავლური ვერცხლისა (5) და სპილენძის (26).

პაკეტი №37: XII—XIII სს. ქართული სპილენძის (9), XIII ს. ქართულ-მონღოლური ვერცხლის (1), რუსულ-ქართული ვერცხლის (1).

ლონგინოვის კოლექცია

219 ვერცხლისა და 459 სპილენძის, სულ 678 მონეტა.

მონეტები მუყაოს ფურცელზე ამოჭრილ ბუდეებშია მოთავსებული. ზოგიერთი ბუდე ცარიელია და, წარწერებით თუ ვიმსჯელებთ, აკლია შემდეგი მონეტები:

1. ქართულ-ჰულაგუიდური დირჰემი 2 ცალი
2. მონღოლური 1 ცალი
3. თურქული 1 ცალი
4. სპარსული 3 ცალი
5. 1815 წ. რუსულ-ქართული აბაზიანი 1 ცალი.

იმვითაობითა და ისტორიული მნიშვნელობით ყურადღებას იმსახურებს შემდეგი ქართული მონეტები (ჩამოთვლილია ქრონოლოგიული თანმიმდევრობით):

1. კოლხური დიდრაქმა, I ტიპი 1 ეგზ.
2. კოლხური დიდრაქმა II ტიპი 1 ეგზ.
3. ქართულ-სასანური ანონიმური 1 ეგზ.
4. თბილისში მოჭრილი არაბული დირჰემი 1 ეგზ.
5. რუსუდანის დირჰემი 9 ეგზ.
6. დავით IV დირჰემი 3 ეგზ.
7. დავით VI დირჰემი 1 ეგზ.
8. ორი დავითის „კირმანეული“ 1 ეგზ.
9. დავით VII სპილენძის მონეტა 3 ეგზ.
10. „გიორგაული“ (?) 1 ეგზ.

მეორე ყუთი (რომელიც ლონგინოვს არ ეკუთვნის) შეიცავს:

1. სპილენძისა და თითბრის სხვადასხვა სამკერდე ნიშანი 10 ეგზ.
2. თანამედროვე, თურქული ნიკელის მონეტა. 172 ეგზ.
3. ირანული, თურქული, რუსული ნიკელის, სპილენძისა და თითბრის მონეტები (XIX—XX სს.) 132 ეგზ.

სულ — 314 ეგზ.

საკულტო და საეკლესიო დანიშნულების ნივთები

1. ორკარედი სანაწილე ჯვრისა, ოქროსი (14×11 სმ), წინაპირზე გამოსახულია წელამდე შემოქედილი ქრისტე—ყოვლისმპყრობელი. სახე განახლებულია XIX ს. მოქედილობა შემკულია 20 ძვირფასი თვლით. ორკარედის მოსევადებულ ზურგზე შემორჩენილია ტიხრული მინაქრის ოთხი მედალიონი: ღვთისმშობლის, წმ. ნიკოლოზის, წმ. გიორგისა და წმ. დიმიტრის გამოსახულებით. კუთხეებში მოთავსებულია XIX ს. შესრულებული წმიდანთა გამოსახულებანი წელზევით: იოანე ოქროპირის, ეგნატე ღვთისმეტყველის, გრიგოლ ღვთისმეტყველისა და იოანე მახარებლის. ორკარედის ცენტრში დაზიანებული ტიხროვანი მინაქრის ფონზე გამოსახულია ბასილ დიდი.

კარედის შიგნით ერთ მხარეზე მოთავსებულია თამარ მეფის გულსაკიდი ჯვრის შესანახი ბუდე: ჯვრის მხარეზე, ქვემოთ ორი ანგელოზია; ზემოთ—იოანე მახარებელი და ღვთისმშობელი. კარედის მეორე მხარე მდიდრულადაა მოსევადებული და ამ ფონზე გამოსახულია ქრისტე მკერდამდე. ქართული წარწერების თანახმად, კარედი დაუმზადებიათ თამარ მეფის შეკვეთით, ხოლო XIII ს. პირველ მეოთხედში განახლებულია შერაგილ დადიანის ბრძანებით. კიღობანი თავდაპირველად ხობის მონასტერში ინახებოდა.

2. თამარ მეფის ბაჯაღლო ოქროს გულსაკიდი ჯვარი. შედგება ოთხი დახვეწილი თლილი ნახევრადოვალური ფირუზისაგან, რომლის კიდეებზედაც, აგრეთვე ცენტრში მიმაგრებულია ხუთი მსხვილი ლალი, რომელთაგან სამი აღმოსავლური წარმოშობისაა; ჯვრის მკლავებს შორის დამაგრებულია ოთხი დიდი ზომის მარგალიტი, ორი მარგალიტი სახსრის გვერდებზეა მოთავსებული, რაც აერთებს ჯვარს აუთრულ მძივთან. ზურგზე მოთავსებული სევადით შესრულებული ასომთავრული წარწერა იხსენიებს მეფეთა-მეფე თამარს.

3. მღვდელმთავრის გულსაკიდი ოქროს ჯვარი — საკეცი; შიგნით მოთავსებულია „ძელი ჭეშმარიტის“ ჯვარი. ჯვრის ერთ მხარეს მთელი ტანით გამოსახულია ღვთისმშობელი ყრმით ხელში; ჯვრის ბოლოებზე გამოსახულია წელზევით მახარებლები — მათე, მარკოზ, ლუკა და იოანე. მათი ფიგურები ამოკვეთილია ოქროზე და შემდეგ მიმაგრებულია ოქროს ფონზე. შარავანდედი და კვარცხლბეკი, რომელზედაც დგას ღვთისმშობელი, აგრეთვე ღვთისმშობლის გვერდებზე მოთავსებული ორი ვარდულა, ტიხრული მინაქრისაა. ერთი ვარდულა ნაწილობრივ დაზიანებულია.

მეორე მხარეზე მოთავსებულია ჯვარცმა. გრძელ უსახელოებო კვართში, ოდნავ მარჯვნივ თავდახრილი, გაღებული თვალებით ცისფერი ჯვრის მინაქრის ფონზე გამოსახულია ქრისტე; მისგან მარჯვნივ გამოსახულია ღვთისმშობლის ნახევარფიგურა, რომელიც შვილისკენაა მიბრუნებული; გლოვის ნიშნად იგი ხელებგაწვდილია; მარცხნივ, თანახმად ტრადიციისა, გამოსახულია მგლოვიარე იოანეს ნახევარფიგურა. ჯვარზე გამოსახულია მთავარანგელოზი მიქელი, ქვემოთ — მთავარანგელოზი გაბრიელი; ფიგურების შარავანდედი და ჯვარი შესრულებულია მინაქრით; ფიგურები ამოკვეთილია ოქროზე და შემდეგ მიმაგრებულია ოქროს ფონზე. ჯვარი მდიდრულადაა შემკული ძვირფასი თვლებით და მარგალიტებით. ჯვარი უნდა მივაკუთვნოთ VIII—IX სს. იგი ხელოვნების შედევრს წარმოადგენს.

4. მღვდელმთავრის გულსაკიდი ოქროს ჯვარი მინაქრის გამოსახულე-

ბეებით (15×10) — საკეცი; შიგნით ინახება წმიდანთა ნაწილები. წინაპირზე მინაქრის ჯვარია შუაში ძვირფასი თვლით; მინაქრის ჩარჩოში მოთავსებული რვა თვლისგან მხოლოდ სამი ჩარჩოა შემორჩენილი უქვებოდ. ზურგზე ოქროს ჯვრისმაგვარი ფირფიტაა შუაში ძვირფასი თვლით; ჯვრის მკლავებზე მოთავსებულია ღვთისმშობლის (ზემოთ), დიმიტრისა და ნიკოლოზის მინაქრის გამოსახულებანი მკერდამდე; ქვემოთ მთელი ტანით იოანე ოქროპირი. ჯვრის ბოლოებზე და მკლავებს შორის მოთავსებულია მინაქრის მრგვალი ბუდეები ძვირფასი თვლებისათვის. ზედა და ქვედა ბუდეებში თვალი არ არის, სხვაგან — ადგილზეა. ჯვარი X საუკუნისაა. ძველ ფოტოსურათებთან შედარება გვიჩვენებს, რომ აქლია ერთი ფერადი ქვა ზემოთ, ზურგზე.

5. ჯვრისმაგვარი მომრგვალებული ფორმის ოქროს პანაგია, რომელიც შემკულია მარგალიტის ორმაგი ასხმით. ზემოდან მიმაგრებული აქვს მარგალიტებით შემკული სახსარი. მედალიონზე გამოსახულია ტიხრული მინაქრით შესრულებული „ჯოჯოხეთს წარტყვენა“. ყველა გამოსახულება შესრულებულია ტიხრული მინაქრით; გამოსახულებათა შესრულების სტილი, შესრულების ტექნიკა, აფერადება საშუალებას გვაძლევს პანაგია XI ს. მივაკუთვნოთ. როგორც ძველ ფოტოსურათთან შედარება გვიჩვენებს იგი ჩვენამდე მოღწეულია დაუზიანებლად.

6. ოქროს სანაწილე (7,5×5). სახურავი და გვერდები შემკულია ძვირფასი თვლებით; სახურავის შუაში მსხვილი საფირონია. შიგნით წმიდანთა ნაწილების მოსათავსებელი პატარა ყუთია, ზურგზე ქართული წარწერაა, რომელიც XVIII ს-ის დასაწყისს მიეკუთვნება. ძველ ფოტოსურათებთან შედარებით თუ ვიმსჯელებთ, ჩვენამდე კარგადაა მოღწეული. შიგნით პატარა ოქროს სანაწილეა შემკული ძვირფასი თვლებით. აქლია მხოლოდ ერთი თვალი.

7. ვერცხლის კოლოფი, რომელშიც მოთავსებულია ქედური ოქროს ჯვარცმა (13×9,5). ცენტრში ჯვარზე გამოსახულია თვალბდახუჭული ქრისტე, მისგან მარჯვნივ დგას მგლოვიარე ღვთისმშობელი, მარცხნივ ტრადიციულ პოზაში დგას იოანე მოციქული. ყველა გამოსახულება მაღალ რელიეფშია მოცემული, ფორმები სქემატურია. ხატი XVI საუკუნისაა. ფონზე ფოთლოვანი ორნამენტია, რაც ტიპიურია აღნიშნული ეპოქისათვის; ვერცხლის კოლოფზე შემონახულია ქართული წარწერა, რომელიც იხსენიებს დედოფალ როდამს. კოლოფში მოთავსებულია წმიდანთა ნაწილები. ჯვარცმა შემკულია ძვირფასი თვლებით. კოლოფზე ჩამოკიდებულია ოქროს ბეჭედი მსხვილი ფირუხით.

8. ზიარების პატარა ოქროს კოვზი (8,5).

9. ოქროცურვებული ვერცხლის ბუდე (35×28), მარტვილის მონასტრიდან, განკუთვნილი ორი მთავარეპისკოპოსის ჯვრის, მინაქრის პანაგიისა და სანაწილის შესანახად. ზურგზე მოთავსებული დიდი წარწერის თანახმად, იგი დაუმზადებიათ ბექან დადიანის შვილის — მარტვილის მიტროპოლიტ გაბრიელის შეკვეთით XVIII ს-ში.

10. ხატი შემკული ქედური პერანგით (15×13), რომელზედაც მოთავსებულია ნატვიფრი გამოსახულებანი.

11. ღვთისმშობლის ხატი ჩვილედი, მოთავსებული ოქროცურვებული ვერცხლის სახატეში (23,5×15). ზემოთ მოთავსებულია „ხელთუქმნელი“ მაცხოვრის გამოსახულება, შესრულებული ფერწერით. როგორც ზურგზე მოთავსებული წარწერა იუწყება, ხატი შესრულებულია სახლთუხუცეს ზურაბ

წერეთლის შვილის — გრიგოლის შეკვეთით 1810 წელს. იგი შემკულია ძვირფასი თვლებითა და მარგალიტით.

12. ღვთისმშობლის ხატი ყრმით ხელში, ჭედურ პერანგში (18,5×15); ზემო კუთხეებში გამოსახულია ანგელოზები. გამოსახულებები შესრულებულია ფერწერის წესით, მაგრამ ბევრ ადგილას საღებავი გახუნებულია. ხატი მე-18 საუკუნითაა დათარიღებული. შემკულია ძვირფასი თვლებით.

13. მაცხოვრის ჭედური ხატი (17×13). ტახტზე მჯდომ ქრისტეს მაკურთხებელი მარჯვენა გულთანა აქვს, მარცხენაში კი გადაშლილი სახარება უჭირავს. მე-16 ს. ხატი ოთხი ძვირფასი თვლითაა შემკული.

14. ღვთისმშობლის ხატი (25×17), ღვთისმშობელი გამოსახულია მთელი ტანით. ჩარჩოს მოჭედულობა და ზურგის წარწერა მე-16 ს. ეკუთვნის. ხატი შემკულია მინაქრის ვარდულით და ძვირფასი თვლებით. ორი ქვის გარდა ყველა დაცულია.

15. ღვთისმშობლის ხატი ყრმით ხელში (20,5×17), შესრულებულია ფერწერის წესით ქართველი ოსტატის მიერ. მოჭედულობა ოქროცურვებული ვერცხლისაა. ღვთისმშობლის შარავანდედი და გვირგვინი მინაქრის წესით არის შესრულებული ქართველი ოსტატის მიერ. ხატის ზურგზე მოთავსებული წარწერა იუწყება, რომ იგი შესრულებულია 1813 წელს სახლთუხუცესისა და მხედართმთავარ ზურაბ წერეთლის შვილის — დავით წერეთლის შეკვეთით. ხატი შემკულია ძვირფასი თვლებით, რომლებიც დაცულია, და რამდენიმე ასხმულა მარგალიტითა და ცალკეული მარგალიტებით.

16. ღვთისმშობლის ხატი ყრმით ხელში („ოდიგიტრია“), ფერწერული, ოქროცურვებული ვერცხლის მოჭედულობით (21×17); შემკულია ძვირფასი თვლებითა და ბროწეულის ყვავილის მსგავსი ზედდაკრული ფირფიტებით. შესრულებულია არაგვის ერისთავის ასულის — თამარის შეკვეთით მისი შვილის — პაატა აბაშიძისათვის საჩუქრად 1699 წელს.

17. ღვთისმშობლის ხატი ყრმით ხელში (ე. წ. დედის ალერსი), ოქროცურვებული ვერცხლისა (23×20), სახეები შესრულებულია ფერწერის წესით. ზურგის წარწერა იუწყება, რომ ხატი დამზადებულია იმერეთის მეფე ალექსანდრეს შვილის — ვახტანგის ბრძანებით მე-18 საუკუნის I ნახევარში. თარიღი დასაზუსტებელია. ხატი შემკულია ძვირფასი თვლებით. ერთი გარდა ყველა დაცულია.

18. ღვთისმშობლის ხატი ყრმით ხელში, ოქროცურვებული ვერცხლისა (25×18,5). დედისკენ ხელებგაწვდილი ყრმა პროფილშია გამოსახული. შესრულების ტექნიკის მიხედვით, ნამუშევარი მე-19 საუკუნეს მიეკუთვნება. ორნამენტი დატვიფრულია. ხატი შემკულია ძვირფასი თვლებით. ქვები დაცულია, მხოლოდ ღვთისმშობლის შარავანდედში რამდენიმე აკლია.

19. ღვთისმშობლის ხატი ყრმით ხელში („ოდიგიტრია“), (19×15). ფერწერა ჩამოცენილია. ფერწერის ხასიათით მე-18 საუკუნეს მიეკუთვნება; მოჭედულობა ოქროცურვებული ვერცხლისა ან ოქროსია. შემკულია ძვირფასი თვლებით, რომელთაგან ერთი აკლია.

20. ცნობილი, ე. წ. „ბიჭვინტის ღვთისმშობელი“, ოქროსი (40×32), ჭედური. შემკულია დიდი რაოდენობის ძვირფასი თვლებით. შესრულებულია მამია დადიანის შვილის — ლევან დადიანის დაკვეთით 1568 წელს. მარჯვენა ზემო კუთხეში აკლია ერთი დიდი თვალი.

21. ღვთისმშობლის ხატი ყრმით ხელში, ღვთისმშობელი მთელი ტანითაა გამოსახული, ოქროსი (29×23). იგი ტახტზე ზის; ღვთისმშობლისა და ყრმის სახეები მინაჭრითაა შესრულებული ქართველი ოსტატის მიერ. მოჩარჩოება შემკულია რელიეფური მცენარეული ორნამენტით მწვანე მინაჭრის ფონზე. ხატი დამზადებულია 1730 წელს იმერეთის მეფე ალექსანდრეს შეკვეთით გარდაცვლილი მეუღლის—მარიამის მოსაგონრად. ღვთისმშობლისა და ყრმის შარავანდედი შემკულია ძვირფასი თვლებით. კარგადაა შენახული. აკლია ოთხი ობოლი მარგალიტი.

22. წინგასაძლოი ჯვარი, ოქროსი, ჯვარცმის გამოსახულებით: კუთხეებში მოთავსებულ მედალიონებში გამოსახულია ღვთისმშობელი, იოანე, მთავარანგელოზი, წმ. ნიკოლოზი. ჯვრის სფეროსებრ ფუძეზე მოთავსებული წარწერა იუწყება, რომ ჯვარი დამზადებულია მე-16 საუკუნის ბოლოს აფხაზეთის კათოლიკოს ევდემონის შეკვეთით. აკლია ორი დიდი თვალი და საკმაოდ ბევრი ობოლი მარგალიტი.

23. წინგასაძლოი ჯვრის სიონი, ოქროცურვებული ვერცხლის; მასზე გამოსახულია ღვთისმშობელი, ბასილ დიდი, ტახტზე მჯდომი ქრისტე და მეფე ბაგრატ I (იმერეთისა). უკანასკნელი გამოსახულია სამეფო ტანსაცმელში, გვირგვინით, მთელი ტანით, ვედრების პოზაში, მარცხენა ხელში ჯვრით. ფონზე წარწერაა: „ბაგრატ მეფე“; შესრულების სტილით და ტექნიკით სიონი უნდა მიეკუთვნოს XVI საუკუნეს.

24. წინგასაძლოი ჯვრის სიონი; ოქროსი. მასზე გამოსახულია მთავარანგელოზები მიქელი და გაბრიელი მთელი ტანით, იოანე ოქროპირი, იოანე ნათლისმცემელი, ღვთისმშობელი ყრმით (მთელი ტანით), რომლის ორსავე მხარეს დგანან მოციქულები პეტრე და პავლე ვედრების პოზაში, ანდრია და სიმონი; სიონის გვერდზე გამოსახულია სუდარაში გახვეული ქრისტე კუბოში, რომლის ზემოთ გამოსახულია ჩამოკიდებული კანდელი; მარცხნივ გამოსახულია ბასილ დიდი, საყდარი „განმზადებული“ და გრიგოლ ღვთისმეტყველი. სიონი მდიდრულადაა შემკული ძვირფასი თვლებითა და მარგალიტით. აკლია ერთი თვალი და მრავალი მარგალიტი. მე-16 ს. (?).

25. ოქროცურვებული ვერცხლის ბარძიმები, მე-19 ს. სულ ხუთი ცალი, ორ მათგანს თავისუფლად ეხდება თავი.

26. მთავარეპისკოპოსის ფეხსამოსი. მარგალიტებით მდიდრულად მორთული; გელათის მონასტრიდან; მარგალიტი სრულადაა დაცული.

27. ათონის ტიპის ჯვარი ჯვარცმისა და ნათლისღების გამოსახულებით. მე-18 ს. ვერცხლის ჩარჩოში; ვერცხლი ოქროცურვებულია.

28. ოქროცურვებული ვერცხლის მოჭედილობა ცხენოსანი წმიდა გიორგის ხატისა, რომელიც შუბით გველეშაპს კლავს, რუსული ხელობისა, შემკულია ციმბირის (?) თვლებით.

29. ჭედური ნატეფრი ხატი ქრისტესი, ასომთავრული წარწერით, რომელშიც მოხსენებულია სხვა წყაროებში უცნობი პირები. მოჭედილობა ოქროცურვებული ვერცხლისა, ძალზედ დაზიანებული.

30. სახარების მოჭედილობა, რუსული ხელობის, შეწირული მარტვილის ტაძრისადმი 1855 წ. დაბეჭდილი ტექსტი ქართული ოთხთავისა დაზიანებულია.

შეკედილობა ოქროცურვებული ვერცხლისა (?); შემკულია თვლებით, რომელთაგან ხუთი დაკარგულია.

31. ჰედური ხატი მოციქულთა (ბართლომე, ანდრია, ფილიპე, ლუკა, მათე, მარკოზი) გამოსახულებით. ვერცხლის ყდას შერჩენილი აქვს ვარაყის კვალი.

32. წმიდა გიორგის ჯვრის ქვედა ნაწილი გივი ამილახვარის შვილის — გიორგის წარწერით, საიდანაც ჩანს, რომ ჯვარი გაკეთებულია 1727 წ., ვერცხლისა. თბილისში დაცულია ჯვრის ნაწილი.

33. ჰედური ჯვარი (42×34), გელათის მონასტრიდან, ორი ანგელოზის, ოთხი მახარებლის, წმიდა ბარბარესა და პავლე მოციქულის გამოსახულებით. ქვემოთ წარწერაა, რომელიც აღიდებს „ღვთით გვირგვინოსან მეფე დავითს, აფხაზთა და ქართველთა და ჰერთა და კახთა მეფეს“. ვერცხლისა; წინაპირი ოქროში დაფერილია. არცერთი თვალი არაა დაცული.

34. ჰედური სამწერობელი, გელათიდან (29×29), ერთ მხარეზე გამოსახულია: ცენტრში ანგელოზი, კუთხეებში მახარებელთა სიმბოლოები. მეორე მხარეს — ცენტრში ორი მღვდელმთავარია: გრიგოლ ღვთისმეტყველი და წმიდა ნიკოლოზი; გვერდებზე მსახური ანგელოზები; ზემოთ ჯვრის ამალემა, ქვემოთ ანგელოზი ენას აგლეჯს წინასწარმეტყველ ესაიას. ოქროცურვებული ვერცხლისა.

35. ჰედური ფირფიტა, მთავარანგელოზ გაბრიელის გამოსახულებით, ოქროცურვებული ვერცხლისა, XVIII ს. (49×21).

36. ჰედური ფირფიტა, მთავარანგელოზ მიქელის გამოსახულებით, ოქროცურვებული ვერცხლისა (49×21).

37. ფერწერული ხატი, ღვთისმშობელი ყრმით ხელში, მე-19 ს. მოკედილი. ოქროცურვებული ვერცხლისა (21×19).

38. ხელის გამოსახულება, ვერცხლისა, ბერძნული წარწერით, შემკული მარჯნით, 1808 წ.

39. წმიდა ეკატერინეს ჰედური ხატი; დაცულია მხოლოდ შეკედილობა და სამი თვალი; ზედა ნაწილი დაზიანებულია. ოქროცურვებული ვერცხლისა (23×19).

40. ჰედური ხატი, ღვთისმშობელი ყრმით ხელში, ოქროცურვებული ვერცხლისა, დაცულია მხოლოდ (ნატვიფრი) (56×44) შეკედილობა.

41. ჰედური ხატი, ღვთისმშობელი ყრმით ხელში, ოქროცურვებული ვერცხლისა (57×43).

42. იოანე ნათლისმცემელის ხატის მოკედილობა, მდარე ხელობის, ოქროცურვებული ვერცხლისა (20×12).

43. ჰედური ხატი, ნატვიფრი ოქროცურვებული ვერცხლისა.

44. ხატის მოკედილობა, ოქროცურვებული ვერცხლისა.

45. ღვთისმშობლის ხატის მოკედილობა, ოქროცურვებული ვერცხლისა (27×24).

46. წმიდა გიორგის (ლომისის) ხატის მოკედილობა, XVII ს., ოქროცურვებული ვერცხლისა (34×26,5).

47. ჰედური ხატის ფრაგმენტები, ოქროცურვებული ვერცხლისა.

48. იოანე ნათლისმცემელის ხატის მოკედილობა, ოქროცურვებული ვერცხლისა, XII ს. (32×24).

49. წმ. მარიაშის ჭედური ხატი. გამოსახულია ღვთისმშობელი ყრმით ხელში, მის წინაშე მდგომი პეტრესა და პავლეს ფიგურებით, ოქროცურვებული ვერცხლისა, ორი ფრაგმენტი.

50. ღვთისმშობლის ჭედური ხატის ფრაგმენტი, ოქროცურვებული ვერცხლისა.

51. ჭედური ხატის ფრაგმენტები, იობის შვილის ერისთავთ-ერისთავისა და მეჭურჭლეთუხუცესის აბულასანის წარწერით. ოქროცურვებული ვერცხლისა.

52. ოქროს ხატი (კარედი), „ოქონის მაცხოვარი“ ჯვარცმის, იოანე ნათლისმცემლის, წმ. გიორგისა და წმ. დიმიტრის გამოსახულებებით. შემკულია ძვირფასი თვლებითა და მარგალიტებით, აკლია მხოლოდ ერთი ობოლი მარგალიტი. ხატი დასვენებულია ოქროსკარებიან კუბოში. შიგნით მოთავსებულია წმიდანთა ნაწილები, მინაქრისა და ოქროს ცალკეული შემკულობებით.

53. ვერცხლის ჯვარი — დროშა, მეფე როსტომის 1648 წ. წარწერით, ოქროცურვებული ვერცხლისა.

54. XVI ს. ჭედური წინგასაძლოი ჯვარი, ჯვარცმის, მთავარანგელოზ მიქელის, ღვთისმშობლისა და იოანეს გამოსახულებებით. ჯვარცმის ქვემოთ ჩასმულია მსხვილი გემა წმიდა ესტატეს ნადირობის გამოსახულებით. ოქროცურვებული ვერცხლისა; ჯვრის ძირში ვერცხლის სფერო ასომთავრული წარწერით.

55. ხატი, ღვთისმშობელი ყრმით ხელში, ოქროსი, შემკულია ძვირფასი თვლებითა და მარგალიტებით, ვერცხლის ბუდეში.

56. დასაკეცი ხატი, ოქროსი. კარებზე გამოსახულია კონსტანტინე და ელენე; შიგნით მთელი ტანით გამოსახულია მთავარანგელოზი; ბერძნული წარწერით; ჯვარი მოთავსებულია ვერცხლის ბუდეში. შალითი მოქარგულია წვრილი მძივებით. ხატი შემკულია ძვირფასი თვლებით, მინაქრის ფირფიტებითა და სამი ასხმულა მარგალიტით (6×4,5).

57. ოქროცურვებული ვერცხლის ბარძიმი.

58. ხატი ვერცხლის მოჭედილობით, ფერწერა დაზიანებულია.

59. ჭედური წინგასაძლოი ჯვარი, ოქროცურვებული ვერცხლისა, ჯვარცმის გამოსახულებით. უკანა პირზე გამოსახულია ღვთისმშობელი ყრმით ხელში, მთელი ტანით, სამი მახარებელი და იოანე ნათლისმცემელი მედალიონებში, ორი მთავარანგელოზი (ერთი დაკარგულია). წარწერის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, ჯვარი X ს. ეკუთვნის. წინაპირზე ორი მსხვილი სარდიონია კუფური წარწერებით, ერთი მათგანი გატეხილია; გატეხილია აგრეთვე ზემოთ მოთავსებული თვალი. ამ მხარეს აკლია 6 თვალი და 3 ვარდულა. უკანა მხარეზე არცერთი თვალი არაა.

60. წმიდა დიმიტრის ვერცხლის ჭედური ხატი, გვიანი ხანის ნაკეთობა (7×8).

61. ჯვარი ჭედურ ჩარჩოში; ცენტრში ერთ მხარეს გამოსახულია ჯვარცმა, მეორე მხარეს — ნათლისღება. წარწერაში მოხსენიებულია მეფე ბაგრატე, მისი მეუღლე ელენე, გენათელი საყვარელიძე და სხვა პირები. ჯვარი დამზადებულია საქართველოში XVI საუკუნის პირველ ნახევარში.

62. ე. წ. ათონური ტიპის ხის მოჩუქურთმებული ჯვარი, ქართული ხელობისა, ქართული წარწერებით; ჯვარი შემკულია ვერცხლის მოჭედილობით და

ძვირფასი თვლებით; ყველა კომპოზიცია შესრულებულია ფაქიზად და ხეზე ჭრის მაღალი ოსტატობით. ზემოთ მოთავსებულია მინაქრის მედალიონი მთავარანგელოზის გამოსახულებით. აკლია 7 თვალი, ორი გატეხილია; აკლია აგრეთვე ერთი ოქროს დეკორაციული კოპი. გელათიდან.

63. ხეზე კვეთილი ჯვარი ვერცხლის ჩარჩოში, შემკობილია მინაქრითა და ძვირფასი თვლებით.

64. ათონური ტიპის ხის კვეთილი ჯვრები, რომელთაგან მრავალი ვერცხლითაა გაწყობილი და შემკულია თვლებით.

65. დასაკეცი სანაწილე ჯვარი, ჭედური, ერთ მხარეს გამოსახულია ქრისტე ჯვარცმული, მეორეზე — ქრისტე საფლავსა შინა (14×7).

66. ცხენზე მჯდარი წმიდა გიორგის ჭედური ხატი.

67. ვერცხლის ყურიანი ჭურჭელი, ქართული წარწერით.

68. ვლახერნის ღვთისმშობლის დიდი ხატი ეკატერინე დადიანის სასახლიდან, სამ ნაწილად (გვირგვინი ცალკეა), მე-19 ს. რუსული ხელობის. საოცრად მდიდრულადაა მორთული ალმასებით, ზურმუხტით, ლალით, მარგალიტით. ცალკეული ნაწილები ოქროსი, ვერცხლის, ოქროცურვებული ვერცხლის, ოქროცურვებული თითბრისა. ხატი შემკულია აგრეთვე მრავალი ძვირფასი შეწირულებით (ბეჭდები, ძველი მონეტები და სხვ.).

69. ვერცხლის ტონდო წმიდა მამას რელიეფური გამოსახულებით, გელათიდან.

70. ჯვარი, ოქროცურვებული ვერცხლისა, თვლებით.

71. გატეხილი ვერცხლის ჯვარი, ოთხი თვლით.

72. წმიდა გიორგის ვერცხლის ხატის მოჭედილობა.

73. ვერცხლის ჯვარი (ორი თვალი აკლია).

74. ოქროს ჯვარი ოთხი ოქროს ვარდულით, თვლებითა და მარგალიტებით.

75. ოქროცურვებული ვერცხლის მოჭედილობა, ურმის თვალზე დაკრული წმიდა გიორგის გამოსახულებით.

76. მღვდელმთავრის კვერთხის ოქროს ბუნიკი, ორი გველეშაპის გამოსახულებით, მინაქრით შემკული.

77. ოქროს სანაწილე (7,5×6,8×1,5), სწორკუთხა, მდიდრულად შემკული თვლებით (უმთავრესად ფირუზი, გვერდებზე და კიდევებზე წვრილი). ფირფიტები შემკულია ძვირფასი მსხვილი თვლებით, შიგნით ოქროს ჯვარი, თვლები აკლია. სანაწილეს გრძელი ორმაგი ოქროს ძეწკვი აქვს (58 სმ); შიგნით ოქროს ჯვარი და სწორკუთხედაა მოთავსებული. განყოფილებებს შორის ტიხარი ოქროსია.

78. მრგვალი ჭედური ჩარჩო, ვერცხლისა, თვლებით შემკული, ქვემოთ საკიდებით; ერთ მხარეზე ღვთისმშობლის გამოსახულებაა, მეორეზე — მაცხოვრისა და წმიდანების.

79. ოქროს ხატი იოანე მახარებლის გამოსახულებით, შარავანდედი შემკულია თვლებით, ქართული წარწერით; უკანა პირი ვერცხლისაა.

80. სანაწილე — წმიდა გიორგის ჭედური ხატი, მცირე ზომის.

81. ხეზე კვეთილი ხატი, ორმხრივი, ვერცხლის ბუდესა და ჩარჩოში.

82. სანაწილე (დასაკეცი ჯვარი წმიდა ნაწილებისათვის).

83. თვლებით შემკული ვერცხლის საკეცი ჯვარი.

84. სანაწილე, ჯვარცმის გამოსახულებით, თვლებით შემკული.

85. ოქროს ჯვარი, ცენტრში ფირუზით.
86. ოქროცურვებული ვერცხლის პანაგია, სამი საკიდით, შემკულია ფერადი თვლებით, გრძელი ძეწკვით.
87. ვერცხლის მოჭედილობის ნატეხები, ქართული წარწერით.
88. ვერცხლის გულსაკიდი ჯვარი, ძეწკვით.
89. ჯვარი, ჯვარცმის გამოსახულებით.
90. დაზიანებული პატარა ჯვარი, ჯვარცმის გამოსახულებით.
91. ჯვარი, ვერცხლის ბუდით, ჯვარცმის გამოსახულებით, გრძელი ვერცხლის ძეწკვით.
92. ვერცხლის ჯვარი (?), გატეხილი, ჩადგმული თვლებით.
93. პატარა ვერცხლის ჯვარი, თვლებით.
94. ჯვრის ფრაგმენტი, ოთხი ქვით შემკული.
95. პატარა სანაწილე ხატი, ვერცხლისა; იოანე ნათლისმცემლისა და ქრისტეს რელიეფური გამოსახულებით, ვერცხლის ძეწკვით; გვერდები შემკულია თვლებით.
96. ბარძიმი, ოქროცურვებული ვერცხლისა, ძალზედ დაზიანებული.
97. ჭედური ჯვარი, „საყდრისა“, ოქროცურვებული ვერცხლისა, ძალზედ დაზიანებული.
98. გორისჯვარის ჯვრის საბურავი. ნატვიფრი, ოქროცურვებული ვერცხლისა.
99. ოქროცურვებული ვერცხლის დისკო.
100. საეკლესიო ჩამჩა, ღვინისათვის, ბრტყელი, მრგვალი სახელურით, ოქროცურვებული ვერცხლისა.
101. ოქროცურვებული ვერცხლის ვარსკვლავი.
102. ოქროცურვებული ვერცხლის ლახვარი.
103. წმიდა ნიკოლოზის ხატი, ოქროცურვებული ვერცხლით მოჭედილი, რუსული ხელობის.
104. წმ. ნიკოლოზის დიდი ხატი, ვერცხლის მოჭედილობით.
105. ოქროცურვებული ვერცხლის პანაგია, მუხრანბატონის ქალის — ქეთევანის ქართული წარწერით, ბუდეში მოთავსებული ძეწკვით.
106. ხეში კვეთილი ჯვარი, ვერცხლის ჩარჩოში, მინაქრითა და თვლებით შემკული, ბუდეში ვერცხლის ფირფიტებით.
107. ქრისტეს ფერწერული ხატი, ვერცხლის მოჭედილობით, რუსული ხელობის (31×27). XIX ს.
108. ღვთისმშობლის ფერწერული ხატი, ყრმით ხელში, ვერცხლის მოჭედილობით, XIX ს. რუსული ხელობის (31×27).
109. ღვთისმშობლის ფერწერული ხატი, ყრმით ხელში, „ყაზანის“ ტიპისა, ზედნადები გვირგვინით, შემკული სამ ბუდეში მოთავსებული თვლებით, ვერცხლის მოჭედილობით. XIX საუკუნის რუსული ხელობის (33×26).
110. ჭედური ჯვარი, ჯვარცმის გამოსახულებით, XVII საუკუნის რუსული ხელობის, მიხეილ თევდორეს ძის წარწერით.
111. ჯვარი, მძივების ძეწკვით — 99 პატარა და 10 დიდი, ოქროცურვებული ვერცხლის, გრეხილურით შემკული.
112. წმ. მარინეს ხატის ვერცხლის ძეწკვი.

113. წმ. კირილეს ხატის ვერცხლის მოჭედულობა. XIX ს. რუსული ხელობის.
114. წმ. ნიკოლოზის ხატი, ვერცხლის მოჭედულობით.
115. წმ. გიორგის ხატი, ზურმუხტითა და ფირუზით შემკული, ქართული წარწერით.
116. სადაფზე ამოჭრილი წმ. გიორგის ხატი, ვერცხლის ჩარჩოში.
117. ჭედური ჯვარი.
118. ღვთისმშობლის ხატი.
119. ვერცხლის სახატე, რომელშიაც მოთავსებულია ოქროს ჯვარი, ჯვარცმის გამოსახულებით, წმ. დიმიტრის ნაწილები და წმ. დიმიტრის ოქროს ხატი, შესრულებული ქართული მინაქრით, დათარიღებულია 1769 წლით; ვერცხლის ძეწკვით. ვერცხლის სამი ფრაგმენტი.
120. ვერცხლის ბარძიმი, 1817 წ., შემკული მინაქრის მედალიონებითა და თვლებით, სიმაღლე 34 სმ.
121. ვერცხლის ფეშხუმი, ქართული წარწერით, 7 ცალი.
122. ვერცხლის ბარძიმი; მეფე სოლომონის მიერ სოხასტერისადმი შეწირული.
123. ოქროცურვებული ვერცხლის ბარძიმი.
124. ოქროცურვებული ვერცხლის ჯვარი, ჯვარცმის გამოსახულებით, რუსული ხელობის, თვლებით შემკული.
125. ღვთისმშობლის ხატი, ვერცხლის მოჭედულობით, რუსული ხელობის, თვლებით.
126. მცირე ზომის ჭედური ჯვარი, რუსული ხელობის.
127. ვერცხლის ანგელოზი.
128. ოქროცურვებული ვერცხლის ჯვრის ნატეხები, რუსული ხელობის, 6 ცალი.
129. ხატის ვერცხლის შარავანდედი.
130. წინგასაძლოლი ჯვრის ვერცხლის მოჭედულობა.
131. მიტრის ექვსი ოქროს ჯვარი, ძვირფასი თვლებით შემკული.
132. პატარა ოქროს ჯვარი, ძვირფასი თვლებით შემკული.
133. ორი პატარა ვერცხლის ჯვარი, ძვირფასი თვლებით შემკული.
134. მცირე ზომის ოქროს ჯვარი, მარგალიტითა და თვლებით შემკული.
135. ძეწკვიანი პატარა ოქროს ჯვარი, თვლებით შემკული.
136. ღვთისმშობლის დატვიფრული ხატი, სამი ცალი.
137. ცხენოსანი წმ. გიორგის დატვიფრული სამი ხატი.
138. პატარა დატვიფრული ხატი, ხელთუქმნელი მაცხოვრის გამოსახულებით.
139. პატარა ვერცხლის სანაწილე.
140. პატარა ვერცხლის სანაწილის სახურავი, წმიდა გიორგის გამოსახულებით, ქართული წარწერით.
141. ჭედური ვერცხლის ხატის ფირფიტები, ქართული წარწერით, 2 ცალი.
142. ოქროცურვებული ვერცხლის სიონი, რუსული ხელოვნება, თვლებით.
143. ბაჯაღლო ოქროს მრგვალი პანაგია, რუსული მინაქრით, ფირუზითა და ლალით შემკული, მიტროპოლიტ დავითის ქართული წარწერით.

144. პანაგია, ოქროცურვებული ვერცხლისა, უბრალო თეთრი თვლებით შემკული, ნაწილობრივ დაზიანებულია.

145. ბაჯალო ოქროს პანაგია, რუსული მინაქრით, ფირუზითა და ლალით შემკული.

146. ბაჯალო ოქროს პანაგია, ლალით; გამოსახულება დაკარგულია.

147. პანაგიას ფრაგმენტი — ვერცხლის ძეწკვიანი გვირგვინი, შემკული უბრალო თვლებით.

148. ბაჯალო ოქროს პანაგია, ლალით, მარგალიტითა და მინაქრით შემკული, რუსული ხელობის.

149. ვერცხლის პანაგიას ნატეხები, მინაქრითა და უბრალო თვლებით შემკული.

150. ოქროსა და ვერცხლის პანაგია, შემკული წვრილი ბრილიანტებითა და ოქროცურვებული ტოპაზიონით, ვერცხლის დიდი ძეწკვით, მიტროპოლიტ დავით წერეთლის ქართული წარწერით.

151. ბრინჯაოს პანაგია, რუსული მინაქრით.

152. ვერცხლის პანაგია, რუსული მინაქრით, შემკული უბრალო თვლებით.

153. ვერცხლის პანაგია, ქრისტეს ჰედური გამოსახულებით.

154. ვერცხლის ჯვარი, უბრალო თვლებით.

155. ვერცხლის პანაგია შემკული უბრალო თვლებით; ვერცხლის ძეწკვით.

156. ბაჯალო ოქროს პანაგია, შემკული ლალითა და ფირუზით.

157. ბაჯალო ოქროს პანაგია, შემკული ლალით, მარგალიტით, ფირუზითა და მინაქრით.

158. ოქროცურვებული ვერცხლის ვარსკვლავი, 3 ცალი.

159. გრ. წერეთლის ვერცხლის ლამპარი.

160. ვერცხლის დიდი ლამპარი, სახურავითა და ძეწკვით.

161. ვერცხლის ფეშხუმი, 6 ცალი.

162. ვერცხლის ბარძიმი, ოქროცურვებული.

163. ვერცხლის ვარსკვლავი, ორი ცალი.

164. ვერცხლის კოვზი, ზიარებისათვის, 9 ცალი.

165. ლამპრის ვერცხლის ბუდე.

166. ოქროცურვებული ვერცხლის ჯვარი, ჯვარცმის, ღვთისმშობლის (ყრმით ხელში) და სხვ. გამოსახულებებით. დავით III კურაპალატისა. ქართული წარწერები მოიხსენიებენ დავით კურაპალატსა და ოსტატ ასათს.

167. გატეხილი ვერცხლის ჯვარი.

168. ვერცხლის ჯვარი, სარდიონითა და ქართული წარწერით.

169. ვერცხლის ლამპარი, ქართული წარწერითა და ძეწკვით.

170. ვერცხლის ლამპარი, ქართული წარწერითა და ძეწკვით.

171. ვერცხლის საცეცხლური, სახურავითა და ძეწკვით.

172. ვერცხლის ლამპრის ნაწილები.

173. წმიდა გიორგის ხატის ვერცხლის მოქედლობა.

174. გრეხილური ვერცხლის ლამპარი.

175. მღვდელმთავრის კვერთხი, მომინაქრებული ბუნიკით.

176. ნაკურთხი წყლისათვის განკუთვნილი დიდი ვერცხლის კურჭელი, სახურავით, ქართული წარწერით.

177. ვერცხლის ოთხი ვარსკვლავი (ერთი უნომროა, სამაგიეროდ აქვს მეფე სოლომონისა და დედოფალ მარიამის ქართული წარწერა).
178. ოქროცურვებული ვერცხლის ორი ვარსკვლავი, ერთი სოლომონ მეფის ქართული წარწერით.
179. ოქროს ვარსკვლავი, ძვირფასი თვლებით, კათალიკოს ექვთიმეს ქართული წარწერით.
180. ძველი ტიპის ვერცხლის კოვზი, 4 ცალი.
181. ოქროცურვებული ვერცხლის კოვზი, ზიარებისათვის.
182. ოქროს კოვზი, ზიარებისათვის, მდიდრულად შემკული ფირუზითა და ლალით; ბევრი თვალი აკლია.
183. ვერცხლის პატარა ჯვარი, ჯვარცმის გამოსახულებით; ოქროცურვებული; სიმონ გენათელის ქართული წარწერით.
184. ვერცხლის ორი წყვილი ბალთა.
185. წმ. გიორგის პატარა ჭედური ვერცხლის ხატი.
186. წმ. გიორგის პატარა ჭედური ვერცხლის ხატი.
187. პატარა ვერცხლის ჯვარი.
188. პატარა ოქროს ჯვარი.
189. პატარა დატვიფრული ღვთისმშობლის ვერცხლის ხატი.
190. ოქროცურვებული ვერცხლის ხატის შექედილობის ფრაგმენტი, 10 ნაჭერი.
191. ვერცხლის შანდლის ორი ფრაგმენტი.
192. ოქროცურვებული ვერცხლის ბარძიმი, 6 ცალი.
193. ბარძიმი, ვერცხლისა, 7 ცალი.
194. ვერცხლის საცეცხლური, 3 ცალი.
195. ოქროცურვებული ვერცხლის ლამპარი, ქართული წარწერით.
196. ლამპარი.
197. ვერცხლის ლამპარი.
198. ვერცხლის ჭალი, 6 ცალი.
199. ვერცხლის ფეშხუმი.
200. ვერცხლის სალხინობელი, სახურავით (იხსნება)
201. მოჭედილი ვერცხლის კიდობანი, ჯვარცმის გამოსახულებით.
202. ხელნაწერის მოჭედილობა, გამოსახულებით, ოქროცურვებული ვერცხლისა, ორი ნაჭერი.
203. ვერცხლის სანაწილე, მარტვილიდან.
204. პატარა ხის ხატი, თვლებით შემკულ ოქროცურვებულ ვერცხლის ბუდეში, დაზიანებული.
205. ვერცხლის გულსაკიდი ხატი, ჯვარცმის გამოსახულებით, ძეწკვით.
206. ვერცხლის ვარსკვლავი.
207. დასაკეცი ვერცხლის ხატი, შიგნიდან ოქროთი დაფერილი და თვლებით შემკული, ჯვარცმის, ოთხი მთავარანგელოზის, პეტრესა და პავლეს (კარებზე) გამოსახულებებით.
208. ბასილი დიდისა და იოანე ოქროპირის გამოსახულებანი, ოქროცურვებული ვერცხლისა; ხატის კარების ზემო ნაწილი დასაკეცია.
209. დიდი წინგასაძლოი ჯვრის ვერცხლის ნაწილები: სამი ორნამენტირებული ოქროს ბირთვი ტარისათვის, ერთზე ასომთავრული წარწერაა, რო-

მელშიც მოხსენიებულია ოქრომჭედელი მამნე და მისი მეუღლე ოლიმპია; ოქროს ორი მილი იმავე ოსტატის ნამუშევარი ტარისათვის; ოქროს მილი ძეწკვითა და სფეროთი, ასომთავრული წარწერით, რომელშიც მოხსენიებულია მეფეთა-მეფე ვახტანგი, მამია გურიელი და მისი ვაჟი როსტომ გურიელი; აგრეთვე ვერცხლის ასეთივე მილი.

210. წინგასაძლოლი ჯვრის ვერცხლის ნაწილები, მილი სფეროთი, ტარისა.

211. ვერცხლის ლამპარი, ქართული წარწერით.

212. ვერცხლის ლამპარი, ქართული წარწერით, რომელშიც მოხსენიებულია დ. დადიანი.

213. ორი ვერცხლის შანდალი.

214. ათონური ჯვრები, ოქროცურვებული ვერცხლის ჩარჩოში, ხუთი ცალი.

215. ოქროცურვებული ვერცხლის ჯვარი, ასომთავრული წარწერით, რომელშიც მოხსენიებულია დავით აღმაშენებელი, „უძლეველი მეფე დავით აღმაშენებელი, აფხაზთა, ქართველთა, რანთა, კახთა და სომეხთა მეფე“ და გრიგოლი. ჯვარზე წარმოდგენილია ჯვარცმის რელიეფური გამოსახულება. იგი შემკულია ფერადი თვლებით, ერთი აკლია.

216. ვერცხლის სანაწილე, ქართული წარწერით, რომელშიც მოხსენიებულია ნიკოლოზ ოტიას ძე დადიანი; შიგნით — ოქროცურვებული ჭედური ფირფიტა.

217. ვერცხლის სანაწილე, ქართული წარწერით.

218. ოქროცურვებული ვერცხლის ჯვარი, ჯვარცმის გამოსახულებით (ერთი ქვა აკლია).

219. მაღალი ჭედური საბურავი, ოქროცურვებული ვერცხლისა, შემკულია ოთხი ჯვრით, მათგან სამი — მარგალიტით და ძვირფასი თვლებით. ერთი — ძვირფასი თვლებით. ერთ ჯვარს ცენტრში აკლია ერთი თვალი, მეორეს — ობოლი მარგალიტი.

220. ბარძიმი.

221. კვერთხის ნაწილები.

222. დიდი ზომის „ათონური“ ჯვარი.

223. ბუდეში მოთავსებული „ათონური“ ჯვარი.

224. ხეზე კვეთილი ჯვარი, ვერცხლის ჩარჩოში, ვერცხლისავე სახელურით.

225. დასაკეცი პატარა ხატი, ქართული წარწერით, ოქროცურვებული ვერცხლის მოჭედულობით, ორნამენტირებული, ვერცხლის ბუდეში, ძეწკვით.

226. ვერცხლის სანაწილე, რვაწახნაგიანი, მინაქრით, ჯვარცმის, ღვთისმშობლის, წმიდა გიორგის, წმიდა სტეფანესა და სხვ. გამოსახულებებით.

227. ტიხრული მინაქარი ჯვარცმის გამოსახულებით, ოქროს მოჭედულობით, უკანა პირზე ქართული წარწერა და ჯვრის გამოსახულება ვერცხლის ბუდეში.

228. ხეზე კვეთილი ჯვარი, ოქროს ჩარჩოში, შემკული ფირუხით, ლალითა და სხვა ძვირფასი თვლებით, აკლია ხუთი მსხვილი ქვა; ოქროცურვებული სახელურით, ქართული წარწერით.

229. ხეზე კვეთილი ჯვარი, ოქროს ჩარჩოში, ოქროცურვებული სახე-

ლურით, ძვირფასი თვლებით, მინაქრით, მარგალიტებით შემკული, აკლია მზოდ ერთი ქვა.

230. ხეზე კვეთილი ჯვარი, ვერცხლის ფერადი მინით შემკულ ჩარჩოში, რვა ძვირფასი თვლით, ვერცხლის გლუვი სახელურით.

231. ხეზე კვეთილი ჯვარი, ოქროს ჩარჩოში, რელიეფური ორნამენტით, გვერდებზე გველშაპების გამოსახულებით, ფართო აყურული საყრდენით.

232. ხეზე კვეთილი ჯვარი, ოქროცურვებული ვერცხლისა, ჩარჩოში.

233. ხეზე კვეთილი ჯვარი, ოქროცურვებული ვერცხლის ჩარჩოში.

234. ხეზე კვეთილი ჯვარი, ოქროცურვებული ვერცხლის ჩარჩოში, მრგვალი საყრდენით, ოთხივე ბოლო შემკულია ჯვრისმაგვარი ვარდულებით, ჯვარი შემკულია მარჯნით.

235. ხეზე კვეთილი ჯვარი, ოქროცურვებული ვერცხლის ჩარჩოში, გრავირებული ორნამენტით, წარწერით. ბოლოებში სამკუთხა ოქროცურვებული ფირფიტებით. ექვსწახნაგა ფეხით მრგვალ ფუძეზე.

236. ხეზე კვეთილი ჯვარი, ოქროცურვებული ვერცხლის ჩარჩოში, ქედური მცენარეული ორნამენტით შემკული. ქვემოთ — გველშაპია, მის ზემოთ — ხვეული ორნამენტი, ჯვარი მორთულია ფირუზით. სახელური გლუვი, შემკულია თვლებით და წარწერით.

შემოქმედის სიკვალენი

237. შემოქმედის ცნობილი მინაქრის ხატი, ვერცხლის ბუდეში, დასაკეცი. მინაქრის ყველა ძირითადი ფირფიტა სახეზეა, მათ შორის: ერთს — შუა ფირფიტას, რომელზეც ხარებაა გამოსახული, აქვს ბზარი, მეორე ქვედა ფირფიტა, რომელზეც წმ. დიმიტრის გამოსახულებაა, შუაზეა გატეხილი. ნ. კონდაკოვის მიერ გამოქვეყნებულ ფოტოსურათთან შედარებით, აკლია ერთი მინაქრის ბრტყელი ჩარჩო მარჯვენა მხარეზე. ცალკეა ხატის ქვედა გარე ჩარჩოს ორი ფირფიტა.

238. ხავერდის მიტრა, მდიდრულად შემკული მარგალიტებით.

239. ღვთისმშობლის ხატის მოჭედილობის ვერცხლის ფირფიტა, დიდი ქართული წარწერით, რომელიც იხსენიებს ვახტანგ გურიელს, მის მეუღლეს — ათაბაგის ასულს თამარს და ქაიხოსრო გურიელს.

240. ხატის ოქროს მოჭედილობა, რომელზედაც გამოსახულია ღვთისმშობელი ყრმით ხელში, ქართული წარწერით.

241. სხვადასხვა ხატების ოქროს მოჭედილობის ფრაგმენტი, რვა ცალი.

242. ღვთისმშობლის ქედური ხატი, ღვთისმშობლის წინაშე მდგომი ანგელოზებით, ქართული წარწერებით, შუაზე გატეხილი.

243. ოქროცურვებული ვერცხლის ლამპარი, გრეხილურით და მინაქრით შემკული.

244. ოქროცურვებული ვერცხლის წინგასაძლოი ჯვრის სფეროსებრი საყრდენი. ქედური ხელოვნება, ქართული წარწერით. ჰქონდა ძვირფასი თვლები, რომელთაგან არცერთი არ შერჩა.

245. ოქროცურვებული ვერცხლის ნახევარსფერო, წინგასაძლოი ჯვრისა.

246. ნახევარსფერო, წინგასაძლოი ჯვრისა.

247. ექვსწახნაგა ფორმის კარვისებრი თავი, სიონის გამოსახულებით, ოქროცურვებული ვერცხლისა.

248. ჰედური ხელოვნების სამი ფირფიტა, ხატის მოჭედულობის ბორდიურისა, ოქროცურვებული ვერცხლისა.

249. ასეთივე ორი ფირფიტა, ოქროცურვებული ვერცხლისა, ჯვრის მოჭედულობის ნაწილი.

250. ოქროცურვებული ვერცხლის სამი გლუვი ფირფიტა, როგორც ჩანს, წინგასაძლოლი ჯვრის შეჭედულობისაგან.

251. წინგასაძლოლი ჯვრის ქვედა ნაწილი, სიონისმაგვარი, ქართული წარწერით.

252. ჰედური ხელოვნების ბარძიმი, საყრდენი ზედდაკრული ნატვიფრი გამოსახულებებით, ოქროცურვებული ვერცხლისა.

253. სიონის ექვსწახნაგიანი ოქროცურვებული ვერცხლის ტარი.

254. კვერთხის ექვსწახნაგა თავი, ჰედური, ოქროცურვებული ვერცხლისა.

255. ვარსკვლავის ვერცხლის ფეხი.

256. ექვსწახნაგა ჰედური ვარდულა, ოქროცურვებული ვერცხლისა.

257. სამი ფრაგმენტი, ოქროცურვებული ვერცხლისა.

258. ვერცხლის წკირი, ძეწკვით.

259. ბუდეში მოთავსებული ცალკეული ფერადი თვლები, 133 ცალი (მათ შორის ერთი დიდი დეფექტური საფირონი).

260. ცარიელი ოქროსა და ვერცხლის ბუდე, 36 ცალი.

261. ცალკეული ფერადი თვლები, 212 ცალი.

262. სამი ღილი, ფერადი თვლებით.

263. ოქროს ვარდულა, თვლებით.

264. ორი ვერცხლის ვარდულა, ფერადი თვლებით.

265. ვერცხლის ბეჭედი, ფერადი თვლებით, 15 ცალი.

266. უთვლო ვერცხლის ბეჭედი.

267. ოთხი სპილენძის ბეჭედი.

268. წვრილი ოქროს ნატეხი, 11 ცალი.

269. წვრილი ვერცხლის ნატეხი, 6 ცალი.

270. ორი აღმოსავლური ვერცხლის მონეტა.

271. ზიარების ოქროს კოვზი.

272. თვლებით შემკული პანაგია, წმ. ნინოს გამოსახულებით.

ნაპარგობა და მიტრავი

1. ფარჩის სადიაკვნო კუართი, კალთაზე დაკერებული მრავალი ძვირფასი თვლით.

2. მდიდრულად მოქარგული საკოსი; მწვანე ხავერდზე მოქარგულია მთავარი დღესასწაულები და სხვა სიუჟეტები.

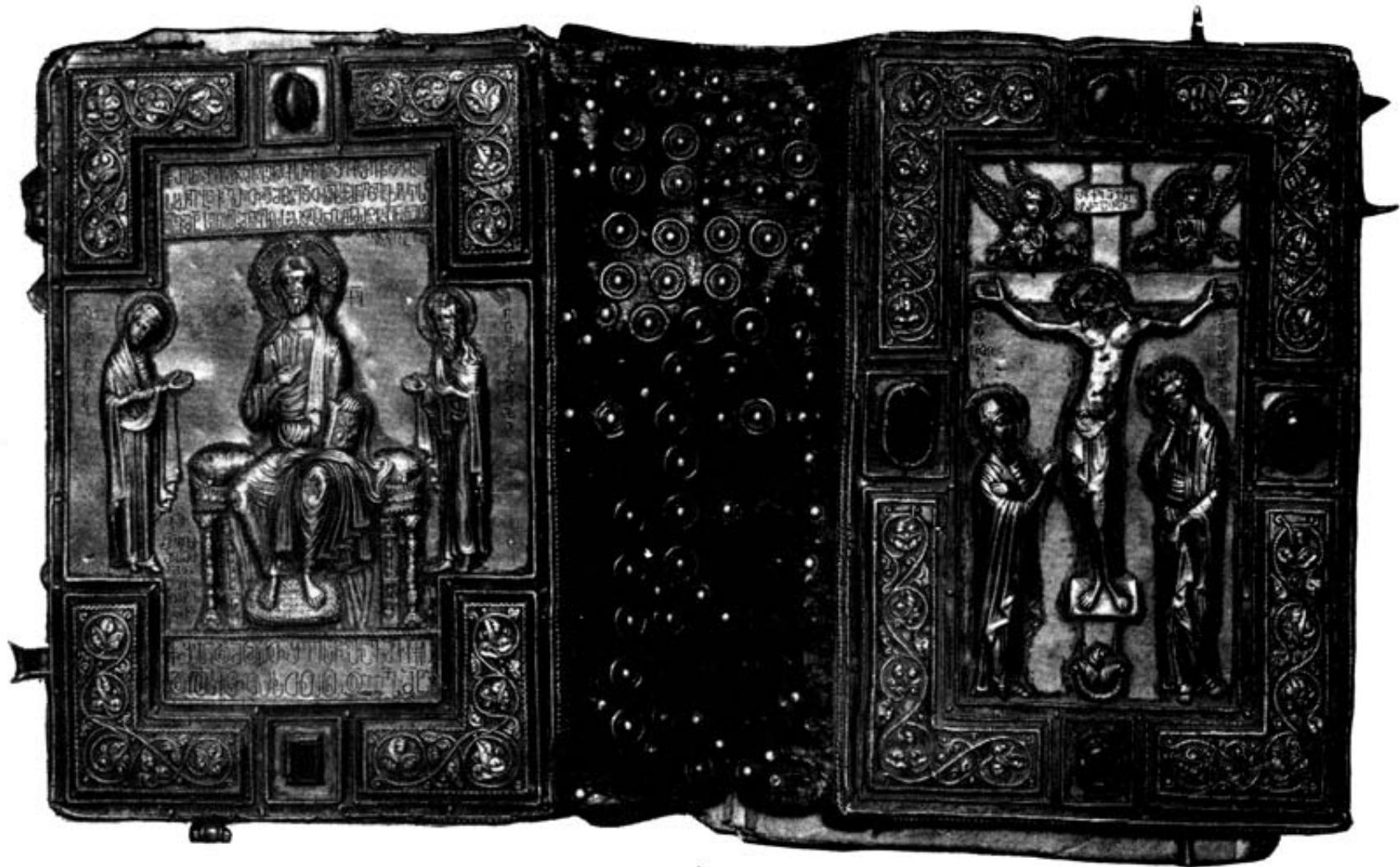
3. ომოფორი, ყველა დღესასწაულის კონტურები მოქარგულია მარგალიტით, მდიდრულად, შემკულია თვლებით.

4. „საყდრის“ გადასაფარებელი, მსხვილი ყვავილებით, ძალზედ დაძველებული.

5. ხატის მანდილი, უფლისწულ გიორგის მეუღლის შეკვეთით მოქარგული 1797 წ. 27/II.

ბერთის ოთხთავის მოჭედლობა ჯვარცმის გამოსახულებით. XII ს. ბეშქენ ოპიზარი.

წუაროსთავის ოთხთავის მოჭედილობა ვედრებისა და ჯვარცმის გამოსახულებით. XII ს. ბეჯა ოპიზარა

6. მანდილი, 1803 წ. მოქარგული.
7. ეპიტრაქილი, მდიდრულად მოქარგული მარგალიტით; წარწერა მიუთითებს რესტავრაციაზე.
8. გადასაფარებელი. წითელი ხავერდი. მდიდრულად მოქარგული ოქროთი.
9. მანდილი, ხატისა, 1829 წ. მოქარგული. -
10. დაფარნა.
11. ენქერი, წარწერაში მოხსენიებულია მეფის ასული ელენე. კუთხეში კიდია თვლიანი ღილი.
12. ცხენზე მჯდომი წმიდა გიორგის ხატი. მოქარგული.
13. ენქერი, მწვანე ატლასზე ვედრების მოქარგული გამოსახულებით.
14. ენქერი, რომელზედაც გამოსახულია საყდარზე მჯდომი ღვთისმშობელი ყრმით ხელში. კუთხეებში მახარებლების სიმბოლოებია; მოქარგულია მარგალიტით; კიდეებზე მოქარგულია ტექსტუალური წარწერა. კუთხეში დიდი ოქროს ღილი თვლით.
15. ენქერი, მდიდრულად მორთული მარგალიტითა და ძვირფასი თვლებით. სამ კუთხეში მოთავსებულია მარგალიტის ფოჩი, მეორე კუთხეში — ღილი ძვირფასი თვლებით.
16. გადასაფარებელი (დაფარნა), მდიდრულად მოქარგული, XIX ს.
17. მოქარგული ბუდე ხატისა.
18. დაფარნა.
19. სარტყელი, ვერცხლის ბალთით; ოქროცურვებული ვერცხლის ორი ნაწილისაგან შემდგარი ბალთა.
20. სარტყელი, ვერცხლის ბალთით; ორი ნაწილისაგან შემდგარი ბალთა.
21. სარტყელი, ვერცხლის ბალთით, ოქროსა და ვერცხლის მკედით მოქარგული. ბალთა შედგება ორი ნაწილისაგან.
22. შუბლსაკრავი, მოქარგული ოქროცურვებული ვერცხლით.
23. ხავერდის სარტყელი.
24. შუბლსაკრავი, ოქროსა და ვერცხლის მკედით მოქარგული.
25. მოქარგული გვირგვინი.
26. საბუხრე, ოქროს, ვერცხლის მკედით და მარგალიტებით მოქარგული.
27. წყვილი საბუხრე, მარგალიტით, ოქროთი და ვერცხლით მოქარგული.
28. წყვილი საბუხრე, მარგალიტითა და ფირუზით მდიდრულად მოქარგული.
29. წყვილი საბუხრე, ვერცხლით, მარგალიტით, მარჯნითა და ფირუზით შემკული.
30. თავსაკრავი, მარგალიტით ამოქარგული. ხავერდი.
31. ქისა, ოქროთი და მარჯნით მოქარგული.
32. შეიდიში, ქალისა; აბრეშუმი, ოქრომკედით მოქარგული.
33. დიდი მანდილი, მოქარგული XVII ს.
34. შეიდიში ქალისა; ოქრომკედით მოქარგული.
- 34 ა. იგივე.
35. ჯვარი, ძვირფასი თვლებითა და მარგალიტით შემკული ნაწილობრივ დაზიანებულია.
36. ორი ქერუბინი. მარგალიტით მოქარგული.

37. ტყავის სარტყელი, წინა პირი მარგალიტებით მოქარგული.

38. ენქერი. ქრისტე, კუთხეებში ოთხი ქერუბინით. შემკული მარგალიტით, კუთხეებში ოქროს დილებით, რომლებიც შემკულია ძვირფასი თვლებით.

39. ორი ორთავიანი არწივი, წითელ ხავერდზე მარგალიტით მოქარგული. საბუხრე.

40. ენქერი, ოქრომკედლით ნაკერი; ვერცხლითა და მარგალიტით შემკული; წარწერით; სამ კუთხეში ვერცხლის ფიჩხები შემკულია მარგალიტებითა და მარჯნებით. ქრისტეს შარავანდედი შემკულია ძვირფასი თვლებით.

41. ენქერი, ღვთისმშობლის გამოსახულებით, მარგალიტებით შემკული.

42. საბუხრე, მარგალიტებით შემკული, ერთი ეგზემპლარი.

43. მიტრა, წითელი ხავერდის, შემკული ძვირფასი თვლებით, მარგალიტითა და მინაქრით გელათიდან.

44. მიტრა, მოქარგული მარგალიტით და შემკული ძვირფასი თვლებით, გელათიდან.

45. მიტრა, მთლიანად შემკული მარგალიტებით, ძვირფასი თვლებით და მინაქრის მედალიონებით, ქართული ხელობის, გელათიდან.

46. კათალიკოსის მიტრა, გელათიდან ოქროქსოვილის დიდი გვირგვინით, შემკული მარგალიტითა და ძვირფასი თვლებით.

47. მიტრა, წითელი ხავერდისა, შემკული ძვირფასი თვლებით.

48. მიტრა, ჭედური ვერცხლისა; მასზე გამოსახულია ქრისტე 12 მოციქულთ.

49. ენქერი, გაცვეთილი; თვლებითა და მარგალიტებით შემკული, ხუცური წარწერით.

50. ოქროქსოვილიანი ფარჩის ფელონი, ქართული წარწერით; ფელონზე გამოსახულია საყდარზე მჯდომი ქრისტე, ორივე მხარეს 12 მოციქულია და ანგელოზთა დასი. ქვემოთ საყდართან დგანან ელია წინასწარმეტყველი და იოანე ნათლისმცემელი.

51. ენქერი, რომელზედაც გამოსახულია საყდარზე მჯდომი ქრისტე შარავანდედში და ოთხბატეული. შემკულია ძვირფასი თვლებითა და მარგალიტებით, ხუცური წარწერით.

52. ეპიტრაქილი, 1810 წ. ქართული წარწერით, მდიდრულად მოქარგული ოქროთი და ვერცხლით.

53. ოლარი, მღვდელმთავრებისა და მოციქულების მოქარგული გამოსახულებით.

54. მთავარეპისკოპოსის სარტყელი, წინასწარმეტყველთა წელზევით გამოსახულებებით. ოქროცურვებული ვერცხლის ბალთებით შემკული.

55. მღვდელმთავრის სარტყელი, ორნამენტირებული.

56. მღვდელმთავრის სარტყელი, მდიდრულად მოქარგული ვერცხლითა და ოქროთი, მცენარეული ორნამენტით.

57. საბუხრე, მოქარგული გამოსახულებებითა და ქართული წარწერით.

58. საბუხრე, მოქარგული გამოსახულებებითა და მცენარეული ორნამენტით.

მემორიალური ნივთები, ფეოდალური შოფის სახეები,
სხვადასხვა

1. ერეკლე მეფის ხმალი; წარწერა ოქროს ზარნიშით, ტარი და ქარქაში ვერცხლით შემკული.
2. მდივანბეგ სოლომონ ლიონიძის ხმალი; წარწერა ოქროს ზარნიშით; ტარი და ქარქაში შემკულია ოქროთი მოზარნიშებულ ფირფიტებით.
3. ალექსანდრე ბატონიშვილის ხმალი; ტარი და ქარქაში შემკულია ოქროთი და თვლებით.
4. იმერეთის მეფე დავითის მახვილი, ქართული წარწერით. ტარი მოჭედულია ვერცხლით.
5. ალექსანდრე ბატონიშვილის თოფი.
6. ერეკლე მეფის თოფი, წარწერით.
7. სოლომონ მეფის თოფი, წარწერით.
8. თოფი, ლულის გასწვრივ ოქროს ზარნიშით.
9. აკაკი წერეთლის ჯოხი, წარწერებით, საჩუქარი გორის ქართველი საზოგადოებისაგან, ოქროთი შემკული.
10. აკაკი წერეთლის ჯოხი, წარწერებით, შემკულია ვერცხლითა და ოქროთი; საჩუქარი ს. ლაილაშისაგან.
11. ოქროს დიადემა, მოხატული მინაქრით, ეკატერინე დადიანისა.
12. ეკატერინე დადიანის ოქროს საყურეები.
13. ეკატერინე დადიანის ოქროს კულონი.
14. მასიური ოქროს აზარფეშა, 72-ე სინჯი.
15. ორი დიდი ვერცხლის სურა, ხელიანი, დავით დადიანისა, 1849 წ.
16. დიდი ვერცხლის სურა, დ. დადიანისა.
17. დიდი ვერცხლის სურა, დ. დადიანისა.
18. დაზიანებული ვერცხლის სურა, დ. დადიანისა.
19. დიდი ვერცხლის სურა, დ. დადიანისა.
20. დიდი ვერცხლის სურა, დ. დადიანისა.
21. დიდი ვერცხლის სურა, დ. დადიანისა.
22. ორი დიდი ვერცხლის სურა, დ. დადიანისა.
23. დიდი ვერცხლის სურა, ეკატერინე დადიანისა.
24. პატარა ვერცხლის სურა, ეკატერინე დადიანისა.
25. უხელო პატარა ვერცხლის სურა.
26. დიდი ვერცხლის სურა, ჭედური, ეკატერინე დადიანისა.
27. ვერცხლის სურა, მართა დადიანისა.
28. ვერცხლის სურა, ჭედური, დ. დადიანისა.
29. ვერცხლის სურა, ჭედური, დ. დადიანისა და ანასტასია ერისთავისა.
30. ვერცხლის სურა, ჭედური, დ. დადიანისა.
31. პატარა ვერცხლის სურა, სოლომონ მეფის საჩუქარი.
32. ხელიანი ვერცხლის სურა, ქართული წარწერით.
33. ვერცხლის ნიჩაბი, 3 ცალი, დავით დადიანისა.
34. ოთხი ვერცხლის ფიალა, მართა დადიანის მზითვევიდან.
35. შვიდი ვერცხლის ფიალა, დავით დადიანისა.
36. სამი ვერცხლის ლარნაკი, ჭედური, სახურავიანი, ერთში სპილენძის კარდალია.

37. სამი ვერცხლის ლანგარი.
38. ლითონის საფერფლე.
39. ვერცხლის თეფში, 18 ცალი.
40. ვერცხლის საჭიქე, 16 ცალი.
41. ვერცხლის საჭიქე.
42. სუფრის კოვზი ვერცხლისა.
43. ვერცხლის კიჭა.
44. ვერცხლის ჩანგალი, 6 ცალი, ა. ჭყონდიდელისა.
45. ვერცხლის ჩანგალი, 7 ცალი, ა. ჭყონდიდელისა.
46. ორი ჩანგალი და ორი დანა, ა. ჭყონდიდელისა.
47. ორი სუფრის ვერცხლის კოვზი, ა. ჭყონდიდელისა.
48. ჩანგალი, გატეხილი შუბის თავი და კოვზი, ვერცხლისა, ა. ჭყონდიდელისა.
49. სურა, ლანგარი და ექვსი სირჩა, ვერცხლისა, შიგნიდან ოქროცურვებული, აკაკი წერეთლისა.
50. აკაკი წერეთლის სამი ალბომი, ოქროცურვებული ფირფიტებითა და ქართული წარწერით.
51. ვერცხლის საკიდი, ორნამენტირებული გავარსით შემკული, ოთხკუთხედი ფორმის, მძივებშეკიდული ძეწკვით.
52. სამეფური, ვერცხლისა, 7 ცალი.
53. ვერცხლის ბუდე, ფირუზის თვლით და წარწერით.
54. ბეჭედი წარწერით.
55. ყუთის სახურავი, ვერცხლისა, გრეხილური.
56. სპილოს ძვლის კოვზი, ტარზე რელიეფური გამოსახულება გველისა, რომელიც ყლაპავს თევზს, ცხენსა და ჩიტს.
57. სპილოს ძვლის კოვზი, იხვის ფორმის რეზერვუარით, რომელიც ტარს უერთდება ასეთივე გამოსახულებით, გრეხილი ტარით, რომლის ბოლო შემკულია სამი ჩიტის და პატარა სპილოს გამოსახულებით.
58. ჩასადები ბუდე, ორნამენტირებული, გავარსით შემკული, ვერცხლის გაბზარული ტარით.
59. აქურული ვერცხლის მრგვალი საკიდი, ოთხი ძეწკვითა და ვარდულის მსგავსი პატარა საკიდით, 3 ცალი.
60. ვერცხლის სურა, თავსახურავიანი, ოქროცურვებული, აკაკი წერეთლის წარწერით.
61. ორი ფრთის ფორმის ვერცხლის კალმისტარი, აკაკი წერეთლის წარწერით. ზუგდიდის საჩუქარი.
62. სასაფეთქლე საკიდები.
63. ორმაგი საყურე, ვერცხლის საკიდით, შემკული მარჯნით.
64. ვერცხლის საყურე, შემკული მრგვალი საკიდით.
65. ვერცხლის საყურე, შემკული მრგვალი საკიდით, 3 ცალი.
66. ვერცხლის მაკრატელი ნაწვის მოსაშორებლად, ქართული წარწერით.
67. ვერცხლის ბალთა, ჯვარცმის გამოსახულებით.
68. ვერცხლის შესაკრავი, 7 ცალი, თვითუელზე გავარსით შემკული რვა საკიდი.
69. ვერცხლის ძეწკვი, ვერცხლისავე საკიდებით.

70. ვერცხლის ძეწვევების გულსაკიდი, ერთი ბალთა ფირუზით.
71. სპირალისებრი შემკულობა, ფირუზითა და საკიდი ძეწვევით შემკული, ვერცხლის ფირფიტები.
72. ოქროცურვებული ვერცხლის საყურეები, მსხვილი მარჯნითა და მარჯნის საკიდით.
73. აუთრული ვერცხლის ყელსაბამი, საკიდით, შემკული თვლებით.
74. ვერცხლის სამაჯური.
75. დიდი სამაჯურები, ვერცხლისა.
76. დიდი სამაჯური, ვერცხლისა, ბოლოებზე ორი მსხვილი თვლით.
77. ვერცხლის საყურე.
78. ვერცხლის ბეჭედი, შემკული გულის ფორმის შავი ქვით.
79. ვერცხლის ბეჭედი.
80. ვერცხლის ბეჭედი, მრგვალი გამჭირვალე თვლით და ექვსი საკიდით.
81. ოთხი ვერცხლის ბეჭედი, თვლებით.
82. გრეხილური საყურეები, საკიდებით.
83. ვერცხლის საყურე, შემკული აღმოსავლური მონეტებით.
84. ვერცხლის ძეწვევი, 29 ნუშისებრი საკიდით.
85. თვლიანი ვერცხლის ბეჭედი, თვალზე სპარსული წარწერით.
86. მსხვილთვლიანი ვერცხლის ბეჭედი, თვალზე სპარსული წარწერით.
87. ვერცხლის ბეჭედი-საბეჭდავი, ქართული წარწერით.
88. ვერცხლის ბეჭედი-საბეჭდავი, ქართული წარწერით.
89. ბეჭედი-საბეჭდავი, ქართული წარწერით.
90. ვერცხლის ბეჭედი, მრგვალი ორნამენტირებული პატარა გვირგვინით.
91. ოქროცურვებული ვერცხლის სირმა, 24 ცალი.
92. სამკუთხედი ფორმის ვერცხლის საკიდი, ცენტრში თვლითა და ორი ძეწვევით.
93. ვერცხლის საყურე, ორი საკიდით.
94. ვერცხლის ბალთა, 12 ცალი.
95. ვერცხლის ბალთა, ვარდულის ფორმისა, შემკული თვლებით, გრეხილური.
96. ვერცხლის სამაჯური, შემკული მსხვილი თვლებით.
97. გრავირებული ოქროცურვებული ვერცხლის თეფში.
98. ვერცხლის ბეჭედი, ბაყაყის რელიეფური გამოსახულებით.
99. სამკაულები, გულსაკიდები ვერცხლისა, ცენტრში სამკუთხედი გრეხილური ბალთა, ერთი თვლით.
100. ღრუ ოქროცურვებული ღილი, 36 ცალი.
101. ოქროს ბეჭედი, ბრტყელი მრგვალი დისკოთი, რომელზედაც გამოსახულია ანტიკური კედელი.
102. ოქროს საბეჭდავი-ბეჭედი, ბრტყელი რვაკუთხა ქვით, დედოფალ როდამის ქართული მხედრული წარწერით.
103. სუფრის ვერცხლის კოვზი.
104. პატარა ვერცხლის ყუთი, 1829 წ. ქართული წარწერით.
105. ვერცხლის ბეჭედი, გველის გამოსახულებით.
106. ვერცხლის ბეჭედი, ვარდულით.
107. ვერცხლის ბეჭედი, წარწერით.

108. ვერცხლის ბეჭედი, თვლებით შემკული.
109. სპილენძის ბეჭედი, თვლებით შემკული, წარწერითა და გვერდებზე ორი ოქროს ფირფიტით.
110. სპილენძის თმის შესაკრავი, აყურული, თვლებით.
111. ვერცხლის ძეწკვები, აყურული საკიდებით.
112. ოქროცურვებული ვერცხლის საყურეები, თვლებით.
113. ვერცხლის შესაკრავები, ბრტყელი ფირფიტებით, ძეწკვებითა და სფეროსებრი აყურული საკიდებით. საკიდი 23 ცალი.
114. ვარდულა, შემკული მინაჭრითა და თვლით.
115. ვერცხლის (?) საყურე, შემკული თვლებით.
116. შესაკრავები, შემკული ფირუზით.
117. ოქროს საყურე, ოთხი სხივისმაგვარი მირჩილული საკიდით.
118. სპილენძის თმის შესაკრავი, აყურული, თვლებით.
119. ოქროცურვებული სპილენძის თმის შესაკრავი, თვლებით.
120. ოქროცურვებული ვერცხლის თმის შესაკრავი, თვლებით.
121. ვერცხლის ლილვები.
122. გულის ფორმის გრებილური შესაკრავები.
123. ვერცხლის სამაჯური, ვარდულებით.
124. ვერცხლის ქინძისთავი.
125. ვერცხლის საკიდი, კონუსისებრი, ჩადგმული ცისფერი თვლით.
126. ვერცხლის ბუნიკი, მინაჭრით შემკული.
127. პატარა ჭედური ვერცხლის თასი, ტარიანი.
128. შეწყვილებული ვერცხლის შესაკრავები, 8 ორმაგი და 1 ერთმაგი.
129. საღებავების სალესი.
130. პატარა ვერცხლის შესაკრავები.
131. წყვილი ოქროს საყურე ორი მინაჭრის საკიდით, შემკული ლოტოსის ფორმის პატარა ვერცხლის ფირფიტებითა და მარგალიტებით.
132. კრიალოსანი, 19 მძივით.
133. სასანური ვერცხლის მონეტა, ძეწკვით.
134. ვენეციური ოქროს მონეტა.
135. მინაჭრით შემკული საკიდი.
136. ხელიანი ვერცხლის თასი, ქართული წარწერით; აკაკი წერეთლის საჩუქარი სოფელ ფარცხანაყანევისაგან.
137. ვერცხლის თეფში, გრავირებული, ქართული წარწერით, აკაკი წერეთლის საჩუქარი სოფელ ფარცხანაყანევისაგან.
138. ვერცხლის კოვზი, ოქროცურვებული რეზერვუარით.
139. ოქროცურვებული ვერცხლის საფერფლე, მრგვალი, ქართული წარწერით, აკაკი წერეთლის საჩუქარი ლეჩხუმელებისაგან.
140. ა. წერეთლის ვერცხლის კალმისტარი, მომინაჭრებული; ა. წერეთლის ფანქარი, ვერცხლის ბუდეში. მომინაჭრებული; მინაჭრის ტარიანი ქალღმის საჭრელი დანა, ვერცხლის ბუდეში; ყველაფერი ინახება სკივრში.
141. ოქროცურვებული ვერცხლის ფანქარი, კალმისტარი და საქალღმე დანა; ტარი სპილოს ძვლისა, ცალკე სკივრში; აკაკი წერეთლისა.
142. ვერცხლის ფანქარი, მონოგრამიანი ვერცხლის ბეჭედი გრძელი ტარით, ვერცხლის კალმისტარი და ოქროს კალამი, საქალღმე დანა სადაფის

ტარით, ვერცხლის ბუდეში; ვერცხლის დანა, სადაფის ტარით, ვერცხლის ბუდეში. ა. წერეთლის საჩუქარი. ყველაფერი სკივრშია მოთავსებული.

143. ფრთის ფორმის ოქროს კალმისტარი და ოქროს კალამი, ქართული წარწერით, აკაკი წერეთლის საჩუქარი თბილისში მცხოვრებ რაჭველებისაგან. კალმისტრის სიგრძე 22,5 სმ, მოთავსებულია ბუდეში.

144. მრგვალი გლუვი გულსაბნევი, ოქროსი; ვარდის, ბულბულისა და გველის გამოსახულებიანი მედალიონი.

145. ოქროს ქნარი, ქართული წარწერით, საჩუქარი აკაკი წერეთელს, განსაკუთრებულ სკივრში.

146. სატულეტო საგანი, გრუხილი სახელურითა და ჩიტის გამოსახულებით.

147. სატულეტო ჩქიფი, ადამიანის ხელის ფორმისა, ბოლოში ორი ჩიტის გამოსახულებით.

148. სპილოს ძვლის სახაზავი, ქართული და სომხური წარწერებით.

149. საკალმე, ირანული ხელობა, მინიატურებით, რომელშიაც ყველა საგანი სპილოს ძვლისაა.

150. ბეჭედი, რვაწახნაგოვანი, ქართული წარწერით; შესანიშნავი ხელობის.

151. ოქროცურვებული ვერცხლის კოვზი, ტარით, რომელზედაც გამოსახულია დელფინი, შიგნიდან არეზე გამოსახულია მეთევზე ანკესით.

152. ვერცხლის გულსაკიდი (?) შემკული დაბალი რელიეფით მოდებული მცენარეული ორნამენტით, მორთული თვლებითა და ექვსი ოქროს საკიდი ფირფიტით.

153. შესაკრავი დუგმები, ვერცხლისა, 8 ცალი.

154. გულსაკიდი ძვლის ძეწკვი და ძეწკვის შესანახი მცირე სკივრი, შესანიშნავი ხელობის.

155. ტიხროვანი მინაქრის ორნამენტირებული ფონის ფრაგმენტები, ფონი ოქროსია.

156. ვარსკვლავისებრი თმის შესაკრავი, თვლებით.

157. ქინძისთავის ბროწეულის ფორმის ოქროს თავი, ზედდაკრულა ორნამენტირებული სამკაულებით, შემკული თვლებითა და მარგალიტებით, ერთი აკლია.

158. ოქროს ღილი, თვლებით; ერთი თვალი აკლია.

159. ღრუ ოქროს ღილი, თვლებით; ერთი თვალი აკლია.

160. ოქროს თმის შესაკრავი, ჯვრისებური ფორმის, შემკული ფერადი თვლებითა და მარგალიტებით, ერთი ქვა აკლია.

161. მთვარისებური ფორმის გულსაკიდი, შემკული ფირუზით.

162. ვარდისებური ფორმის გულსაკიდი, შემკული ფირუზითა და მარგალიტებით, აყურული ხელობა.

163. ტარიანი ვერცხლის დოქი.

164. ტარიანი ვერცხლის დოქი.

165. ვერცხლის ეფვანი, ძეწკვით.

166. მინაქრიანი ნარგილის ფრაგმენტი, 2 ცალი.

167. ოქროთი შემკული შესაკრავი.

168. ვერცხლის ლანგარი, ქართული წარწერით.

169. მძივი-საკიდი, მიხისა.

170. ფრთის ფორმის ვერცხლის შესაკრავი ა. წერეთლისა, შემკული ვარდულით, რომელიც მოფენილია მარგალიტებითა და მსხვილი ფირუზით. იქვეა ა. წერეთლის წერილი და კოტე ყიფიანის ხელწერილი ს. ფირცხალავასგან ქუდის მიღების შესახებ.

171. სპილენძის ბალთა, მრგვალი, გამჭვირვალე შესაკრავებით, 2 ცალი.

172. მრგვალი ბრტყელი ვერცხლის ფირფიტისმაგვარი საკიდი, სპარსული ასოებითა და ნიშნებით.

173. ბროწეულის ფორმის ვერცხლის საკიდი, თვლებით.

174. ა. წერეთლის ვერცხლის სამარილე, შიგნიდან ოქროცურვებული, სამი სფეროსებრი ფეხით, ქართული წარწერით.

175. კვადრატული ვერცხლის ფირფიტა, ქართული წარწერით, ოქროს ზედნადებით.

176. ფრთის ფორმის ვერცხლის კალმისტარი, აკაკი წერეთლისა, მირჩილული ოქროს ფირფიტით, ქართული წარწერით, ბუდეში.

177. კვადრატული ოქროს ბალთები, ორნამენტირებული, ცენტრში მჯდომი ქალის გამოსახულება ფირუზის სარკითა და მდგომარე ფიგურა ყანწით ხელში. შესრულების ტექნიკა და ორნამენტი მიუთითებს სიძველეზე.

178. ოქროცურვებული ვერცხლის ბალთა, რელიეფური ორნამენტით, ნახევრად მრგვალი, 2 ცალი.

179. სარტყლის შესაკრავი ბაჯალო ოქროსი.

180. ოქროს ფირფიტის ნატეხი ამოყვანილი ორნამენტით, ქედური, 7 ცალი.

181. პატარა ოქროს ვარდულა, ოთხი ცალი, სამი მათგანი იმეორებს არმაზის ვარდულის ფორმას.

182. მოგაგარსებული ოქროს მძივი.

183. სფეროსებრი ოქროს (?) საკიდი, ღრუ.

184. აყურული ღრუ ოქროს საკიდი-დილი.

185. ბეჭდის ოქროს ბუდე, 2 ცალი.

186. ოქროს ბუდე, თვლებით, 2 ცალი.

187. ოქროს ფირფიტა, მინაქრით, პატარა, სამი ცალი, ორი სამკუთხედი ფორმისა.

188. ფირუზით ინკრუსტირებული დილი.

189. ვერცხლის ბუნიკი, ფირუზით შემკული, რვაწახნაგოვანი (აკლიათვალი).

190. ვერცხლის საყურე, თვლებითა და ჯვრით.

191. ვერცხლის ბეჭედი, მსხვილი მჭრქალი თვალით.

192. სხვადასხვა თვალი ვერცხლის ბუდეში, 18 ცალი.

193. სხვადასხვა პატარა თვალი, 20 ცალი, მთელი და ნატეხები.

194. ვერცხლის საკიდის 5 ფრაგმენტი და ორი ძეწკვი.

195. სხვადასხვა ფორმისა და ზომის მარგალიტები.

196. კოლოფი სახურავით.

197. სარტყლის დიდი ვერცხლის ბალთა, მდიდრულად შემკული მარჯნითა და ფერადი თვლებით, გრეხილური; სამი თვალი აკლია.

198. სარტყლის ვერცხლის ბალთა, თვლებით (ერთი აკლია).

შს: უნუქ. რ. შ. ო.
მ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.

შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.

შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.

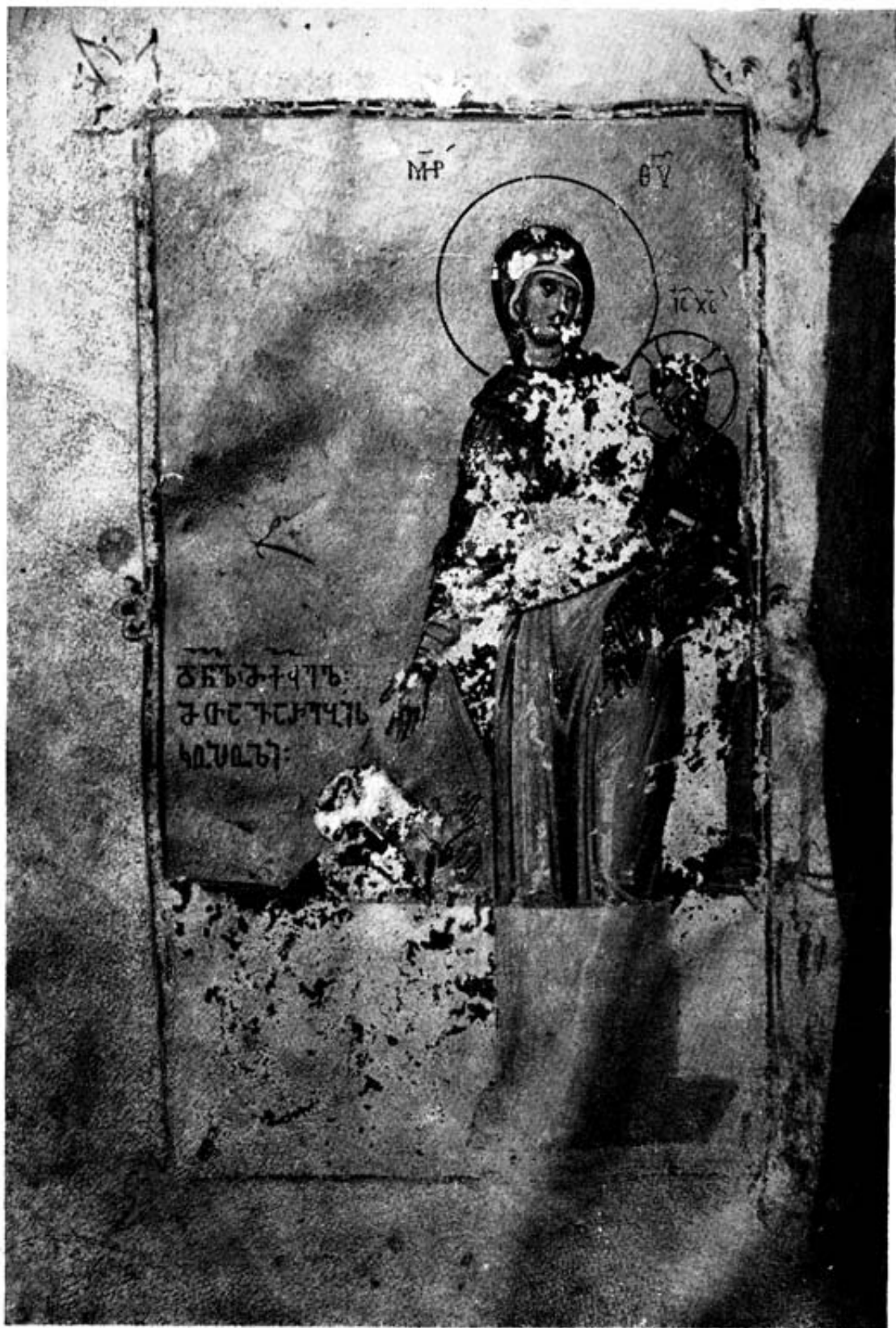
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.

შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.

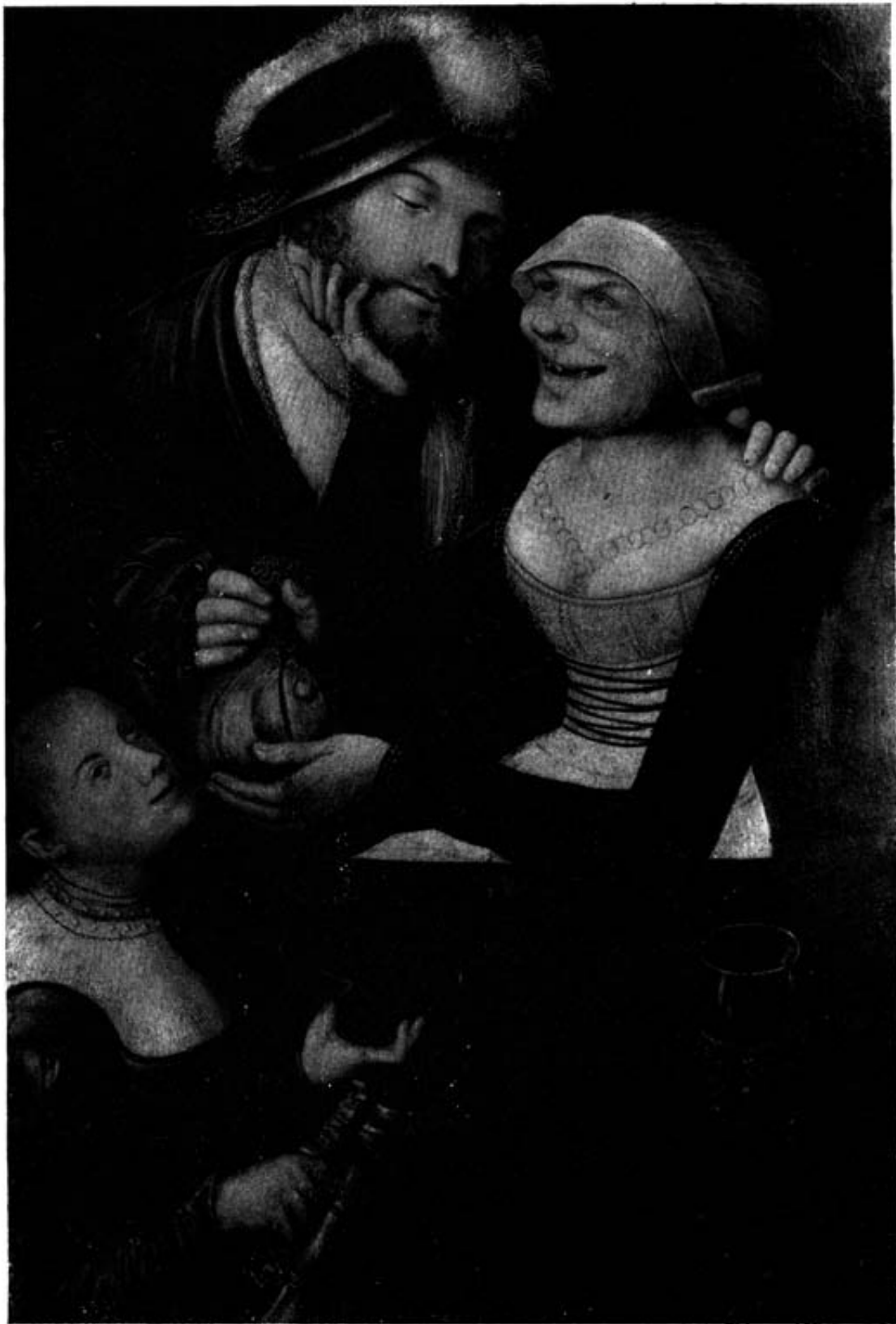
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.
შ. ო. ო. ო. ო. ო. ო.

მაცხოვარი ავგაროზ მეფეს უგზავნის ეპისტოლეს.
ალავერდის ოთხთაფი. 1054 წ. მხატვარი იოანე დვალი.

დანიელ მოქველი მთავარეპისკოპოსი ღვთისმშობლის წინაშე.
მოქვის ოთხთავი. 1300 წ.

შეუფერებელი ქორწინება. ლუკა კრანახი (1472—1553).

199. სარტყლის ვერცხლის ბალთა.
200. სარტყლის ვერცხლის ბალთა.
201. მოქარგული სარტყელი, დიდი ოქროცურვებული ბალთით, გრეხილური.
202. ორნამენტირებული ვერცხლის ჭურჭელი.
203. სახურავიანი ვერცხლის ქვაბი, წარწერით.
204. პატარა ვერცხლის მილი.
205. რახტი (ცხენის აკაზმულობა), მდიდრულად შემკული ოქროცურვებული ვერცხლით.
206. ცხენის რახტის ცალკეული ნაწილები, ორი ნატეხი.
207. სამკერდული ცხენის რახტისა, ოქროცურვებული ვერცხლით.
208. ვერცხლის სურა, ვახტანგ ბატონიშვილის ქართული წარწერით.
209. ტარიანი ჰედური ვერცხლის სურა, ქართული ხელობის.
210. ბრინჯაოს შესადგამი, მინაქრის ინკრუსტაციით, ძველი ხელობის.
211. სპილენძის ბეჭედი, ფირუზით.
212. ვერცხლის ბეჭედი, ფერადი თვლითა და მარგალიტით.
213. ვერცხლის ბალთა, ფირუზით.
214. ვერცხლის სურა.
215. დიდი ოქროს ყელსაბამი, ქართული ხელობის (ოსტატ ივანეს ნიშნით), კარგად შენახული.
216. ჭურჭლის ვერცხლის ბუნიცი.
217. ვერცხლის სურა, ოქროცურვებული, ხუთი ვერცხლის თასი, შიგნიდან ოქროცურვებული, ქართული წარწერებით; პოეტ რაფიელ ერისთავისათვის მირთმეული.
218. პატარა ვერცხლის ყუთი.
219. ქართული სარტყლის ვერცხლის საკიდი, ოთხკუთხედი ფორმის, ოქროცურვებული და ფირუზით შემკული.
220. სხვადასხვა საგნის ფრაგმენტები.
221. ვერცხლის ციცხვი.
222. ტარიანი ვერცხლის სურა.
223. ოქროცურვებული ვერცხლის ჩამჩა.
224. შიგნიდან ოქროცურვებული ვერცხლის კარდალა, ტარიანი.
225. ტარიანი ვერცხლის თასი, შიგნიდან ოქროცურვებული.
226. ოქროცურვებული ვერცხლის ფიალა.
227. ოქროცურვებული ვერცხლის სირჩები.
228. ვერცხლის რახტი.
229. ვერცხლის აღვირი.
230. ვერცხლის საშუბლე, ცხენისა.
231. ოქროცურვებული ვერცხლის საშუბლე, ცხენისა.
232. ვერცხლის რახტი.
233. საპირისწამლე, ოქროს ზარნიშითა და სარტყლით.
234. ყანწი, ოქროცურვებული ვერცხლით მორთული და ძეწკვით.
235. ყანწი, ვერცხლით მორთული.
236. სახურავიანი პატარა ქვაბი; 2 ცალი.

237. გულსაკიდი, ოქროცურვებული ვერცხლის თევზების გამოსახულებით, ორ რიგად.
238. დანა, ჩანგალი და კოვზი, ნიკელისა, თითო ცალი.
239. ლანგარი.
240. პატარა მრგვალი ვერცხლის შესადგამი.
241. ნიკელის თასი.
242. ნიკელის ფიალა.
243. ერეკლე მეფის ძის ბატონიშვილ ალექსანდრეს ხანჯალი.
244. პატარა ვერცხლის დოჭი.
245. ვერცხლის დოჭი, ტარით და სახურავით.
246. ვერცხლის შანდალი.
247. ვერცხლის შანდალი.
248. ოქროცურვებული ვერცხლის ციცხვი, ერევენის პოლკისა.
249. დიდი ვერცხლის ვაზა, ოქროცურვებული, ქედური, ერევენის პოლკისა.
250. დიდი ოქროცურვებული ვერცხლის სარტყელი, მრგვალი ბალთითა და ძეწკვით.
251. დიდი ვერცხლის აზარფეშა, ქედური, ოქროცურვებული ფსკერით.
252. ორი ვერცხლით ინკრუსტირებული დამბაჩა.
253. სამკლავე, ოქროს ზარნიშით.
254. სამკლავე, ოქროს ზარნიშიანი წარწერით.
255. ორი პატარა ვერცხლის შანდალი.
256. ვერცხლის სურა, ოქროცურვებული და მოგავარსებული.
257. ვერცხლის საყვირი, 6 ცალი.
258. კოლოფი ვერცხლის ნივთებით: ორი დანა, ორი ჩანგალი, ორი კოვზი, ბატონიშვილ ალექსანდრე ნიკოლოზის ძის წარწერებით.
259. კოლოფი იმავე შედგენილობით, იმპერატორ ნიკოლოზ ელექსანდრეს ძის წარწერით.
260. ტარიანი ვერცხლის თასი, ერეკლე II-ის ძის — ბატონიშვილ გიორგისა.
261. ორმაგი ვერცხლის სურა, ბატონიშვილ გიორგის — ერეკლეს ძის — მეუღლის ქეთევანის საჩუქარი.
262. სამი დიდი ყანწი, ვერცხლით გაწყობილი, ერთი მათგანი ძეწკვიანია.
263. ვერცხლის ციცხვი, პოლკოვნიკ კიკნაძისათვის მირთმეული, შიგნიდან ოქროცურვებული.
264. ვერცხლის თასი, რომანოვების სახლის 300 წლისთავისადმი მიძღვნილი, ტვიფრული მედალიონებით.
265. მაღალი ვერცხლის თასი, შიგნიდან ოქროცურვებული.
266. ვერცხლის მაღალი თასი, შიგნიდან ოქროცურვებული, ერევენის პოლკისა.
267. ვაზის ოქროცურვებული სახურავი, სამთავა არწივით შემკული.
268. თასებისა და ფიალების ოქროცურვებული შესადგამი; დაცული მხოლოდ ოთხი ოქროცურვებული ფიალა.
269. საყვირის ბაფთები, ექვსი, ორმაგი ფოჩით.
270. წყვილი ეპოლეტი, აქსელბანდებით.

271. ნარგილის ნაწილი, შემკული ფერწერული მინაქრით.
 272. ორი პატარა ვერცხლის შანდალი.
 273. ორი პატარა ციციხე, ერთი ქართული წარწერით.
 274. ერთი დიდი სარკე, ვერცხლის ჩარჩოში, სამნაწილიანი, დიდი სარკე გატეხილია.
 275. დიდი აზარფეშა, ყაბარდოს ქვეითი პოლკის საჩუქარი ნიკოლოზ II-საგან, ოქროცურვებული ვერცხლი.
 276. ჩამჩა, ოქროცურვებული ვერცხლი.
 277. ვერცხლის ლანგარი, ფეხებიანი.
 278. ვერცხლის თეფში.
 279. ვერცხლის შესადგამი.
 280. წიგნი ფაქსიმილესათვის.

ყ ა ბ ა რ დ ო ს პ ო ლ კ ი ს ნ ი ვ თ ე ბ ი
 281—299.

პროფესორ ა. ხ ა ხ ა ნ ა შ ვ ი ლ ი ს პ ი რ ა დ ი ნ ი ვ თ ე ბ ი
 300—663.

გარდა ამისა, კომისიამ ე. ს. თაყაიშვილისაგან მიიღო პარიზში მის მიერ ნაყიდი ნივთები, თხოვნით მოეთავსებინათ ისინი საქართველოს სახელმწიფო სამუზეუმო ფონდში:

664. დავით დადიანის მეუღლის წყვილი ოქროს სამაჯური, შემკული ფირუზითა და მინაქრით, თვითეული შედგება სამი ნაწილისაგან, მინაქარი დაზიანებულია.

სურათები

დ ე დ ნ ე ბ ი

1. შეუფერებელი ქორწინება, კრანახი (ფერწერა ხეზე, 86×59).
2. მლოცველი ბერი, რემბრანდტი (ხე, ზეთი, 70×54).
3. ტაღეირანის პორტრეტი, პრუდონი (ტილო, ზეთი, 25×16).
4. ქრისტე და სამარიტელი დედაკაცი, ფრანგული სკოლა, XVII ს. (ხე, ზეთი, 16×19,5).
5. პასტორალი, ვან-ბალენი (ფერწერა სპილენძზე, ზეთი, 20×15).
6. მწყემსი ხარით, ფლამანდიური სკოლა, XVII ს. (ხე, ზეთი, 24×22).
7. მწყემსი, რომელიც მირეკავს ხარსა და სამ ცხვარს, ფლამანდიური სკოლა, XVII ს. (ხე, ზეთი, 30×24).
8. პირველი კონსული ხევს ამიენის ტრაქტატს, ლ. დავიდი (ტილო, ზეთი, 29×23).
9. გოთიკური ტაძრის ინტერიერი, პოლანდიური სკოლა, XVII ს. (ხე, ზეთი, 28×38).
10. ნაპოლეონის აუდიენცია, ფრანგული სკოლა (ხეზე დაკრული მუყაო, ზეთი, 38×29).
11. ნაპოლეონი ესაუბრება ავსტრიელ ტყვეებს, ფრანგული სკოლა, XIX ს. (ტილო, ზეთი, 24×32).
12. კავალერიის შეჯახება ქვეით ჯართან, ვუვერმანი (ხე, ზეთი, 28×37).

13. საჯინიბო, ფლამანდიური სკოლა, XVII ს.(?) (ტილო, ზეთი, 42×31).
14. საჯინიბოს წინ, ფლამანდიური სკოლა, XVII ს. (?) (ტილო, ზეთი, 42×31).
15. მამაკაცის პორტრეტი, რემბრანდტის სკოლა (ტილო, ზეთი, 38×28).
16. მამაკაცის პორტრეტი, რემბრანდტის სკოლა (ტილო, ზეთი, 38×28).
17. პოლანდიური ცხოვრებიდან, ტენიერსი (ზე, ზეთი, 28×23).
18. ჟოზეფინას პორტრეტი, უცნობი მხატვრისა (გუაში, 39×32).
19. ნაპოლეონის გადადგომა (ზეთი, ხე), ე. ბერნ-ბელკუს ნამუშევარი, 1886 წ. (83×110).
20. ფელდმარშალ კუტუზოვის პორტრეტი (ზეთი, ტილო).
21. უცნობი გენერლის პორტრეტი (ზეთი, ტილო), 1824 წ. (112×90).
22. ალექსანდრე I პორტრეტი (ზეთი, ტილო), 1820 წ. (86×59).
23. ალექსანდრე I პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 88×62).
24. ნაპოლეონ I-ის ერთერთი მარშლის პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 93×74).
25. ვენის კონგრესის მინისტრთა პორტრეტები (ლითოგრაფია).
26. ნიკოლოზ I პორტრეტი (ზეთი, ტილო).
27. უცნობი დიდებულის პორტრეტი (ზეთი, ხე, 41×31).
28. გენერალ ნ. ნ. რაევსკის პორტრეტი (ზეთი, ტილო, დედანი).
29. უცნობი გენერლის პორტრეტი (ზეთი, მუყაო, 31×24).
30. ალექსანდრე I პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 41×32).
31. უცნობი გენერლის პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 41×35).
32. გენერალ მ. ი. პლატოვის პორტრეტი (ზეთი, ტილო),
33. კოლენკურის პორტრეტი (ზეთი, ტილო).
34. მარშონის პორტრეტი (ზეთი, ტილო).
35. ნანსუტის პორტრეტი (ზეთი, ტილო).
36. ალექსანდრე I პორტრეტი.
37. მიტროპოლიტის პორტრეტი (ზეთი, ტილო, დედანი, 76×61).
38. გენერლის პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 79×65).
39. გენერლის პორტრეტი, 1824 წ. პეტერბურგში შესრულებული.
40. გენერლის პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 70×55).
41. დიდებულის პორტრეტი, 1825 წ. (ზეთი, ტილო), დოუს ნამუშევარი (70×62).
42. ა. ი. გორჩაკოვის პორტრეტი (ტილო, ზეთი, 70×58).
43. ა. ი. გოლიცინის პორტრეტი (ტილო, ზეთი, 69×60).
44. დ. ვ. გოლიცინის პორტრეტი (ტილო, ზეთი, 69×60).
45. კ. ნ. ვიტგენშტეინის პორტრეტი (ტილო, ზეთი, 71×60).
46. დიდებულის პორტრეტი (71×58).
47. გრაფ პ. ა. კლეინმიხელის პორტრეტი (ტილო, ზეთი, 71×54).
48. გენერალ ი. ი. დიბიჩ-ზაბალკანსკის პორტრეტი (ტილო, ზეთი, 70×55).
49. გენერალ ბარკლაი-დე-ტოლის პორტრეტი (ტილო, ზეთი 66×53).
50. ჟუბერის პორტრეტი (ზეთი, ტილო).
51. გრაფ ა. პ. ტორმასოვის პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 60×48).
52. სავარძელში მჯდომი გენერლის პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 60×50).
53. პეტრე III (?) პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 58×46).

54. დ. მ. გოლიცინის პორტრეტი (ზეთი ტილო, 63×47).
 55. ბაგრატი III ტაძრის საერთო ხედი, პეტერსი, 1877 (ზეთი, ტილო, დედანი, 64×44).
 56. დაწოლილი ძაღლის გამოსახულება (ზეთი, ტილო, დედანი, 50×38).
 57. ბაზარი ძველ თბილისში, კ. ფილიპოვი (აკვარელი, დედანი, 60×45).
 58. კაბინეტის (მეფის?) ინტერიერი (ზეთი, ტილო, 68×45).
 59. პეიზაჟი ხიდით (ზეთი, ტილო, დედანი, 65×46).
 60. ეკატერინე II პორტრეტი (ზეთი, ტილო, დედანი).
 61. ბატალური სურათი (ზეთი, ტილო, დედანი, 195×130).
 62. თათბირი ფილში (ზეთი, ტილო, ასლი, 171×98).
 63. პეიზაჟი, ტბა (ზეთი, ტილო, დედანი, 160×108).
 64. პავლე I პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 59×75).
 65. პავლე I პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 69×52).
 66. გენერალ ბაგრატიონის (?) პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 70×62).
 67. ა. თ. ორლოვის პორტრეტი.
 68. დიდებულის პორტრეტი 1883 წ. აკვარელი ქაღალდზე (68×58).
 69. ფუმეს პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 37×32).
 70. ოყეროს პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 100×70).
 71. ტალეირანის პორტრეტი (ზეთი, ტილო, 100×70).

პ ი რ ე ბ ი

	პორტრეტი,	ზეთი,	ტილო.
72. ლანის			
73. ლეფევრის	”	”	”
74. სულტის	”	”	”
75. მიურატის	”	”	”
76. სიუშეს	”	”	”
77. ყიუნოს	”	”	”
78. ბელიუნის	”	”	”
79. ბოგარნეს	”	”	”
80. უდინოს	”	”	”
81. ბესიუარის	”	”	”
82. სავარის	”	”	”
83. მორტიეს	”	”	”
84. გუვიონ-სენ-სირის	”	”	”
85. გრუშის	”	”	”
86. გურჯანის	”	”	”
87. მასენას	”	”	”
88. კლარკის	”	”	”
89. დავუს	”	”	”
90. ბერნადოტის	”	”	”
91. ბერტიეს	”	”	”
92. დიუროკის	”	”	”
93. უცნობი მარშლის	”	”	”
94. მაკდონალდის	”	”	”

95. პონიატოვსკის	”	”	”
96. პავლე I	”	”	”
97. უცნობის პორტრეტი (დედანი? ზეთი, ტილო).
 98. უცნობის პორტრეტი (ზეთი, ტილო).
 99. მარეს პორტრეტი (ზეთი, ტილო).
 100. უცნობის პორტრეტი (ქალაღი, ფანქარი, აკვარელი).
 101. ქარაენის გადაყვანა, ფილიპოვის აკვარელი, 1866 წ.
 102. ბერანჟეს ნახატი იტალიური ფანქრით 1846 წ.
 103. გაფერადებული გრავიურა, რომელიც გამოხატავს სამ კონსულს.
 104. ახალგაზრდა სამხედრო პირის პორტრეტი.
 105. საფლავის ხედი (აკვარელი).
 106. აკვარელი და გრავიურა ერთ ჩარჩოში.
 107. ნაპოლეონი (?) კუბოში (ფანქრით ნახატი).
 108. გენერალ კოლბერის პორტრეტი (გრავიურა).
 109. გენერალ ლაზალის პორტრეტი (გრავიურა).
 110. ბატონიშვილ ლეონის პორტრეტი.
 111. მინიატურები ორმაგი გამოსახულებით.
-

შ ი ნ ა ა რ ს ი

1921 წელს საზღვარგარეთ გატანილი და 1945 წ. საქართველოში დაბრუნებული ვან- ძეულობის სია	16
ძველი ქართული ხელნაწერები და ნაბეჭდი წიგნები	16
არქეოლოგიური კოლექციები	21
ნუმისმატიკური კოლექცია	29
საკულტო და საეკლესიო დანიშნულების ნივთები	35
მემორიალური ნივთები, ფეოდალური ყოფის საგნები, სხვადასხვა	51

შალვა Яსოнович Амираншвили

РАЗНОВРЕМЕННО ВЫВЕЗЕННЫЕ ИЗ ГРУЗИИ И ВОЗВРАЩЕННЫЕ
МУЗЕЙНЫЕ ЦЕННОСТИ

(на грузинском языке)

Издательство Тбилисского университета
Тбилиси 1968

გამომცემლობის რედაქტორი მ. ი ნ ა ს ა რ ი ძ ე
ტექრედაქტორი ი. ხ უ ც ი შ ვ ი ლ ი
კორექტორი ნ. ც ა გ ა რ ე ი შ ვ ი ლ ი

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 5/VIII 68
ქალაქის ფორმატი 70×108 1/16
ნაბეჭდი თაბახი 7
სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 6

შეკვეთა 359

უე 00103

ტირაჟი 15000

ფასი 64 კაბ.

თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, თბილისი, ი. ჭავჭავაძის პროსპექტი, 1.
Издательство Тбилисского университета, Тбилиси, просп. И. Чавчавадзе, 1.

თბილისის უნივერსიტეტის სტამბა, თბილისი, ი. ჭავჭავაძის პროსპექტი, 1.
Типография Тбилисского университета, Тбилиси, пр. И. Чавчавадзе, 1.